

ΘΗΣΕΩΣ ΣΤ. ΤΖΑΝΝΕΤΑΤΟΥ

Τακτικού καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΕΠΙΚΡΙΣΙΝ
ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥ 1264
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΟΜΗΣ ΑΥΤΟΥ

Εἰς τὴν Ἑπετηρίδα τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν (τόμ. ΑΔ', 1965, σελ. 372 κ.ἐξ.) ἐδημοσιεύθη βιβλιοκρισία ἡμετέρου ἔργου, ἔχοντος τὸν τίτλον: « Τὸ Πρακτικὸν τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Κεφαλληνίας τοῦ 1264 καὶ ἡ Ἐπιτομὴ αὐτοῦ. Κριτικὴ ἔκδοσις αὐτῶν, ἐν Ἀθήναις 1965 ». Ἡ βιβλιοκρισία αὕτη φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ὑφηγητοῦ τῆς Σχολῆς ἡμῶν κ. Ν. Παναγιωτάκη, τοῦ ὁποίου καὶ εἶναι τὸ πρῶτον, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, μετὰ τὴν ἐκλογὴν του ἐπὶ ἐπιστημονικοῦ θέματος δημοσίευσμα.

Ἡ βιβλιοκρισία αὕτη πολὺ φοβούμεθα ὅτι ἔχει χαρακτηρὰ πολεμικῆς, στρεφομένης ὅχι ἐναντίον ἰδεῶν καὶ τάσεων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἐναντίον προσώπου, τοῦ ἐκδότου τοῦ ἀνωτέρω ἔργου, καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν ἐντυπώσεων μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν πρόκειται νὰ ἴδουν τὰ πράγματα. Ἄν δὲ τοιούτου χαρακτηρὸς καὶ σκοποῦ βιβλιοκρισία εἶναι κατ' ἀρχὴν ὑψηλοῦ ἢ ταπεινοῦ ἐπιπέδου, περαιτέρω δὲ ἂν εἶναι ἢ ὅχι ἐνδεδειγμένη, δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς νὰ κρίνωμεν. Ἡμεῖς μόνον θὰ εἴπωμεν ὅτι τὸν κ. Παναγιωτάκην εἶδομεν τὸ πρῶτον ἐν τῇ Σχολῇ κατὰ τὴν προφορικὴν ἐπὶ ὑψηγείᾳ δοκιμασίᾳ του, ἐκεῖ δὲ ἐξητάσθη ὑφ' ἡμῶν ἐπὶ δεκαπεντάλεπτον περίπου παρουσίᾳ τῶν ἐν τῇ Σχολῇ συναδέλφων καθηγητῶν, ὡς δὲ προκύπτει ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν καταχωρισθέντων καὶ κυρωθέντων εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Σχολῆς, εἰς οὐδεμίαν ἐρώτησιν ἡμῶν ἐπὶ θεμάτων παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν, σχετιζομένων πρὸς τὴν κρίνομένην διατριβὴν του, ἔδωκε πράγματι ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν. Ὡς φυσικόν, ἡ ἀνωτέρω ἐξέτασις ἦτο καθαρῶς ὑπηρεσιακοῦ χαρακτηρὸς, τοιαύτη δ' ἀπέμεινε ἢ μετὰ τοῦ κ. Παναγιωτάκη σχέσις ἡμῶν, ὁ ὁποῖος οὔτε συμπαθὴς οὔτε ἀσυμπαθὴς εἰς ἡμᾶς εἶναι.

Ὅ, τι ἀληθεύει, ὡς πιστεύομεν, διὰ βιβλιοκρισίαν, ἀληθεύει καὶ δι' ἀπάντησιν εἰς αὐτήν, μάλιστα δὲ εἰς περίπτωσιν ἰδιάζουσαν, ὡς ἡ προκειμένη. Θὰ ἀσχοληθῶμεν ὅχι μὲ πρόσωπα οὔτε μὲ εἰς βάρος ἡμῶν χαρακτηρισμοὺς

τοῦ δημοσιεύματος. Θὰ ἀσχοληθῶμεν μόνον μὲ τὰ πράγματα εἴτε ταῦτα σχετίζονται μὲ ἡμᾶς εἴτε ὄχι, ἡ ἀποκατάστασις δὲ τούτων πρέπει νὰ εἶναι καὶ εἶναι τὸ μόνον μέλημα ἡμῶν. Διὰ τοῦτο κατωτέρω οὐδεμία γίνεται μνεῖα τοῦ δνόματος τοῦ κ. Παναγιωτάκη, χρησιμοποιοεῖται δὲ μόνον ἡ λ. ἐπικρίσις καὶ σημαίνεται δι' αὐτῆς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, τὸ φέρον τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ. Προσθετέον ὅτι διὰ τῆς λ. ἔκδοσις σημαίνεται ἐφεξῆς ἡ ὑφ' ἡμῶν πραγματοποιηθεῖσα ἔκδοσις τοῦ Πρακτικοῦ καὶ τῆς Ἐπιτομῆς.

Ἡ ἐνταῦθα ἐξέτασις τῶν ἐν τῇ ἐπικρίσει γίνεται κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ σειράν.

Ἐν σελ. 373 λέγεται ὅτι τὸ Πρακτικὸν τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς τοῦ 1264 εἶναι « γεγραμμένον...εἰς δημῶδη διάλεκτον τῆς ἐποχῆς ». Ἐκφοραὶ συχναί, ὡς στ. 130 εἰς τὴν προδηλοθεισαν, 294 χωράφιον...ὅσον καὶ οἶον ἐστίν, 965/966 χωράφιον...| τὸ ὄντα καὶ διακείμενον, ἢ ἄλλαι, ὀλιγώτερον συχναί, ὡς στ. 251/252 ἐν πᾶσι τοῖς δηλοθείσιν. | *ποικίλεσιν κατατοπίοις*, στ. 699 *ὅπερ ἐξουνοσόμεθα*), δὲν περιέχουν προδήλως δημοτικὰ στοιχεῖα ἐκείνης ἢ οἰασδήποτε ἐποχῆς. Ἡ γλῶσσα τοῦ Πρακτικοῦ, ὡς ἐγράψαμεν εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν (σελ. 3), εἶναι ἀνάμεικτος, ἐκ δὲ τῶν λεγομένων εἰς τὴν ἐπικρίσιν βραχὺ κατωτέρω (σελ. 374) ὅτι « τὸ κείμενον τοῦ Π πιθανώτατα κατηρτίσθη ἐξ ὑπάρχοντος κτηματολογίου τῆς ὁρθοδόξου ἐπισκοπῆς.... » τοιοῦτόν τι πρέπει νὰ προκύπτῃ, μολονότι γίνεται ἐφεξῆς λόγος περὶ χρήσεως δημῶδους γλώσσης. Τοιοῦτον κτηματολόγιον θὰ εἶχεν ἀσφαλῶς γραφῇ εἰς τὴν λογίαν τότε γλῶσσαν, οἱ δὲ ἐξ αὐτοῦ συντάξαντες τὸ Πρακτικὸν δύο γραφεῖς, Ἑλληνες, πιθανώτατα κατώτεροι κληρικοὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὄχι μεγάλης τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον μορφώσεως, περιέλαβον εἰς τὸ Πρακτικόν, παρὰ τὰ πολλάκις ἐξ ἀμαθείας ἡμαρτημένως μετενεχθέντα λόγια στοιχεῖα, πλοῦτον στοιχείων τῆς τότε ὁμιλουμένης γλώσσης.

Ἐπίσης ἐν σελ. 373 εἰς τὴν ἐπικρίσιν λέγεται ὅτι ἡ ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβὴ ἡμῶν « ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς παρουσίης ἐκδόσεως (πρβλ. σ. 5) ». Ἡ ἀκριβεῖα εἶναι οὐσιμῶς διάφορος, εἶναι δὲ αὕτη, ὡς λέγεται ἐν σελ. 5 τοῦ ἔργου ἡμῶν, ὅτι ἡ ὑποβληθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἔκδοσις τοῦ Πρακτικοῦ εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὡς ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβὴ « εἶναι ἐν πολλοῖς ἡ βάσις τῆς παρουσίης κατὰ τὸ πρῶτον μέρος αὐτῆς, ἥτοι τὸ κείμενον τοῦ Πρακτικοῦ ». Εἶναι « ἐν πολλοῖς » ἡ βάσις, διότι μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῆς γερμανοῦταλικῆς κατοχῆς, ἥτοι τῷ 1944, μετέβημεν τὸ δεύτερον εἰς Ζάχυνθον, ὅπου ἐπὶ δεκαήμερον περίπου προσέβημεν εἰς νέαν ἀντιβολήν, ὅσον ἡδυνήθημεν καλήν, τοῦ κειμένου ἡμῶν τοῦ Πρακτικοῦ μετὰ τοῦ Πρωτοτύπου, ὡς καὶ τοῦ Ἀντιγράφου καὶ τῆς Ἐπιτομῆς, εἶναι δὲ κατὰ τὸ πρῶτον μέρος αὐτῆς, διότι τὸ δεύτερον μέρος τῆς παρουσίης ἐκδόσεως εἶναι τὸ κείμενον τῆς Ἐπιτομῆς, ἀρκετὰ ὀγκῶδες (σελ. 100· 129· 162· 179, ἥτοι σελ. 47, ἐκτὸς μεικτῶν τμημάτων), τοῦτο δὲ δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἀνωτέρω διατριβήν.

'Ανακριβῶς φέρεται εἰς τὴν ἐπικρίσιν (σελ. 373) ὅτι « μέγα μέρος τῆς εἰς τὴν διατριβὴν εἰσαγωγῆς ἐδημοσίευσεν ἕκτοτε κατὰ καιροὺς ὁ ἐκδότης ». 'Εκ τῶν μνημονευομένων αὐτόθι δημοσιευμάτων ἡμῶν¹ μόνον τὸ πρῶτον (Τὸ Πρακτικὸν τῆς Λατινικῆς 'Επισκοπῆς Κεφαλληνίας τοῦ 1264, ΒΝJ, τόμ. ΙΗ', σελ. 170 - 184) ἀπετέλει τὸ πλεῖστον τῆς τότε εἰσαγωγῆς εἰς τὸ Πρακτικόν, εἰς 14 σελίδας, τὰ δὲ δύο ἐπόμενα ('Η Τοπογραφία τῆς Κεφαλληνίας κατὰ τὸ Πρακτικὸν τοῦ 1264 καὶ τὴν 'Επιτομὴν αὐτοῦ, 'Αθηνᾶ, τόμ. ΞΕ', σελ. 177 - 190· Τὸ Πρακτικὸν τῆς Λατινικῆς 'Επισκοπῆς Κεφαλληνίας τοῦ 1264 καὶ ἡ 'Επιτομὴ αὐτοῦ, ἑκδόσις αὐτῶν, Πλάτων, τ. (γρ. ἔτ.) ΙΓ', σελ. 161 - 164) ἦσαν, ὥς καὶ οἱ τίτλοι των δηλοῦν, ἄλλοτρίου θέματος μετὰ βραχυτάτης ἐν ἀρχῇ ἀναφορᾶς εἰς τὰ ἐν τῇ ἀνωτέρω εἰσαγωγῇ, καταλαμβάνουσης ἀντιστοίχως σελίδας 3 (177 - 179 ἐν μέρει) καὶ 2 (161 - 162 ἐν μέρει). 'Η εἰσαγωγή τοῦ κρινομένου ἔργου ἡμῶν καταλαμβάνει σελ. 1 - 27 (καὶ ὅχι 1 - 22, ὥς λέγεται εἰς τὴν ἐπικρίσιν). 'Ερωτᾶται πῶς εἶναι δυνατόν ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τούτων, ἥτοι οὐσιαστικῶς ἐκ σελ. 14, νὰ « συναποτελεσθῇ μετὰ τινων προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν ἡ εἰσαγωγή τῆς παρούσης ἐκδόσεως », καταλαμβάνουσα 27 σελίδας καὶ εἰδικώτερον πῶς εἶναι δυνατόν « προσοθηκαὶ τινες καὶ μεταβολαὶ » νὰ καταλαμβάνουν 13 ὅλας σελίδας;

Εἶναι ἐπίσης ἀνακριβὲς τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἐπικρίσιν (αὐτόθι) ὅτι « ὁ ἐκδότης ἐστήριξε τὴν ἑκδοσὶν τοῦ Π εἰς « φωτοτυπίαν » (σ. 4) τοῦτου καὶ εἰς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν τῶν ὡς ἄνω ἐγγράφων γενομένην ἐν ἔτει 1939. 'Εκτοτε ὁ ἐκδότης δὲν ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσῃ ἐκ νέου τὰ ἔγγραφα. 'Η Ε ἐκδίδεται διὰ πρώτην φοράν...ἐπὶ τῇ βάσει ἀπογράφου τοῦ ἐκδότου τοῦ ἔτους 1939 ». Τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι ὁ ἐκδότης ἐμελέτησεν, ὥς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, τὰ ἔγγραφα ταῦτα τὸ δευτέρον τῷ 1944, ἡ δὲ Ε ἐκδίδεται ἐπὶ τῇ βάσει ἀπογράφου τοῦ ἐκδότου, γενομένου τῷ 1938 (ὅχι τῷ 1939, κατὰ Μάρτιον τοῦ ὁποίου ὑπεβλήθη ἡ ἀνωτέρω διατριβή), βελτιωθέντος δὲ κατὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν τῷ 1944. 'ΑΣ προστεθῇ ὅτι τὰ δύο ἔγγραφα, τὸ 'Αντίγραφον καὶ ἡ 'Επιτομή, ὧν ἡ τύχη ἡγωνεῖτο ἐπὶ μακρὰς δεκαετηρίδας, ἀνεκαλύφθησαν καὶ περιεγράφησαν ὑφ' ἡμῶν.

'Εν σελ. 373 κ.ἑξ. τῆς ἐπικρίσεως λέγεται ὅτι « ἡ ἑκδοσις τῆς Ε εἶναι ἑλλιπὴς καὶ τοῦτο διότι ὁ ἐκδότης, ἄγνωστον ὑπὸ ποίας συνθήκας, ἀπώλεσεν...τάς 20 ἐκ τῶν 54 σελίδων τοῦ ἀπογράφου του (πρβλ. « Πλάτωνα », ἔνθ' ἄνωγ, σ. 161), κατ' ἀνάγκην δὲ ἐκδίδει τὸ ἐναπομεινάν... ». 'Ελλιπὴς εἶναι ἑκδοσις κειμένου, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποδίδει τὰ ὑπάρχοντα, ἡ δ' ἐκδοσις ἡμῶν τῆς Ε ἀποδίδει ταῦτα. 'Ὡς πρὸς τὴν ἀπώλειαν σελίδων τοῦ ἀντιγρά-

1. Παραλείπεται εἰς τὴν ἐπικρίσιν τὸ εἰς τὸ περιοδικὸν 'Επτανησιακὰ Φύλλα, περιοδ. Β', ἀρ. 2, σελ. 31 κ.ἑξ.

φου ἡμῶν τῆς Ε ἄς μὴ λησμονοῦνται αἱ τότε περιπέτειαι τῆς νήσου (ὁ ἀποκλεισμός, ἡ ξενικὴ κατοχὴ καὶ ἔπειτα οἱ σεισμοὶ) καὶ αἱ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου διέμεινεν ἐν μέρει ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐκδότου.

Ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς Ἐπιτομῆς λέγεται εἰς τὴν ἐπίκρισιν (σελ. 374) ὅτι « ἡ Ε ἀποτελεῖ προσπάθειαν ἐξακριβώσεως...ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Π... ἐλάχιστα δὲ συμβάλλει εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τοῦ Π ». Ὡς ἀναπτύσσεται εἰς τὴν ἔκδοσιν διὰ πολλῶν (σελ. 17), ὁ συντάκτης τῆς Ε Μεταξᾶς παρέπεμπεν εἰς φύλλα, φθάνοντα μέχρι τοῦ ἀρ. 45, ταῦτα δὲ εἶναι σελίδες τοῦ Ἀντιγράφου, ὅχι τοῦ Πρωτοτύπου, καθ' ὅσον τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶχε 26 τεμάχια, ὅτι δὲ ἐκεῖ παρέπεμπεν ὁ Μεταξᾶς ἐπεβεβαίωσεν ἐξ αὐτοψίας ἔλεγχος ἡμῶν εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὰ περιθώρια τοῦ Ἀντιγράφου ἔγραφε σημειώματα ὁ Μεταξᾶς¹. Τὸ Ἀντίγραφον συνετάχθη μετὰ τῶν ἐτῶν πιθανώτατα 1675 καὶ 1677 δι' ἄλλα καὶ διότι τὸ Πρωτότυπον ἦτο δύσχρηστον (βλ. ἔκδοσιν, σελ. 12 κ.ἑξ.), τῷ δὲ 1677 συνετάχθη ἡ Ἐπιτομὴ πρὸς καταγραφὴν, ὥς εἰς κατάστιχον, τῶν κτημάτων τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς, ταῦτα δὲ στηρίζονται εἰς πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα οὔτε κἀν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπίκρισιν. Βάσις λοιπὸν τῆς Ε ἦτο τὸ Α, ἀλλ' ὅχι ἀποκλειστικῇ. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ λεγόμενα τῆς ἐπικρίσεως, ἡ Ε μεγάλως « συμβάλλει εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τοῦ Π », καθ' ὅσον ὁ Μεταξᾶς, ὡς Κεφαλλήν, ἐγνώριζε τοπωνύμια, συχνὰ δὲ καὶ τὰ ἐπώνυμα τῶν κατοίκων, ἀφοῦ μετέγραψεν αὐτὰ εἰς τύπους τῆς τότε λαλουμένης, καὶ σήμερον συνήθως ἀκουομένους εἰς Κεφαλληνίαν, ἐξ ἄλλου δὲ οὕτως κατέτιξε τὰ κτήματα τοῦ Πρακτικοῦ κατὰ περιφερείας, οὕτω δὲ ἔλυσε τὸ « δυσκολώτατον » κατὰ Λάμπρον πρόβλημα τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Πρακτικοῦ τοπογραφίας τῆς Κεφαλληνίας, συνετέλεσε δὲ οὕτω μεγάλως εἰς τὴν ἀνάγνωσιν λίαν δυσαναγνώστων κυρίων ὀνομάτων τοῦ Π. Τοιαύτη τις ἀξία ἐν τῇ πράξει εἰς τὴν Ε ἀποδίδεται καὶ εἰς τὴν ἐπίκρισιν, καθ' ὅσον πρὸς ἐπὶ ῥωσιν ἀναγνώσεως χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῆς ἐπικρίσεως ἡ Ε, καὶ μάλιστα πολλάκις, ὡς ἐν σελ. 379 διὰ στ. 196 (*Γεννατὰ* ἡ Ε), σελ. 381 διὰ στ. 169 (*Ἰσαρη* ἡ Ε), σελ. 378 διὰ στ. 819 καὶ 828 (*Μιλίτη* ἡ Ε) κ.ἄλ.

Λέγεται ἐφεξῆς εἰς τὴν ἐπίκρισιν (σελ. 374) ὅτι « ἀντιθέτως, τὸ Α,... εἶχε μεγάλην σημασίαν ἐν προκειμένῳ (γρ. ἐπὶ τοῦ προκειμένου), καθ' ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ συνεπληρώθησαν τὰ πολλὰ (γρ. ἄφθονα) χάσματα καὶ αἱ φθοραὶ (γρ. τὰ ἐξίτηλα ἢ ἀπεξεσμένα μέρη) τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποστῇ τὸ Π ἀπὸ τοῦ 1677 καὶ ἐξῆς (πρβλ. σ. 14) ». Ἐν τούτοις, εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦθι λέγεται, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πραγμάτων, ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ Α « σπα-

1. Οὕτως εἰς κριτ. ὑπόμν. διὰ στ. 245 « εἰς περιθώριον Α ἡ χεῖρ Γεωργίου ἱερέως Μεταξᾶ ».

νίως ἐπετύγχανε τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν τοπωνυμίων ἢ ἐπωνύμων, περιοριζόμενος συχνάκις νὰ ἀντιγράψῃ... τὰς ἀντιστοιχοῦς βραχυγραφίας τοῦ πρωτοτύπου», ὅτι «καὶ ὅπου αἱ λέξεις ἦσαν πλήρεις, ἡ δὲ ἀνάγνωσις αὐτῶν ἀσφαλῆς, οὗτος προφανῶς ἐξ ἀπροσεξίας ἀνέγινωσκεν ἐνίστε ἐσφαλμένως». Ταῦτα οὐδόλως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν ἐπίκρισιν πρὸς συναγωγὴν τοῦ ἀνωτέρω συμπέρασματος αὐτῆς, ἂν ὅχι πρὸς ἀνασκευὴν τῶν.

Ἐν τούτοις, τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν πράξιν εἰς τὴν ἐπίκρισιν, καθ' ὅσον οὐδαμοῦ εἰς αὐτὴν χρησιμοποιεῖται εἰς ἐπίρρωσιν ἀναγνώσεως γραφὴ τοῦ Α. Τὰ ἀντιφάσκοντα ταῦτα κάπως ἐξηγοῦνται, ἂν εἰς τὴν ἐπίκρισιν διὰ τοῦ ὅρου ἀποκατάστασις νοητῇ μόνον συμπλήρωσις ἑλλειπόντων, ὅχι δὲ καὶ ὀρθὴ ἀνάγνωσις ἐσφαλμένως ἀναγινωσκομένων. Ἄλλὰ τοιαύτῃ ἔννοια τοῦ ὅρου εἶναι μονομερής.

Περὶ τοῦ πρώτου μέρους τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἐκδόσεως λέγεται εἰς τὴν ἐπίκρισιν (σελ. 374) ὅτι εἰς αὐτὸ «ἐπιχειρεῖται περιγραφή τοῦ περιεχομένου τῶν Π καὶ Ε (γρ. τοῦ Π καὶ τῆς Ε)», περαιτέρω δὲ ὅτι «οὐδὲν νέον στοιχεῖον προσάγεται». Ἀλλὰ πῶς τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι δυνατόν, τοῦλάχιστον διὰ τὴν Ε, ἀφοῦ τοῦ ἐγγράφου τούτου μοναδικὴν ἀπλὴν μνείαν εὐρίσκομεν παρὰ Buchon, ἔκτοτε δὲ ἡγνοεῖτο ἡ τύχη αὐτοῦ, ὅφ' ἡμῶν δέ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀνεκαλύφθη καὶ περιεγραφή τοῦτο;

Λέγεται περαιτέρω εἰς τὴν ἐπίκρισιν περὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους ὅτι «καιριώτατα προβλήματα, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ Π καὶ τὰ ὁποῖα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὧς ἄνω μελετήματι (sc. τοῦ Διογ. Ἀ. Ζακυνθινοῦ, Τὸ Κτηματολόγιον τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, Ἑλληνικά, τόμ. Ε', σελ. 323-333), ἡ οὐδεμιᾶς τυγχάνουν προσοχῆς ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἢ ὅλως ἀποσιωπῶνται. Τοιοῦτο εἶναι λ.χ. τὸ πρόβλημα, διατι... ἐγράφη εἰς γλῶσσαν ἑλληνικὴν ἀντὶ τῆς λατινικῆς» τὸ Π. Τὸ πρόβλημα τοῦτο, ὅπερ ἡ ἐπίκρισις χαρακτηρίζει ὡς «καιριώτατον», ὁ καθ. κ. Ζακυνθινὸς εἰς τὸ δημοσίευσμά του, ὅπερ αὕτη ἐπικαλεῖται, χαρακτηρίζει ὡς «ἐν ἄλλο μικρὸν πρόβλημα» (σελ. 331). Ἐκ τῶν δύο σχετικῶν ὑποθέσεων τοῦ τὴν δευτέραν ὁ καθ. κ. Ζακυνθινὸς νομίζει «ὡς ὀλιγώτερον πιθανήν», ἡ δὲ ἐπίκρισις εὐρίσκει αὐτὴν ἀντιθέτως ὡς «πιθανωτέραν» (αὐτόθι), χωρὶς νὰ ἀνατρέψῃ τὴν πρώτην. Εἰς τὴν ἔκδοσιν (αὐτόθι, σελ. 3) γίνεται βραχὺς λόγος περὶ τοῦ θέματος. Ἄν τοῦτο ἦτο σπουδαῖον καὶ εἴχομεν ἐπ' αὐτοῦ νέα στοιχεῖα, ὁ λόγος θὰ ἦτο μακρότερος. Εἶναι ἀνακριβὲς περαιτέρω ὅτι «καιριώτατα» προβλήματα, σχετιζόμενα πρὸς τὸ Π, «ἡ οὐδεμιᾶς τυγχάνουν προσοχῆς ἢ ὅλως ἀποσιωπῶνται». Τοιαῦτα προβλήματα, τιθέμενα εἰς τὸ ἀνωτέρω δημοσίευμα τοῦ καθ. κ. Ζακυνθινοῦ, εἶναι τὸ τοῦ κηροβούλλου τοῦ Ριχάρδου Ὁρσίν (σελ. 327 κ.ἐξ.), τὸ τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς ἢ δύο γραφῶν (σελ. 329) καὶ τὸ τῆς «διπλωματικῆς ἀνωμαλίας», καθ' ἣν τὸ χωρίον, τὸ περιέχον τὴν κύρωσιν τοῦ Πρακτικοῦ ὑπὸ τοῦ Ριχάρ-

δου Ὁρσίνη, εὐρίσκεται ὄχι εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ περὶ τὸ μέσον τοῦ ἐγγράφου (σελ. 331). Τὰ προβλήματα ταῦτα τίθενται εἰς τὴν ἔκδοσιν, ἐπιχειρεῖται δὲ διὰ μακρῶν νὰ προαχθοῦν ἔτι περαιτέρω διὰ νέων στοιχείων ἢ ἀπόψεων, εἰς τὸ οἰκεῖον δὲ μέρος τῆς εἰσαγωγῆς, ἥτοι τὸ περὶ τοῦ Πρωτοτύπου τοῦ Πρακτικοῦ, καὶ συγκεκριμένως εἰς σελ. 7 (τὸ πρῶτον ἀνωτέρω πρόβλημα), εἰς σελ. 8-9 (τὸ δεύτερον), εἰς σελ. 9-10 (τὸ τρίτον). Οὕτω λ.χ. ὡς πρὸς τὸ δεύτερον πρόβλημα καταλήγομεν περαιτέρω εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ Πρωτότυπον « θὰ ἐγράφη ὑπὸ δύο γραφέων, κατὰ τὴν αὐτὴν ὁμῶς ἐποχὴν » (σελ. 10), ὡς πρὸς τὸ τρίτον δὲ ὅτι ἐγένεν ἡ προσθήκη τοῦ μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Ριχάρδου Ὁρσίνη τμήματος, « ὅπως ἀναγραφοῦν...κυρίως τὰ κτήματα ἄλλων περιοχῶν τῆς νήσου », οὕτω δὲ τὰ κτήματα τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς ἐξετάθησαν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς εὐφόρους περιοχὰς τῆς Κεφαλληνίας (σελ. 10).

Ὡς πρὸς τὸ ἐφεξῆς εἰς τὴν ἐπικρίσιν (σελ. 375) λεγόμενον ὅτι « οὐδόλως θίγεται (γρ. ἀναφέρεται) τὸ πρόβλημα, διατὶ παρέστη ἀνάγκη νὰ ἐκδοθῇ τὸ ἐγγράφον », παρατηροῦμεν ὅτι περὶ τοῦ Ἀντιγράφου καὶ τῆς Ἐπιτομῆς ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο γίνεται εἰς τὴν ἔκδοσιν ὁ προσθήκων λόγος ἐπὶ τῇ βάσει ὑπαρχόντων ἢ εὐρεθέντων ἐκ τῆς ἐρεῦνης ἡμῶν στοιχείων (βλ. ἀντιστοιχῶς σελ. 12 κ.ἐξ., σελ. 15 κ.ἐξ.), ἀλλὰ περὶ τοῦ Πρωτοτύπου οὐδὲν ὡς πρὸς τοῦτο ὑπάρχει στοιχεῖον. Ἀπλῶς ἀπεφύγομεν τὰς ἀνευ οἰασδῆποτε βάσεως ὑποθέσεις. Εἰς τὴν ἐπικρίσιν προβάλλονται δύο μόνον τοιαῦτα ὑποθέσεις — ἐν τούτοις πολλὰ εἶναι δυνατὰ —, ἀνευ δὲ συγκεκριμένων στοιχείων, λέγεται δὲ περὶ τῆς δευτέρας ὅτι αὕτη « καθίσταται πιθανώτερα καὶ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐγγράφου (1264) εἶναι ἡ παλαιότερα χρονολογία καθ' ἣν ἀπαντᾷ ὡς αὐθέντης Κεφαλληνίας ὁ Ριχάρδος (γρ. Ριχάρδος Ὁρσίνης) ». Ἐρωτᾶται πρῶτον: διατὶ αὕτη καθίσταται πιθανή; Ἐρωτᾶται ἔπειτα: διὰ ποῖον πρῶτον « λόγον » αὕτη καθίσταται πιθανώτερα; Ἐπὶ τούτοις, ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲν συνάγεται ὅτι κατ' ἀνάγκην τῷ 1264 ὁ Ριχάρδος Ὁρσίνης ἔγενεν αὐθέντης τῆς Κεφαλληνίας, ἀλλὰ, καὶ ἐὰν συνήγето τοῦτο, ἐκ τῆς συμπτώσεως ταύτης τῶν δύο χρονολογιῶν θὰ συνιστάτο ἀποδεικτικὸν στοιχεῖον ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκην ἐκδόσεως τοῦ ἐγγράφου τούτου;

Εἰς τὴν ἐπικρίσιν φέρεται (αὐτόθι) « δέον νὰ τονισθῇ ἄλλη σπουδαιότητα ἑλλειψις τοῦ μέρους τούτου τῆς εἰσαγωγῆς...ἡ πλήρης ἀπουσία οἰασδῆποτε προσπαθείας ἱστορικῆς πλαισιώσεως τοῦ ἐγγράφου ». Ἐνταῦθα δὲν θὰ προσφύγομεν εἰς τὰ ἔργα, τὰ ὅποια τόσον φιλοφρόνως συνιστῶνται εἰς τὴν ἐπικρίσιν. Θὰ ἐπαναλάβωμεν μόνον τὸ παρατήρημα τοῦ καθ. κ. Δ. Ἀ. Ζακυθινοῦ (Ἑλληνικά, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 332) ὅτι « περὶ τῆς Κεφαλληνίας κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἰδιαίτερος πρὸ τῆς βενετικῆς κατοχῆς ἐλαχίστας πληροφορίας ἔχομεν. Ἐκ τούτων αἱ πλεῖστα ἀναφέρονται οὐχὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου, ἀλλὰ εἰς τοὺς κυριάρχους αὐτῆς ». Κατὰ ταῦτα, ἐρωτᾶται πῶς νὰ

γραφή τις ἔστω διὰ βραχέων « περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα », ὡς ἐπιθυμεῖ περαιτέρω ἡ ἐπίκρισις ; 'Αλλο εἶναι νὰ συγκροτήσῃ τις εἰκόνα τῆς νήσου κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Πρακτικοῦ ὡς πρὸς τὸν γεωργικόν, τὸν οἰκονομικὸν γενικώτερον, τὸν κοινωνικὸν καὶ τὸν θρησκευτικὸν βίον, ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν, τὴν σύστασιν τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν τοπογραφίαν, τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν κττ. Ταῦτα δὲν ζητεῖ ἡ ἐπίκρισις, ἀλλ' εἶναι χρησιμώτατα, εἶναι δὲ καὶ δυνατά, ἐφ' ὅσον ἔχομεν τὴν πηγὴν. Ὡς πρὸς τὴν χρησιμότητα τούτων σκόπιμον εἶναι νὰ ἀνατρέξῃ τις ὄχι εἰς ἱστορικὰ ἔργα, ἀλλ' εἰς παρεμφερεῖς ἐκδόσεις ἐγγράφων. Τοιαῦται ὑπάρχουν πολλαί, ἀλλ' ἀρκοῦμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα μίαν μόνον, τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατὰ πάντα ἴσως χαρακτηριστικώτεραν, τὴν τοῦ Fr. Dölger, *Sechs byzantinische Praktika des 14. Jahrhunderts für das Athoskloster Iberon*, 1949, ὅπου τὰ ἐκδιδόμενα πρακτικά ἐξετάζονται ὡς πρὸς τὰ συγκεκριμένα στοιχεῖα τῶν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων (βλ. πίνακα, σελ. 3), ὡς σχεδὸν πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν ἀναφερόμεναι. 'Αλλὰ τὰ πρακτικά ταῦτα εἶναι ἀσυγκρίτως βραχυτέρα τοῦ ἡμετέρου καὶ πενιχρότερα εἰς τοιαύτας εἰδήσεις. Περαιτέρω, ἀν τοιοῦτό τι ἐγίνετο διὰ τὸ Πρωτότυπον, θὰ ἔπρεπε ἀντιστοιχῶς νὰ γίνῃ διὰ τὴν 'Επιτομήν, συνολικῶς δηλαδὴ διὰ κείμενον ἑκατὸν καὶ πλεόν σελίδων (σελ. 28 - 129). Τοιαύτη εἰς συγκεκριμένα στοιχεῖα ἐργασία εἶναι δυνατὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν τούτων, ἀλλὰ διερωτᾶται τις ὡς ἐκ τοῦ ὅγκου καὶ τῆς περιεκτικότητος τῶν πηγῶν μήπως εἶναι ἐνδεδειγμένον αὕτη νὰ ἀφεθῇ δι' ἄλλα περαιτέρω, κειχωρισμένα δὲ ἴσως, μελετήματα, εἰς τὴν ἔκδοσιν δὲ ἡμῶν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς γενικώτερόν τινα ἐπὶ τοῦ προκειμένου λόγον.

Πολλαπλῶς εἶναι ἀνακριβῆ τὰ ἐφεξῆς φερόμενα εἰς τὴν ἐπίκρισιν : « ἔχομεν ἰσχυρὰς ἀμφιβολίας διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀπόψεως τοῦ Κ. 'Αμάντου¹,... τὴν ὁποῖαν υἱοθετεῖ ὁ ἐκδότης (σ. 2, σημ. 5), ὅτι ἐκ τῶν Κεφαλληνῶν « Ἑλλήνων κατοίκων τινὲς διέσφωζον τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα ». 'Η ἄποψις αὕτη δὲν εἶναι τοῦ ἀειμνήστου Κ. 'Αμάντου, ἀλλ' εὗρισκομεν αὐτὴν ἤδη παρὰ J. Partsch, *Kephallenia und Ithaka*, 1890, κατὰ μετάφρασιν Λ. Γ. Παπανδρέου, 1892, σελ. 109), ὅπου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Πρακτικὸν ἡμῶν λέγεται ὅτι « μένουσιν ἐτι πλεῖστα τοπικὰ ὀνόματα...ἐν μέρει ἀναμφιβόλως ἀρχαίας καταγωγῆς », τὰ ὀνόματα δὲ ταῦτα προῆλθον ἐκ πλήθους οἰκογενειῶν. Ὡς εὐνόητον, δὲν παρελάβομεν ἡμεῖς τὴν ἄποψιν ταύτην ἐκ μελετήματος τοῦ Κ. 'Αμάντου, ὡς ἀφίνει ἡ ἐπίκρισις νὰ νοηθῇ παραπέμπουσα εἰς τὴν ἔκδοσιν ἡμῶν, καθ' ὅσον αὐτόθι ἀναφερόμεθα εἰς τὸ δημοσίευμα τοῦ

1. Εἰς τὴν ἐνταῦθα παραπομπὴν τῆς ἐπικρίσεως πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ πρόσφατον ἔργον : Κ. 'Αμάντου, *Γλωσσικὰ Μελετήματα*, 1964, σελ. 427 κ.ἐξ., ὅπου ἀναδημοσιεύεται αὐτοῦσιον τὸ παλαιὸν σχετικῶς δημοσίευμα (1937 - 1938).

καθηγητοῦ ἡμῶν μόνον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἐπὶ ἡλυσδας ἐκ Βυζαντίου εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, εἰδικώτερον δὲ τὰς συνθήκας καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐλεύσεως αὐτῶν εἰς Κεφαλληνίαν. Ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν δὲ θὰ ἐρωτήσωμεν ἀπλῶς: δνόματα, φερόμενα εἰς τὸ Πρακτικόν, ὡς τῶν *Δαματρίων* (στ. 138), τῶν *Κρανίων* (στ. 827 κ.ἀλ.), δὲν εἶναι ἀρχαῖα ἑλληνικά;

Εἰς τὴν ἐπίκρισιν (αὐτόθι, σελ. 375) λέγεται ὅτι «ἀπορεῖ τις ποίαν λογικὴν ἔχει παρατήρησις ὡς ἡ ἐν σ. 5, σημ. 3 («Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ὑπῆρχε περὶ τῆς λέξεως Ἐβυδος σημεῖωμα ἐν τῷ περιθωρίῳ: ἀβηθ(ο)ς, ἐκ τοῦ δευτέρου δὲ τούτου τύπου ἀκούεται νῦν ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁ τύπος Ἀκωλη, λεγόμενος περὶ λίμνης, τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς πιστεύει ἀπύθμενον»). Εἰς τὴν ἀνωτέρω σελίδα τῆς ἐκδόσεως γίνεται λόγος περὶ σημειωμάτων εἰς τὸ περιθώριον ἢ καὶ ἐπὶ τοῦ νότου τοῦ Πρωτοτύπου, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται ὡς συνήθως ἰδιαιτέρας ἀξίας, δι' ἄλλα καὶ καθ' ὅσον «παρεῖχον ἄλλον νεώτερον τύπον ἐπωνύμιον ἢ τοπωνύμιον ἀξιόλογον (ὡς ἐν στ. 889)». Ἡ παρατήρησις ἡμῶν τῆς σημειώσεως 3 δίδει εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ στίχου 889 συγκεκριμένον περιεχόμενον, ἥτοι δίδει τὸν νεώτερον τύπον ἀβηθ(ο)ς ἐκ σημειώματος τοῦ περιθωρίου ἀξιόλογον, καθ' ὅσον ἐξ αὐτοῦ ὁ νῦν ἐν Κεφαλληνίᾳ τύπος Ἀκωλη, ὡς ἀντίστοιχον τοπωνύμιον.

Ἀμέσως κατόπιν εἰς τὴν ἐπίκρισιν ἐρωτᾶται «ποία εἶναι ἡ παλαιογραφικὴ βασιμότης τῶν λεγομένων ἐν σ. 9 («Αἱ προεκτάσεις τῶν γραμμάτων, τὰ βραχυγραφικὰ σημεῖα, οἱ τόνοι ὅχι σπανίως ἦσαν δυσαναλόγως μεγάλοι, ἐν γένει δὲ ἡ ἀσάθεια τῆς μορφῆς καὶ τοῦ μεγέθους τῶν γραμμάτων καὶ τῶν σημείων ὑπομνήσκει ἰσχυρῶς τὴν γραφὴν τῆς παρακμῆς, προϋούσης ἤδη εἰς τὸ Βυζάντιον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους»)». Ταῦτα εἶναι χαρακτηριστικά, ὅχι πάντα, τῆς γραφῆς ἀπὸ τοῦ δεκάτου πέμπτου τεμαχίου τοῦ Πρωτοτύπου, αὕτη δὲ εὐρίσκεται διάφορος ἐν γένει τῆς τῶν προηγουμένων τεμαχίων, οὔσης συνήθως κανονικῆς καὶ εὐχαρίστου, «ὑπενθυμιζούσης ἔστω καὶ ἰσχνῶς τὴν ὥραίαν στρογγυλόσχημον γραφὴν τῶν ἀμέσως προηγηθέντων αἰώνων». Τὰ ὡς πρὸς τὴν γραφὴν στοιχεῖα λαμβάνονται ἐνταῦθα ἐκ τοῦ Πρωτοτύπου, οἱ δὲ χαρακτηρισμοὶ εἶναι εὐνόητοι.

Εἰς τὴν ἐπίκρισιν λέγεται περαιτέρω (σελ. 376) ὅτι «οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν πρέπει νὰ «ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡ σκέψις», ὡς ἀναγράφεται ἐν σ. 21, ὅτι ἡ ἐκδοσις αὕτη ἐγένετο ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Horf..., διότι τοῦτο θὰ ἐμνημόνευον οἱ ἐκδότες, ὡς πράττουν ἀλλαχοῦ, καὶ ἐπίσης, διότι εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν καταλοίπων τοῦ Horf ὑπὸ E. Gerland (Byz. Zeitschr., τ. 8 (1899), σσ. 347-386 καὶ τ. 11 (1902), σσ. 321-332) οὐδὲν περὶ Π ἀναφέρεται.» Ἡμεῖς ἀμέσως προηγουμένως εἶχομεν γράψαι ὅτι ὁ Horf (οὕτω βεβιωῖς τὸ ὄνομα, ὡς ὀρθῶς μεταφέρεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν Χόλφ ὑπὸ τοῦ ἐκδότη, πεντάκις δὲ ἐπίσης, ἄνευ ἀβλεψίας, ἐν BNJ, τόμ. ΙΗ', σελ. 183/184) «μετέβη εἰς τὴν Ζάκυνθον τῷ 1863 καὶ ἀντέγραψε τὸ Πρακτικόν, δὲν

ἐδημοσίευσεν δὲ τὸ ἔγγραφο». 'Εντεῦθεν « ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡ σκέψις », ὡς ἀνωτέρω, νομίζομεν δὲ ὅτι ἔρχεται αὕτη φυσικώτατα. 'Εν συνεχείᾳ προβάλλεται εἰς τὴν ἔκδοσιν διπλῇ « οὐσιώδης » ἐκ τῶν πραγμάτων ἀντίρροσις εἰς τὴν σκέψιν ταύτην, δύο σπουδαῖοι ἐσωτερικοὶ λόγοι ἐναντίον της, ἀφίνεται δὲ νὰ νοηθῇ ὅτι ἡ σκέψις ἐγκαταλείπεται. Πρὸς τί τότε τὸ παρατήρημα τῆς ἐπικρίσεως, διδόμενον μάλιστα ἐπὶ ἡκρωτηριασμένης περικοπῆς τῆς ἐκδόσεως; Ἄς σημειωθῇ ἐπὶ τούτοις ὅτι ὁ δεῦτερος τῶν εἰς τὴν ἐπικρισιν ἀνωτέρω ἐξωτερικῶν λόγων προβαλλόμενος, ὡς εἰκάζεται, κατὰ τινα μίμησιν σημείου τινὸς τοῦ ἀνωτέρω δημοσιεύματος τοῦ καθ. κ. Δ. Ἀ. Ζακxυθnoυ (σελ. 324, σημ. 6), πᾶν ἄλλο εἰς ἡμᾶς φαίνεται ἢ ἰσχυρὸς, διότι παρὰ Gerland εἶναι ἐπόμενον νὰ μὴ ἀναφέρεται τὸ Α αὐτοτελῶς, ἂν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ νὰ περιελαμβάνετο εἰς δέσμην καταλοίπων τοῦ Horf. Οὕτως, ἐν Byz. Zeitschr., τόμ. ΙΑ' (1902), σελ. 330 διὰ τὴν ὑπ' ἀρ. 45 τοιαύτην δέσμην ἀναγινώσκεται : « Zante (11 vollständige Abschriften) ». Κατ' ἀρχὴν, δὲν ἀποκλείεται μεταξὺ τῶν ἑνδεκα τούτων, μὴ ὀνοματιζομένων, ἀντιγράφων νὰ περιελαμβάνετο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀντίγραφον τοῦ Horf. Τὸ ὅτι δὲ ἀναφέρεται ἐνταῦθα ἡ Ζάκυνθος καὶ ὄχι ἡ Κεφαλληνία δὲν ἀνατρέπει, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐπιρρωννύει τὴν σκέψιν ἡμῶν ταύτην. Εἰς τὸν λατινιστὴ τίτλον τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐγγράφου ἐν Fr. Miklosich et J. Müller (Acta et Diplomata, τόμ. Ε', σελ. 16) ἀναγράφεται : « Comes Palatinus Ricardus Orsini... confirmat possessiones ecclesiae Zacynthi ad instantia episcopi Henrici ». Δυσχέρεια εἶναι ἡ φερομένη χρονολογία αὐτῶν.

'Εν σχέσει πρὸς τὴν μέθοδον ἀποδόσεως τοῦ κειμένου λέγεται εἰς τὴν ἐπικρισιν (σελ. 376) ὅτι « ὁ ἐκδότης δὲν ἔλαβε τὸν κόπον νὰ ἀκολουθήσῃ ἐν προκειμένῳ (γρ. ἐπὶ τοῦ προκειμένου) τὴν ἰσχύουσαν δεοντολογίαν τῆς διπλωματικῆς », ἐπιφέρεται δὲ ὡς πρὸς τοῦτο : « Λέγει ὁ ἐκδότης (σ. γ') : « Ἡ ἔκδοσις αὕτη δὲν ἀφίσταται τῶν συνήθων κανόνων τῶν ἀντιστοιχῶν ἐπιστημονικῶν ἐκδόσεων, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην εἶναι ἰδιότυπος ». Ἡ φράσις ἡμῶν ἔχει ἀκρωτηριασθῇ καὶ παρερμηνευθῇ, πλήρης δὲ αὕτη ἔχει ὡς ἀκολουθῶς : « Ἡ ἔκδοσις αὕτη δὲν ἀφίσταται τῶν συνήθων κανόνων τῶν ἀντιστοιχῶν ἐπιστημονικῶν ἐκδόσεων, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην εἶναι ἰδιότυπος, καὶ κατ' ἄλλα καὶ καθ' ὅσον περιλαμβάνει δύο ἔγγραφα, τὸ δεῦτερον τῶν ὁποίων εἶναι ἐπιτομή, συνταχθεῖσα τέσσαρας περίπου αἰῶνας βραδύτερον, ἐλάχιστα δὲ πράγματι μελετηθεῖσα μέχρι σήμερον ». Ἡ φράσις προδήλως, εὐρισκομένη μάλιστα ὄχι εἰς τὴν εἰσαγωγήν, ἀλλ' εἰς τὸν πρόλογον, ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὴν μέθοδον ἀποδόσεως τοῦ κειμένου, ἀλλ' εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς ἐκδόσεως, ἥτοι τὸ ὕλικόν (τὸ Πρακτικόν καὶ τὴν Ἐπιτομήν του), ἔπειτα δὲ τὰς πηγὰς (Πρωτότυπον, Ἀντίγραφον, Ἐπιτομήν) καὶ τὰ βοηθήματα αὐτῆς (ἔκδοσις Miklosich - Müller), ὡς πρὸς ταῦτα δὲ ἡ ἔκδοσις χαρακτηρίζεται ὡς « ἰδιότυπος ».

Τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἐπικρίσεως δὲν στηρίζει, ὥς βλέπομεν, τὸν εἰς βάρος τοῦ ἐκδότου ἔλεγχον ὅτι δὲν ἔλαβε τὸν κόπον νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἰσχύουσαν δεοντολογίαν τῆς διπλωματικῆς. Ἄλλ' ἄράγε δὲν ἔκαμε τὸν κόπον τούτων ὁ ἐκδότης; Ἐν πρώτοις, πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἐκδοσις εἶναι, ὥς χαρακτηρίζεται εἰς τὸν ὑπότιτλον, κριτική. Τὴν διπλωματικὴν μέθοδον εὐρίσκομεν λ.χ. παρὰ Fr. Dölger, *Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges*, Textband, ὅπου ἔγγραφα ἐκδίδονται « mit allen grammatischen und orthographischen Fehlern », ἐπιφέρονται δὲ βελτιώσεις, ὥς πρὸς τὰ σφάλματα ταῦτα εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα (βλ. σελ. 9). Τὴν διπλωματικὴν καὶ κριτικὴν μέθοδον εὐρίσκομεν, λ.χ. παρὰ G. Rouillard-P. Collomp, *Actes de Lavra, édition diplomatique et critique*, ἐκεῖ δὲ ἐν σελ. XXIV καθορίζεται ποῖα ἔγγραφα ἐκδίδονται « diplomatiquement » καὶ ποῖα « critiquement », διαπιστομένου ὅτι ἕκαστον ἔγγραφον ἐπιβάλλει τὸ διδόμενον εἰς αὐτὸ « genre d'édition ».

Καὶ ἐνταῦθα γίνονται εἰς τὴν ἐπικρίσιν, εἰς ἄκρως δὲ αὐστηρὸν τόνον, ὑποδείξεις ἐκδόσεων ἔγγράφων καὶ μελετημάτων¹, μὲ τὴν ἐντύπωσιν, ὥς φαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐκ τῆς χρήσεως τῆς λ. « ὑπόδειγμα », ὅτι ὑπάρχει σταθερὸς, μονολιθικός, οὕτως εἰπεῖν, τρόπος ἐκδόσεως αὐτῶν. Τοιοῦτος τρόπος δὲν ὑπάρχει καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ. Ὁ τρόπος τῆς ἐκδόσεως ἐξαργατὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν ἔγγράφων, ὑπὸ ποικίλας ἐπόψεις λογιζομένην, ἡ ὁποία ποικίλλει, οὕτω δὲ προσαρμογὴ τις ἐκάστοτε καθίσταται ἀναγκαία. Ἡ προσαρμογὴ δὲ αὕτη, μέχρι τινὸς τοῦλάχιστον, ἐξαργατὰ ἀπὸ τὰς προτιμήσεις ταύτας ἢ ἐκεῖνας τοῦ ἐκδότου. Βεβαίως γενικοὶ κανόνες δὲν ἔλλειπουν. Ἄλλ' εἰς τὰς ὑποδείξεις αὐτὰς τῆς ἐπικρίσεως ἀναφέρονται μόνον ἐκδόσεις ἢ μελετήματα, ὀνομαστικῶς ἢ γενικῶς. Δὲν ἀναφέρονται δημοσιεύματα κανόνων τῶν ἐκδόσεων τούτων, καίτοι ὁ λόγος εἶναι περὶ διπλωματικῆς δεοντολογίας. Ἡμεῖς ἐχρησιμοποίησαμεν τὸ ἐξαίρετον πάντοτε χρησιμότητος δημοσίευμα τῆς « Union Académique Internationale : Emploi des signes critiques, disposition de l'apparat dans les éditions savantes de textes grecs et latins », τοῦτο δὲ ἐμνημονεύετο εἰς τὴν ἀνωτέρω ἡμετέραν διατριβήν. Τὸ δημοσίευμα ἐχρησιμοποίησαν προσφάτως καὶ ἄλλοι καὶ ὁ P. Lemerle, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, διευθυντῆς δὲ

1. Μεταξὺ τούτων εἶναι τὸ ἐξαίρετον μελῆμα τοῦ N. Σ β ο ρ ώ ν ο υ (*Recherches sur le cadastre byzantin et la fiscalité aux XI^e et XII^e siècles: Le cadastre de Thèbes, BCH*, τόμ. 83, σελ. 1 κ.ἐξ.), ἐλέγχεται δὲ ἡ ἐκδοσις, διότι δὲν ἀνέτρεξεν εἰς αὐτό, οὕτω δὲ αὕτη δὲν ἀπέφυγε « πλῆθος σοβαρῶν σφαλμάτων, ὅσον εἶναι π.χ. (sic) ἡ παρανόησις τῶν κλασματικῶν ἀριθμῶν ». Ἡ ἐπικρίσις δὲν λέγει πῶς τοποθετεῖ τὸ μελῆμα τοῦτο ἐνταῦθα, ὅπου λόγος περὶ δεοντολογίας τῆς διπλωματικῆς. Τὸ δὲ ἐπιφερόμενον ὡς παράδειγμα εἶναι θέμα παλαιογραφίας, εἰς δὲ τὸ μελῆμα τοῦτο, ὡς νομίζομεν, δὲν ἐξετάζονται σχετικὰ πρὸς τοῦτο θέματα.

τοῦ Κέντρου Ἑρευνῶν τῆς Ἱστορίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ τῶν Βυζαντινῶν (ρητὴν περὶ τούτου μνείαν βλ. ἐν Actes de Kutlumus, 1946, σελ. 28 κ. σημ. 1). Ἐχρησιμοποιήσαμεν ἐπίσης τὰς ὑποδείξεις τοῦ Συνεδρίου Βυζαντινῶν Σπουδῶν τοῦ Παλέρμου, περὶ τούτου δὲ βλ. περιοδ. Πλάτωνα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 163.

Τὸ συγκεκριμένως ἐλεγχόμενον εἰς τὴν ἐπίκρισιν ἐφεξῆς προβάλλεται οὕτω (σελ. 377) : « Λέγει ὁ ἐκδότης (σ. 25) : « Αἱ ἀπειράριθμοι βραχυγραφίαι καὶ ἐπιμήσεις δὲν ἐδηλώθησαν πᾶσαι. Συνήθως βραχυγραφίαι καὶ συγκοπαὶ λέξεων ἐσημειώθησαν ἐκεῖναι μόνον διὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὁποίων δύναται νὰ προκύψῃ ἀμφισβήτησις. Βραχυγραφίαι δι' ἀποκοπῆς ἐσημειώθησαν μόνον εἰς τὰς λέξεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὴ ποικιλία καταλήξεων ». Ἀλλ' εἰς τὴν ἐκδοσὶν ἀναγινώσκεται (σελ. 25) : « Αἱ ἀπειράριθμοι βραχυγραφίαι καὶ ἐπιμήσεις τοῦ πρωτοτύπου δὲν παρετέθησαν πᾶσαι. Συνήθεις βραχυγραφίαι (*abréviations usuelles*) καὶ συγκοπαὶ λέξεων (*contractions*) ἐσημειώθησαν ἐκεῖναι μόνον, διὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὁποίων δύναται νὰ προκύψῃ ἀμφισβήτησις. Βραχυγραφίαι δι' ἀποκοπῆς (*abréviations par suspension*) ἐσημειώθησαν μόνον εἰς τὰς λέξεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὴ ποικιλία καταλήξεως ». Τὸ ἐκ πέντε στίχων χωρίον τῆς ἐκδόσεως ἡμῶν ἀποδίδεται εἰς τὴν ἐπίκρισιν λίαν ἀνακριβῶς : μὲ τέσσαρας παραλείψεις καὶ δύο μεταβολὰς καταλήξεως. Αἱ ἀνακρίβειαι αὗται εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον οὐσιαστικά. Ἦτο ἀναγκαῖον νὰ δηλωθῇ ὅτι τοῦ Πρωτοτύπου — ὅχι καὶ τῆς Ἑπιτομῆς — δὲν παρετέθησαν πᾶσαι αἱ βραχυγραφίαι καὶ ἐπιμήσεις, διότι τούτου μόνον ἦσαν « ἀπειράριθμοι », παρατιθέμεναι δὲ αὗται πᾶσαι θὰ καθίστων τὴν ἀνάγνωσιν λίαν ἐπίπονον, θὰ παρεῖχον δὲ σωρεῖαν δυνατότητων εἰς λάθη, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν παρὰ Rouillard-Collomp (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. XXIV) ἔκφρασιν δι' ἀντίστοιχον περίπτωσιν. Ἐπειτα, συνήθεις (ὅχι συνήθως) βραχυγραφίαι καὶ ἐπιμήσεις, συγκοπαὶ λέξεων, βραχυγραφίαι δι' ἀποκοπῆς εἶναι παλαιογραφικοὶ ὅροι, τῶν ὁποίων ἡ ἀναγκαία διασαφήσις γίνεται διὰ τοῦ ἐν παρενθέσει ἀντιστοίχου γαλλικοῦ ὅρου.

Ὡς πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἀνωτέρω βραχυγραφικῶς οὕτως ἢ ἄλλως φερομένων, ἡ πρᾶξις ποικίλλει καὶ εἰς τὰς νεωτάτας ἐκδόσεις. Οὕτως, παρὰ J. Bompaire (Actes de Xéropotamou, Texte, Παρίσι, 1964) ἀναλύονται πάντα ταῦτα, π.χ. σελ. 79 (εἰς διαθήκην περὶ τὸ 1270-1274, στ. 6) *τελλί(αν)*, *συγχώρησ(ην)*, ὅπου εἰς τὸ χειρόγραφον συνήθεις βραχυγραφίαι τῶν ἐν παρενθέσει ἀνωτέρω. Παρὰ P. Lemerle (ἐνθ' ἄνωτ.) ἀποδίδονται ἐντὸς παρενθέσεως μόνον αἱ « *abréviations par suspension* », ὡς λέγεται παρ' αὐτῷ (σελ. 28), δὲν ἀποδίδονται δὲ πᾶσαι αἱ ἄλλαι, π.χ. σελ. 38 (εἰς γράμμα τοῦ 1257, στ. 1) *κοινῶς*, (στ. 2) *πεπιστωμένον*, ὅπου τὸ χειρόγραφον ἔχει βραχυγραφίαν ἀντιστοίχως τοῦ -ως καὶ τοῦ -ένον. Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι παρ' ἐγκυροτάτοις ἐκδόταις οὐδ' αἱ « *abréviations par sus-*

pension» ἀποδίδονται πᾶσαι, οὕτω δὲ π.χ. παρὰ Lemerle (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 41) (εἰς ἔγγραφον τοῦ 1287, στ. 2) *προφήτον*, ὅπου τὸ χειρόγραφον ἔχει *προφη'*, ὁμοίως παρὰ Dölger (Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges, σελ. 195) (εἰς πρακτικὸν τοῦ 1301, στ. 19) *Νικόλαον*, ὅπου τὸ χειρόγραφον ἔχει *νικο'*, τοῦτο δὲ προδήλως, διότι αἱ ἀνωτέρω ἀναγνώσεις εὐρέθησαν ἀσφαλεῖς.

Εἰς τὴν ἐπίκρισιν (αὐτόθι) τὰ εἰς τὴν ἔκδοσιν ἡμῶν ὡς πρὸς τὰ βραχυγραφικῶς ἀποδιδόμενα χαρακτηρίζονται ὡς «ἀπαράδεκτα», «διότι οὕτως ὑπεισέρχεται εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐγγράφων ὁ ὑποκειμενικὸς παράγων...». Τὰ πράγματα εἶναι ὅλως διάφορα. Ἄν περιορισμὸς τῆς ἀποδόσεως τῶν βραχυγραφικῶς φερομένων κρίνεται ἀπαραίτητος ὑπὸ εἰδικωτάτων ἐπιστημόνων, προκειμένου περὶ συνήθων ἐγγράφων μὲ πολλὰ ἔστω ἄλλ' εὐνόητα βραχυγραφούμενα, μετρίου δὲ μήκους, πόσον μᾶλλον εἶναι οὕτως ἀπαραίτητος προκειμένου περὶ ἐγγράφου, ὡς τὸ ἡμέτερον Πρωτότυπον, ὅπου βραχυγραφούμενα κατὰ κανόνα δύσκολα εὐρίσκοντο ἀνὰ πᾶσαν λέξιν, τὸ δὲ μήκος αὐτοῦ ἦτο ἀσυνήθως μέγα. Ἐν τῇ πράξει διηρέσαμεν τὰ βραχυγραφούμενα τοῦ Πρωτοτύπου εἰς δύο κατηγορίας, ὡς ἀνωτέρω, καὶ ρητῶς καθωρίσαμεν ἀντιστοίχως δύο κριτήρια, ἥτοι, πρῶτον, τὴν δυνατότητα ἀμφισβητήσεως διὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ βραχυγραφικῶς φερομένου καί, δεύτερον, τὴν δυνατότητα ποικιλίας καταλήξεως. Τὰ κριτήρια ταῦτα ἀναμφιβόλως εἶναι ἀντικειμενικά. Καὶ ἐρωτᾶται ποῦ εἶναι ὁ προβιλλόμενος εἰς τὴν ἐπίκρισιν «ὑποκειμενικὸς παράγων;» Μόνον ἡ χρῆσις, ὀρθὴ ἢ μὴ, τῶν κριτηρίων τούτων εἶναι ὑποκειμενικὴ, ἔξαρτάται δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐκδότου. Ἀλλὰ μήπως καὶ ἡ ὀρθὴ ἢ μὴ ἀνάλυσις τῶν βραχυγραφικῶς φερομένων δὲν ἔξαρτάται ἀπὸ τὴν ἱκανότητα τοῦ αὐτοῦ ἐκδότου;

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου δὲν προσέκρουσαν ξένοι εἰδικοί, καθ' ὅσον δύναται νὰ συναχθῇ ἐξ ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὸν ἐκδότην. Οὕτως, ὁ P. Lemerle, ὁ μνημονευθεὶς ἀνωτέρω γάλλος καθηγητής, γράφει (ἐπιστ. ἀπὸ 8-4-66) «Je peux vous assurer que vous avez fait, selon une excellente méthode et avec une parfaite rigueur scientifique, une œuvre extrêmement utile», ὁ δὲ καθηγητής J. Dujčev τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας (ἐπιστ. ἀπὸ 9-3-66) γράφει: «le texte, que vous avez édité avec un grand esprit critique et tant de soin, m'intéresse d'une manière tout particulière et je vais l'utiliser bientôt».

Ἐφεξῆς ἐλέγχει ἡ ἐπίκρισις (αὐτόθι) τὴν ἔκδοσιν διὰ «σύγχυσιν καὶ ἀσυνέπειαν (γρ. ἀνακολουθίαν)» πολλοῦ, προκύπτουσαν ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἀναπτύσσονται πᾶσαι αἱ βραχυγραφίαι. Εἰς πίστωσιν δὲ τούτου προσάγει «ἐλάχιστα μόνον» παραδείγματα. Πολὺ φοβούμεθα ὅτι τὰ προσαγόμενα εἶναι τὰ μόνα, τὰ ὁποῖα ἠδυνήθη νὰ εὔρη ἡ ἐπίκρισις, ἄλλο δὲ ζήτημα ἂν εἶναι ταῦτα ὀρθά.

Ἐπικρίσις : « ἐν στ. 146, 203, 204, 260 κ.ἀ. γράφεται *Γουλολέων* ἀντὶ *Γουλ(ο)λέων*, τὸ ὁποῖον ὀρθῶς δηλοῦται ἐν 196, 208 κ.ἀ. (*Γουλ(ο)λέοντ(ος)*) καὶ ἐν 213, ὅπερ γραπτέον *Γουλ(ο)λέοντ(ος)*) ». Παρεχόμεθα τὴν ἀντίφρασιν τοῦ « ὀρθῶς δηλοῦται » πρὸς τὸ « γραπτέον ». Προσέχομεν τὰς ἀνακριβεῖς : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως ἐν στ. 196 κ. 208 φέρεται τοῦ *Γουλ(ο)λέων* καὶ ὅχι τοῦ *Γουλ(ο)λέοντ(ος)*, ὥς θέλει ἡ ἐπικρίσις· ὁμοίως, ἐν στ. 213 φέρεται *Γουλ(ο)λέοντ(ος)*, ἐπομένως δὲ πρὸς τὶ τὸ « γραπτέον » τῆς ἐπικρίσεως ; Ἐπειτα, ἐν στ. 146 φέρεται εἰς τὸ πρωτότυπον *γον^{ιο}λέων*, ὅπερ ἀναγνωστέον *Γουλολέων*, καὶ ὅχι *Γουλ(ο)λέων*, ὥς θέλει ἡ ἐπικρίσις. Κατὰ τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸ ἐν γένει ἀσφαλὲς ἀνεγνώσθη ἐν στ. 203, 204, 260 *Γουλολέων*. Τὸ ἐν στ. 196, 208 τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Γουλ(ο)λέων* εἶναι προδήλως διάφορον, καθ' ὅσον κατὰ γενικήν, ἄνευ δὲ καταλήξεως, διδὸν καὶ τὸ ἐντὸς παρενθέσεως ο.

Ἐπικρίσις : « Ἡ λέξις *χωράφιον*, -ου, ἡ ὁποία κατὰ κανόνα ἀπαντᾷ ἐν συντμήσει (γρ. βραχυγραφία), πάντοτε ἀναπτύσσεται σιωπηρῶς ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, ἐν 370 ὅμως γράφεται *χωρ(αφίου)* ». Ἀνακρίβεια : ἡ λ. *χωράφιον* δὲν ἀναπτύσσεται πάντοτε « σιωπηρῶς » ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, καθ' ὅσον εἰς τὴν ἐκδοσιν (σελ. 25) λέγεται : « Εἰδικῶς αἱ λέξεις *ἀμπέλιον*, *χωράφιον*...γράφονται πλήρεις... ». Ἐν στ. 370 γράφεται *χωρ(αφίου)*, καθ' ὅσον ἐκεῖ φέρεται (στ. 369/370) : « *χωράφιον εἰς τ(ὴν) Ἀμμόχοστ(ον) τὸ μέσον κείμενον | χωρ(αφίου) τοῦ Προσφονάρι* ». Ἡ τελευταία ἐνταῦθα παρένθεσις εἶναι ἀναγκαία, ἵνα δηλωθῇ ἀνάγνωσις τοῦ ἐκδότου, ὑποδεικνυμένη ὅχι ἐκ τῆς γραφῆς τοῦ Πρωτοτύπου, οὔσης καὶ ἐνταῦθα ὡς συνήθως, ἀλλ' ἐκ τῶν συμφραζομένων.

Ἐπικρίσις : « Ὅμοίως καὶ ἡ λ. *μοδίου*, -ων, ἀλλ' ἐν 406 γράφεται *μοδ. ἁ* ». Ἀνακρίβεια : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *μοδ. α* ἀτόμως. Ἡ ἐπικρίσις δὲν ἐπρόσεξεν τὸ ἐν σελ. 25 τῆς ἐκδόσεως « Αἱ ἄλλαι βραχυγραφούμεναι λέξεις ἐγράφησαν, ὥς ἐὰν ἦσαν πλήρεις, μετὰ τῆς ὀρθῆς δὲ γραφῆς κατὰ τὸ συμπληρούμενον μέρος αὐτῶν ». Εἰς χίλια καὶ πλέον ἴσως χωρία τῶν δύο κειμένων, ἐν οἷς ἡ ἀνωτέρω λέξις, ἡ ἐπικρίσις εὗρεν ἐν χωρίοις συμπληρώσιν, ὅλως δὲ αὐτονόητον.

Περὶ τοῦ ἡμ., περὶ οὗ ἡ ἐπικρίσις : « ἄγνωστον διατί, οὐδέποτε ἀναπτύσσεται », λέγονται ἄρκετὰ ἐπεξηγηματικὰ εἰς σελ. 26 τῆς ἐκδόσεως, μᾶλλον δὲ συγκεκριμένα ἐν Προσθ. καὶ Διορθ., σελ. ΙΒ', τὰ ὁποῖα δὲν εἶδεν ἡ ἐπικρίσις.

Ἐλέγχεται περαιτέρω ὁ ἐκδότης, διότι « ἐνίστε ἀναπτύσσει τὰς βραχυγραφίας μετὰ περισσοτέρας τοῦ δέοντος βεβιωτότητας » καὶ προσάγονται παραδείγματα : « 58 : *Κονκ(ου)λ(ου)*, παρ' ὅτι ἐν 1071 φέρεται *Κονκάλλ(ου)* καί, ὥς φαίνεται, πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ». Ἀνακρίβεια : εἰς τὴν ἐκδοσιν στ. 1071 φέρεται *Κονκαλλ(ου;)* καὶ ὅχι *Κονκάλλ(ου)*. Ποῦ εἶναι λοιπὸν

ἡ μεγαλυτέρα τοῦ δέοντος βεβαιότης ὡς πρὸς τοῦτο : *Ἐπειτα πῶς πρόκειται, ὡς φαίνεται, περὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος : Τὸ *Κουκ(ου)λ(ου)* ἀναφέρεται εἰς πρόσωπον ἐκ τῆς ἐπαρχίας Πάλης, τὸ δὲ *Κουκαλλ(ου)* ἀναφέρεται, ὡς εἰκός, εἰς τοπωνύμιον τῶν « Κορωνῶν », ἀκραίας ἀνατολικῆς περιοχῆς τῆς ἐπαρχίας Κραναίας, ἐξ ἄλλου δὲ δὲν σφύζεται ἡ φωτογραφία, ἐν ἣ τὸ *Κουκ(ου)λ(ου)*, ἵνα γίνῃ ἡ ἀναγκαία ὡς πρὸς τὴν ὁμοιότητα σύγκρισις τῶν δύο γραφῶν στ. 58 κ. 1071.

*Επίκρισις : « 144 (καὶ 196) : *Μακρυπολ(ι)τ(η)*, ἀλλ' ἐν 464 *Πολύ(του)* ». Τρεῖς ἀνακρίβειαι : ἐνταῦθα, ἐν Προσθ. κ. Διορθ. σελ. ΙΙβ τῆς ἐκδόσεως φέρεται περὶ τοῦ στ. 144 « ἀντὶ *Μακρυπολ(ι)τ(η)* γρ. (= γραπτέον) *Μακρι-* », τὴν διόρθωσιν δὲ ταύτην δὲν εἶδεν ἡ ἐπίκρισις, γράφουσα ὡς ἀνωτέρω. *Ἐπειτα, ἐν στ. 464 τοῦ κειμένου τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Πολή(του)* καὶ ὄχι *Πολύ(του)*. *Ὡς πρὸς τὰς ἐν παρενθέσει καταλήξεις τῶν δύο ὀνομάτων τούτων βλ. τὰ γενικώτερον κατωτέρω (σελ. 74) λεγόμενα.

*Επίκρισις : « 232 : *Κουρβουλ(ου)*, ἀντί, ὡς ἐνδέχεται, *Κουρβουλ(η)*, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν Ε ». *Ανακρίβεια : ἐν Ε 21^τ, 18 ἀπαντᾷ *Κουρβούλη* καὶ ὄχι *Κουρβουλ(η)* ἀνευ τόνου. *Ἐπειτα *Κουρβούλι* φέρεται ἐν ΑΜΜ, τοῦτο δέ, δι' οὗ ἐνισχύεται ἡ γραφὴ τῆς Ε, δὲν εἶδεν ἡ ἐπίκρισις. *Ἐν Π 232 εἶναι τοπωνύμιον, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν συμφραζομένων (sc. *χωράφιον*)...το *λεγομενον* τοῦ *Κουρβουλ(ου)*, γενόμενον ἐκ τινος αὐτόθι κλήματος, κατὰ τινα συνήθη εἰς τὸ Πρακτικὸν χρῆσιν, πβ. 365 κ. 1011 τοῦ *Σπάρτου*, 789 **Εληδίου* κλπ.

*Επίκρισις : « 510 : *δυσμάς* ἀντὶ πιθανοῦ *δύ(σιν)*, ὅπερ ἀπαντᾷ πολλὰ χοῦ ». Πρὸς τὸ ἐν Π ἐνταῦθα *δυσμάς* ὑπὸ ἐποψιν ἐκφορᾷ ἀπολύτως ἀντίστοιχον τὸ ἐν στ. 8 καὶ 535 *κατὰ δυσμάς*, ὡς πρὸς τὸν πληθ. δὲ μόνον τὸ ἐν στ. 894 *κατὰ δυσμόν*. Διὰ τὸ « πιθανόν » *δύ(σιν)* καὶ ὄχι ἐπίσης *δύ(σεις)*; *Ἄν ἡ ἐπίκρισις ἔβλεπε τὸν σχετικὸν πίνακα τῆς ἐκδόσεως (σελ. 134, ἐν λ. *κατὰ*), θὰ εὗρισκεν : *κατὰ δύσιν* 639, 705, 753, 920· *κατὰ δύσεις* 759, 761, 765, 768. Προσθετόν ὅτι εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται 639 *δυσιν*, 705 *δύσιν*, 753, 920 *δύσιν*. Δὲν διασφαεῖ ἡ ἐπίκρισις τὸ *δύ(σιν)*, ὅπερ οὐδαμοῦ φέρεται εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως.

*Επίκρισις : « 553 : *Ποδ(ω)σ(ης)* ἀντὶ πιθανοῦ *ποδ(ό)σ(εως)*. (Ἡ λέξις *πόδοσις* καὶ ἐν τοῖς πίναξιν, ὅπου ἀποκαθίσταται (γρ. ἀποκαθιστᾶται) ἡ ἡμαρτημένη ὀρθογραφία (γρ. γραφὴ) τοῦ Π, γράφεται ἐσφαλμένως διὰ τοῦ ω (σσ. 135, 156). Τὸ *πόδοσις* ὅμως ἀσφαλῶς παράγεται ἐκ τοῦ *ἀποδίδειν* (γρ. *ἀποδίδω* ἢ *ἀποδιδόναι*), ὅπερ ἀπαντᾷ συχνότατα ἐν Π ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ περαίνεισθαι ». *Ανακρίβεια : εἰς τοὺς πίνακας ἀποκαθιστᾶται ἡ ἡμαρτημένη γραφὴ τοῦ Π ὄχι πάντοτε, ἀλλὰ συχνάκις, μόνον δὲ κυρίων ὀνομάτων, ὄχι πασῶν τῶν λέξεων, βλ. ἐκδοσιν (σελ. 131) : « Οἱ τύποι ὀνομάτων προσώπων καὶ τόπων τοῦ Πρακτικοῦ, ὡς καὶ οἱ...τῆς Ἐπιτομῆς, παρέχονται

κατὰ τὴν συνήθη ὀρθογραφίαν... Ἐνίοτε, ...παρέχονται οἱ παραδιδόμενοι ἐν ἑκατέρῳ τῶν κειμένων τούτων τύποι». Ἀλλῃ ἀνακρίβεια: ἐν Π 553 ἔχομεν τοπωνύμιον (ἔτερον τῆς Ποδ(ω)σ(ης) τοῦ Βουν(οῦ) τῶν Ἀγρίων), ὡς τὰ πράγματα δηλοῦν. Βεβαίως, κατ' ἀρχὴν δὲν ἀποκλείεται, καίτοι ἡ ἐπικρίσις δὲν ἀναφέρει μαρτυρίας, ἡ παραγωγὴ τοῦ πόδωσις ἐκ τοῦ ἀποδίδω. Ἀλλ' ἔχομεν ἤδη παρ' Εὐσταθίου ποδόω-ω, ἥδη δὲ μεταγενέστερον μέσ. ποδοῦμαι, καθ' ὃ τὸ μεταγενέστερον ἤδη καὶ εἰς ἐπιγραφὰς καὶ παπύρους πόδωμα (βλ. Λεξικὸν Liddell-Scott-Jones ἐν λ.) ἐν τῇ ἔννοιά τοῦ βάσις, ἐπίσης δὲ ἄλλα παράγωγα. Διὰ τὴν ἀποκλεισθῆ τοῦ ἀπολύτως πρὸς τὸ πόδωμα ἀντίστοιχον παράγωγον πόδωσις, κατὰ γνωστότατον δὲ παραγόμενον σχῆμα; Ἔπειτα τὸ νόημα. Ἀρκούμεθα ὡς πρὸς τοῦτο εἰς ἓν μόνον παράδειγμα (Π 54/55): «μέρος καὶ καταβένει μέχρι τοῦ προσκεφαλαδίου τοῦ λαχιδίου Χοῖδ(ᾱ) καὶ ἀτέρχεται τὴν ποδ(ω)σ(ιν) ποῦ [.] | καὶ καταβένει μέχρι ἀμπελίου τοῦ Προεδράτου», ἔνθα τὰ ἐντὸς ἀγκυλῶν σημειούμενα γράμματα φέρονται ἐν ΑΜΜ «ἀναβαίνει». Ἀμέσως προηγουμένως ὁ λόγος περὶ ὑψώματος, καλῶς δ' ἔχει ἡ ἔννοια πόδωσις = βάσις τοῦ ὑψώματος, κατὰ μεταφορὰν ὡς τὸ ἐνταῦθα προσκεφαλαδίου, ἐπὶ τούτοις δὲ πβ. κ. Ε 12^Γ, 15 «πάγη στὴν ποδιάν», ἐν ἀναφορᾷ δὲ πρὸς τὸ ὕψωμα ἐπίσης. Πῶς θὰ στηριχθῇ ἐνταῦθα ἡ ἔννοια πόδωσις = πέρασι;

Ἐπικρίσις: «554: Κουρκουμ(έ)λλ(ι). Πολλῶν ὀνομάτων ἡ κατάληξις συμπληροῦνται ἄλλοτε διὰ τοῦ (ι), ὡς ἐνταῦθα, καὶ ἄλλοτε διὰ τοῦ (η) (πρβλ. π.χ. 557: Εὐστράτ(η)». Ἀνακρίβεια: εἰς ἔκδοσιν στ. 557 φέρεται Εὐστράτῃ καὶ ὄχι Εὐστράτ(η). Δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἐπικρίσις πολλὰ, ἥτοι: πρῶτον ὡς πρὸς τὸ Κουρκουμ(έ)λλ(ι) ὅτι ἡ λέξις αὕτη, φερομένη καὶ ἐν στ. 549 κ. 957, ἀπαρσιμωχῶς ὡς ἐν στ. 554, ἀντιστοιχῶς δὲ πρὸς Π 554 (ἐν μέρει) καὶ 957 ἐν ΑΜΜ κατὰ τὸν πλήρη τύπον Κουρκουμέλλι, καθ' ὃν ἀναμφιβόλως συνεπληρώθη ὁ τύπος τοῦ Π, ὡς ἀνωτέρω, κεῖται εἰς τοὺς πίνακας (σελ. 149) κατὰ τὴν συνήθη ὀρθογραφίαν Κουρκουμ(έ)λλ(η). δευτερον ὡς πρὸς τὸ Εὐστράτῃ ὅτι ἡ λέξις αὕτη φέρεται πολλαχὺ ἐν Π, ὀλογράφως δὲ ἐν στ. 79, 180 Εὐστράτῃ, κατὰ τὸ πλήρες δὲ ἀπεδόθη καὶ τὸ βραχυγραφούμενον ἐν Π. Κατὰ ταῦτα, εἰς τὰ ἀνωτέρω δύο παραδείγματα τῆς ἐπικρίσεως, εἶναι διάφορον πρᾶγμα εἰς τὰς πηγὰς καὶ διάφορον εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως, ἡ διαφορὰ δὲ αὕτη συνιστᾷ τὴν προγραμματισθεῖσαν ἀκολουθίαν, ὄχι ἀνακολουθίαν.

Ἐπικρίσις (σελ. 378): «627: Βρουλλ(ό)σκαλ(ου). ἔξ ἴσου πιθανόν: Βρουλλ(ο)σκαλ(ίου)». Νομίζομεν ὄχι. Ἀλλὰ πρὸς τί τοῦτο ἐνταῦθα, ὅπου παραδείγματα «σφαλμάτων ἀναπτύξεως» κατὰ τὴν ἐπικρίσιν;

Ἐπικρίσις: «772: Λούππ(ου), ἀντὶ τοῦ πιθανωτέρου Λούππ(η)». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται Λούππον καὶ ὄχι Λούππ(ου). Ἡ ἐπικρίσις δὲν εἶδε τὸ ἀβλέπημα τῆς ἐκδόσεως, πβ. πίνακα (σελ.

151) Λούμπ(ου);. Ἀλλὰ πῶς πιθανώτερον τὸ Λούμπ(η), ἀφοῦ Λούπου φέρεται ἐν Ε καὶ λέγεται νῦν εἰς Κεφαλληγίαν (δνομ. Λούππος, ὄχι Λούπηης);

*Επικρίσις: « 772 : Μεληγγ(έρι), ὅπερ γραπτέον Μεληγγ(έ;ρ(ι), ἦ, τὸ καὶ πιθανώτερον, Μελήγγρι(ι) ». Ἀπροσεξία: Ὁ ἀρ. 772 πάλιν εἰς τὴν ἐπικρίσιν ἀντί: αὐτόθι. Ὡς πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ βραχυγραφουμένου βλ. γενικώτερον κατωτέρω, ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν εἰδικώτερον πβ. τὸ εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. « Μεληγγέρι ΑΜΜΕ ». Παλαιογραφικῶς πῶς εἶναι πιθανώτερον τὸ Μελήγγρι(ι), ἀφοῦ τὰ δύο γ καὶ τὸ εἰς τὴν βραχυγραφίαν ρ εὐρίσκονται ὑπὲρ τὸν στίχον, ἐφ' οὗ τὰ προηγούμενα γράμματα;

*Επικρίσις: « 819 (καὶ 828): Μελ(ή)τ(ου), ἀντὶ ὁμοίως πιθανοῦ Με-λ(ή)τ(η) (Μιλτή ἢ Ε) ». Ἀνακρίβειαι τρεῖς: δὲν ὑπάρχει ἐν στ. 828 λ. Με-λ(ή)τ(ου), εἰς δὲ στ. 819 τοῦ κειμένου τῆς ἐκδόσεως φέρεται Μελ(η)τ(ου) ἄνευ τόνου, τὸ ἐκ τῆς Ε Μιλτή ἀναφέρεται εἰς στ. 824, ἐνῶ τὸ εἰς στ. 819 ἀναφερόμενον ἐκ τῆς Ε εἶναι Μέλου (βλ. πίνακας, σελ. 152 κ. 174 ἐν λ.). Δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἐπικρίσις ὅτι ἡ λέξις αὕτη φέρεται καὶ εἰς στ. 823, 824, ὑπὸ τὴν πληροστέραν δὲ μορφήν Μελητ(ου), διάφορα δὲ τὰ ἐκεῖ ἐκ τῆς Ε Μαλάτη, Μιλτή, οὕτω δὲ ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀξίας. Ὡς πρὸς τὸ « ὁμοίως πιθανὸν » τῆς ἐπικρίσεως βλ. τὰ ἀνωτ. (σελ. 74) περὶ τῆς λ. Βρουλλ(ό)σκαλ(ου).

*Επικρίσις: « 928 : Βοῖδοστάτ(η), καὶ 929 : Κορωνίτ(η) (Κορωνίτου ἢ Ε) ». Κάπως γριφῶδες τοῦτο. Πάντως, ἡ γραφὴ Βοῖδοστάτ(η), μὲ κατάληξιν δημῳδῇ εἰς δημῳδὴν τύπον (πβ. κ. 735 Βοηδοφάου), στηρίζεται καὶ εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα: « Βοῖδοστάτι ΑΜΜ ». Ὡς πρὸς τὸ Κορωνίτ(η) παρατηρητέον ὅτι εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται ἕτερον τὸ λεγόμενον τοῦ Βοῖδοστάτ(η) | τοῦ Κορωνίτ(η), περὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ χωραφίου, ἀφοῦ δὲ εἰς τὸ Βοῖδοστάτ(η) δημῳδῆς κατάληξις, ἡ αὐτὴ κατάληξις εἰς τὸ πρὸς αὐτὸ συνεχόμενον Κορωνίτ(η).

*Επικρίσις (σελ. 378): « Ἡ ἐκδοσις ἐν γένει βρίθκει σφαλερῶν ἀναπτύξεων. Ἴδού τινες δείγματος χάριν (σημειοῦται πρώτη ἡ ὀρθὴ ἀνάγνωσις καὶ ἐν παρενθέσει ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐκδότου) ». Τὸ « δείγματος χάριν » ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ « ἐλάχιστα » τῆς ἐπικρίσεως (σελ. 377) ἀνωτέρω, προδίδουν δὲ καὶ τὰ δύο τὴν ἐπιδίωξιν δημιουργίας ἐντυπώσεων ἀνεδαφικῶν. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν παραδειγμάτων τούτων ἐν καὶ μόνον εἶναι τὸ ὄχι βεβαίως τραγικὸν πρόβλημα, ἂν δηλονότι ἡ ἀνάλυσιν τοῦ βραχυγραφουμένου θὰ περιλαμβάνῃ ἢ ὄχι τὸ ρ. Κατὰ τὴν ἐπικρίσιν, θὰ τὸ περιλαμβάνῃ. Καθ' ἡμᾶς ὄχι, διότι τὸ ρ τοῦτο περιλαμβάνεται εἰς βραχυγραφίαν λίαν ἀμφίβολον ἐν τῇ συνόλῳ αὐτῆς, ἂν δὲ θὰ προσεφέρομεν βεβαίαν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ρ εἰς τὴν ἐκδοσιν, θὰ προσεφέρομεν ἀνακρίβειαν σπουδαίαν, καθ' ὅσον ἐπ' αὐτῆς θὰ ἐστηρίζετο ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ὅλου.

*Επικρίσις: « 15 : Μονοκηθρ(ᾱ) (Μονοκηθρ(ῶ)) », ἐνταῦθα δὲ τὸ βραχυγραφούμενον δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι -εως ἢ -ον, πβ. καὶ « Μονοκήθου

ΑΜΜ » « 88: Χρυσολ(ου)ρ(ᾱ) (Χρυσολ(ουρᾱ)) », ὅπου τὸ ἐπιφερόμενον τῆς ἐπικρίσεως « ἐν 324 ὅμως ἐκδίδεται: Χρυσολ(ουρᾱ); » δὲν συνιστᾷ ἀντίφρασιν τῆς ἐκδόσεως, καθ' ὅσον ἔχει διάφορος καὶ ἔτι μᾶλλον ἀμφίβολος βραχυγραφία, προσθετέον δὲ ὅτι ἐν στ. 88 δις ἡ λέξις, ἐπίσης δὲ ὅτι εὐρηται καὶ ἐν στ. 711 ὡς Χρυσολουρ(ᾱ), ἔνθα οὐδεμία ἀμφιβολία χωρεῖ δι' ἀνάγνωσιν τοῦ ρ' « 98: Καλογ(ή)ρ(ου) (Καλογ(ήρου)) », ἀλλὰ ἐν στ. 721 Καλογήρ(ου), ὅπου εὐκρινὲς τὸ ρ' « 116: Σπληνιάρ(η) (Σπληνι(άρη)) », ὅπου ἀνακρίβεια ἐπικρίσεως (116 ἀντὶ τοῦ ὁρθοῦ 115), πόσον δὲ ἀμφίβολος ἡ μετὰ τοῦ ι βραχυγραφία ὑποδηλοῖ τὸ εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα: « Σπληνίου ΑΜΜ -νιου E » « 120: βιγλατ(ό)ρ(ιον) (βιγλατ(όριον)) », ὅπου τὸ ἀμφίβολον μὲν τῆς βραχυγραφίας ἀπηχεῖ τὸ « βιγλάτον ΜΜ », τὸ ὁρθὸν δὲ τῆς ἀναγνώσεως στηρίζει τὸ ἐπὶ τοῦ νώτου Π σημεῖωμα: « βιγλατόριον » « 150 (210, 276, 412, 766, 787, 799 κ.ἀ.): Γρηγ(ο)ρ(ιον) (Γρηγ(ορίον)) », ὅπου ἀνακρίβεια τῆς ἐπικρίσεως, καθ' ὅσον εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως στ. 766 Γρηγορίου, ἔξ ἄλλου δὲ τὸ « κ.ἀ. » δὲν κατατοπίζει, διότι παραλείπονται 7 ἀριθμοὶ στίχων « 208: Δημητρ(ιον) (Δημητ(ρίον)) », ὅπου μόνον τὸ ρ συνιστᾷ διαφορὰν ἐπικρίσεως καὶ ἐκδόσεως « 329: Κινδρ(ιον) (Κινδ(ρίον)) », ὅπου μετὰ τὸ δ ἀμφίβολος βραχυγραφία « 408 (καὶ πολλοῦ): Θεοδ(ώ)ρ(ον) (Θεοδ(ώρου)) », ὅπου πάντα ἀμφίβολα μετὰ τὸ δ « 749: Χελων(ά)ρ(ι) (Χελων(άρι)) », ὅπου οὐδὲν εἶναι βέβαιον μετὰ τὸ ν.

Εἰς τὴν ἐπικρίσιν ἐγκατασπείρονται εἰς τὰ ἀνωτέρω καὶ τὰ ἀκόλουθα: « 301: Βοβίκ(ων) (Βοβ(ί)κων) ». Ἡ αὐτὴ λέξις καὶ ἡ αὐτὴ βραχυγραφία καὶ προηγουμένως, ἦτοι ἐν στ. 143, ὅπερ δὲν εἶδεν ἡ ἐπικρίσις. Τὸ -ων φέρεται ἐν Π διὰ τῆς συνήθους βραχυγραφίας, ἀσφαλῶς ἀναγνωσκομένης, περὶ δὲ τοῦ ι οὐδὲν τὸ βέβαιον εἰς τὴν βραχυγραφίαν, ἐπὶ τούτοις δὲ πβ. κριτ. ὑπόμν. ἐν στ. 301 « Βοβαρίων ΜΜ, εἰς περιθώριον Α: Βοβαρίων », καθ' ᾧ ἡ δυσχέρεια δὲν εἶναι εἰς τὴν κατάληξιν -ων.

« 392: Πολή(τ;)(ων) (Πολ(ή;)των) ». Ὡς πρὸς τὴν βραχυγραφίαν τῆς καταλήξεως -ων βλ. τὰ ἀμέσως ἀνωτέρω. Ἡμεῖς, ἰδόντες δις τὸ Π, ἀμφιβάλλομεν διὰ τὸ η, εὐρίσκουμεν δὲ τὸ τ ἐνούμενον μετὰ τῆς βραχυγραφίας τοῦ -ων, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ συμβαίνει. Ἀλλὰ τὸ ἐνταῦθα πρόβλημα εἶναι ὄχι ἀναπτύξεως βραχυγραφιῶν, ἀλλ' ἀναγνώσεως, δι' ὃ καὶ ἔχει παραποδοθετῇ τούτῳ ἐνταῦθα.

« 783: Κουλλαρίδεν(ας) (Κουλλ(α)ρίδενας) ». Τὸ α τῆς δευτέρας συλλαβῆς δὲν ἦτο εὐκρινὲς ἐν Π, ἀντιθέτως δὲ εὐκρινεστάτη καὶ εἰς τὴν φωτοτυπίαν ἡ βραχυγραφία τῆς καταλήξεως -ας, ὡς πρὸς ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα πβ. κριτ. ὑπόμν. « Κουλλουρίδενας Α -ράδειας ΜΜ ».

« 802: Καρ(ν;)(ἀκ)(ι) (Καρνδ(άκι)) ». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται Καριδ(άκι). Τὸ ὄνομα ἀντιστοίχως ἀπαντᾷ δεκαεπτὰκις ἐν Π, πρὸ δὲ τοῦ στ. 802, ἀλλ' ἰδίᾳ μετ' αὐτόν. Διὰ τὴν ἡ ἐπικρίσιν ἡγήνησε

πάντα τὰ ἄλλα, καίτοι καὶ εἰς αὐτὰ ἡ αὐτὴ βραχυγραφία καταλήξεως ; Εἶναι εὐκρινές ὅτι τὸ *ι* τῆς συλλ. *ρι* ἐνοῦται μετὰ τῆς ἄνωθεν κατερχομένης βραχυγραφίας τοῦ *ακ*, ἀλλ' εἶναι ἀσφαλῶς *ι*.

* * *

Παρερχόμεθα τὰ λεγόμενα ἐφεξῆς εἰς τὴν ἐπίκρισιν (σελ. 378) διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἐκδότου. Ὅμως δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν τὸν ἀφορισμὸν ὅτι « ὁ κόσμος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας εὐρίσκεται βεβαίως πολὺ μακρὰν τοῦ κόσμου τῶν ταπεινῶν μεσαιωνικῶν (γρ. βυζαντινῶν) ἐγγράφων ». Βεβαίως ὄχι. Μία εἶναι ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ κλάδοι τῆς εἶναι ἡ ἀρχαία ἑλληνική, ἡ βυζαντινὴ καὶ ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία. Ἡ σπουδὴ τοῦ ἑνὸς κλάδου δὲν ἀποκλείει, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπιβάλλει τὴν σπουδὴν τῶν ἄλλων, τοῦτο δὲ ἰδιαιτέρως ἀληθεύει διὰ τὸν κόσμον τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν γραμμάτων, τοῦ ὁποῖου ἐπιβίωσις εὐρίσκεται εἰς τὸν βυζαντινὸν καὶ τὸν νεοελληνικόν. Τοῦτο δὲν εἶναι πάντοτε κατορθωτόν, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀδύνατον εἰς τὴν πρᾶξιν. Ὁ καθηγητὴς G. Moravcsik σπουδάζει τὴν ἑλληνικὴν, ἥτοι τὴν ὅλην ἑλληνικὴν, φιλολογίαν. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ Σίμος Μενάρδος, ὁ Ἰω. Συκουτρὴς ἐξήταζον τὰ ἑλληνικά γράμματα ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τοῦ Παλαιᾶ, ὁ δὲ Ἐμμ. Πεζόπουλος ἐθεράπευε τὰ βυζαντινὰ γράμματα. Ταῦτα εἶναι ἐλάχιστα παραδείγματα κλασσικῶν φιλολόγων ἐκ πολλῶν. Εἰδικώτερον δὲ περὶ τοῦ Πρακτικοῦ ἡμῶν ἔκδοσιν ἐπώνυμον πολλοὶ καὶ ὄχι τυχαῖοι ἐρευνῆται εἶχον ἐξαγγείλει εἰς διάστημα ἑκατὸν περίπου ἐτῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπραγματοποίησε διὰ διαφόρους λόγους, μετὰ τῶν ὁποίων ἀσφαλῶς πρέπει νὰ εἶναι αἱ πολλαπλαῖ καὶ δυσυπέρβλητοι δυσχέρειαι τοῦ ἔργου. Ὁ ἐκδότης συμβαίνει νὰ εἶναι Κεφαλλήν, τοῦ πλεονεκτήματος δὲ τούτου τὴν ἀξίαν εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ Πρακτικοῦ ὑπέδειξε ἤδη ὁ J. Partsch (ἐνθ' ἄνωτ., μετάφρ. ὑπὸ Λ. Γ. Παπανδρέου, σελ. 100).

Εἰδικώτερον ἐλέγχει ἡ ἐπίκρισις ὡς « ἀσύγγνωστον ἀστόχημα » τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἔκδοσιν (σελ. 24) ὅτι « ὅπου ὑπῆρχε τὸ λατινικὸν *c* εἰς ἑλληνικὰς λέξεις τοῦ Πρωτοτύπου, ἀντικατεστάθη τοῦτο διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ *σ* », περαιτέρω δὲ χαρακτηρίζει αὕτη (ἡ ἐπίκρισις) ὡς « ἀνήκουστον » λατινικὴν στίξιν εἰς ἑλληνικὸν ἔγγραφο, ἐλέγχουσα τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἔκδοσιν (σελ. 25) ὅτι ἐτέθη στίξις ἑλληνική, ὅπου ὑπῆρχε λατινική. Ἀμφότερα ταῦτα περιλαμβάνοντο εἰς τὸ δακτυλόγραφο κείμενον τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πρακτικοῦ μόνον, τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τῷ 1939 καὶ ἐγκριθὲν κατόπιν ὑπ' αὐτῆς. Ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι οἱ δύο γραφεῖς τοῦ Πρακτικοῦ ὄχι μεγάλης μορφώσεως, ἰδίᾳ ὁ δεύτερος, ἀνῆκον, ὡς καὶ ὁ συντάκτης τῆς Ἐπιτομῆς, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἔξω δηλ. εἰς καθημερινὴν πρᾶξιν τὴν λατινικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, ὅτι πολλὰ σημειώματα

ὑπῆρχον εἰς τὸ Πρακτικὸν ἑλληνιστί, σπανιώτερον ἰταλιστί (βλ. ἔκδ., σελ. 5), ὅτι ὁ τίτλος τοῦ 'Αντιγράφου καὶ ἄλλα ἐφέροντο εἰς αὐτὸ ἰταλιστί (βλ. ἔκδ., σελ. 11), ὅτι τὸ δεύτερον τῶν ἐλεχόντων θέσιν τίτλου τῆς 'Επιτομῆς μακρῶν σημειωμάτων ἐφέρετο ἰταλιστί (βλ. ἔκδ., σελ. 16), ὅτι καὶ ἄλλα εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ἐν οἷς καὶ τὸ οὐσιωδέστατον, ὁ πίναξ τῶν κτημάτων, ἐφέροντο ἰταλιστί (βλ. ἔκδ., σελ. 5, 15, 16), ὅτι τύποι εἰς τὸ Πρακτικὸν ὄχι ὀλίγοι δὲν εἶναι ἄμοιροι ἐπιδράσεως ἐκ τῆς ξένης ταύτης γλώσσης. Οὕτως, ἐνομίσθη ὅτι οἱ προδήλως ἀνειδίκευτοι εἰς τὴν παράδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παλαιογραφίας¹ γραφεῖς οὗτοι ἔσχον ὥς πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐλεγγόμενα, κατὰ τινα σύγχυσιν, μᾶλλον ἐπίδρασιν ἐκ τῆς ξένης γλώσσης. "Αν δὲν συνέβαινε τοῦτο, πῶς θὰ ἐρμηνευθῇ λ.χ. *Κασάμω* εἰς τὴν 'Επιτομὴν (βλ. ἔκδ., σελ. 117, κριτ. ὑπόμν. εἰς Ε 21^v) καὶ πῶς τὸ ἐρωτηματικὸν εἰς θέσιν τοῦ Πρωτοτύπου, ὅπου ἀνεμένετο στιγμῇ, ὅπερ δὲν εἶναι ἄλλο ἢ τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἄνω στιγμὴν σημεῖον τῆς λατινικῆς;

'Ὡς πρὸς τὰ διαλυτικά, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἔκδοσιν (σελ. 24) «τίθενται ὄχι σπανίως ἐπὶ τοῦ ι καὶ τοῦ υ, ἐνίοτε καὶ ἐπὶ τοῦ η», παρατηρεῖ ἐλέγχουσα ἡ ἐπικρίσις (σελ. 379) ὅτι ταῦτα «οὐδέποτε πάντως τίθενται ὑπερθεῖν τοῦ η», ἐπιφέρει δὲ αὕτη, κατὰ βάθος ἀντιφάσκουσα, ὅτι «ἐν 628/9 (γρ. 628/629), ὅπου παραπέμπει ὁ ἐκδότης, τὰ διαλυτικά...ἐτέθησαν ὑπερθεῖν τοῦ η διὰ τὰ δηλωθῆναι ὅτι τὸ ἀρχικῶς ἐκ παραδρομῆς γραφὲν η διορθοῦται εἰς ι». 'Αλλ' ἡμεῖς προέβημεν εἰς διαπίστωσιν, ἀπλῶς, χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τὸν σκοπὸν αὐτῆς, τὴν διαπίστωσιν δὲ αὐτὴν δέχεται ἡ ἐπικρίσις. Τότε πρὸς τί τὸ μάθημα καὶ ὁ ἐλεγχος; Ταῦτα δὲ ἀνεξαρκτήτως τοῦ ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Π τίθενται ὑπὲρ τὸ η τὰ διαλυτικά ταῦτα, οἷον ἐν στ. 766 *Σκίρνον*, ὅπου δὲν δεχόμεθα τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως *Σκύνον*, ἔτι δὲ τοῦ ὅτι διόρθωσις τοιαύτη εἰς ἔγγραφον, γέμον τερατωδῶν ὁρθογραφικῶν σφαλμάτων, εἶναι τι τὸ μοναδικὸν καὶ ὅλως ξενίζον.

Δὲν ἀντέχουν εἰς συζήτησιν ὅσα λέγει ἡ ἐπικρίσις περὶ τοῦ τονισμοῦ εἰς τὸ Πρακτικὸν (σελ. 379). Δὲν εἶναι «ἐλάχισται» αἱ λέξεις, αἱ φερόμεναι ἀτόνως ἐν Π, οὔτε ἐν αὐτῷ «φέρονται μετὰ τόνου αἱ πλεῖσται τῶν ἀτόνων ἐν τῇ ἐκδόσει λέξεων», διότι «ὁ τόνος, καὶ δὴ καὶ ἡ περισπωμένη, περιέχεται εἰς τὴν μονοκονδυλιὰν τῶν περισσοτέρων βραχυγραφικῶς παριστωμένων καὶ τονιζομένων καταλήξεων». Δύο παραδείγματα. Πρῶτον, ἐκ τῆς γραφῆς τοῦ

1. 'Ὡς πρὸς τὸ ἑλληνικὸν c, προχειρότατοι πάντων εἶναι οἱ πίνακες ἐν V. Gardthausen, *Griechische Palaeographie*², τόμ. Α', ἐργῳ, τὸ ὅποιον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἔκδοσιν (βλ. σελ. 8, σημ. 2). 'Ὡς πρὸς δὲ τὰ παιγνιώδη καὶ ἀνευσίας ἐν σημειώσει τῆς ἐπικρίσεως φερόμενα ἐρωτᾶται μόνον πῶς «ἡμέτερον» εἶναι «ἀφαιρεῖ -ον = secludit -unt», ἀφοῦ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τῶν ἐκδόσεων τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν (τοῦ 1933 κ. 1959, σελ. 9) φέρεται «secl. (seclusit) = ὠβέλισε»;

πρώτου γραφέως, σελ. 51 (στ. 314-327). Ἄτονοι φέρονται τοῦλάχιστον δέκα λέξεις, ἤτοι ἀπὸ Ἀβηθ(ου) ποταμὸν ἄνωθ(εν) Ἀμμων λαχιδιον ἀνωθ(εν) ἐξωθ(εν) ἄνωθ(εν) λεγομενον. Δέκα λέξεις ἄτονοι εἰς ἡμῖς σχεδὸν σελίδος εἶναι πολλαί. Βραχυγραφικῶς παριστῶνται αἱ καταλήξεις ἐπὶ ἐκ τῶν λέξεων τούτων, μονοκονδυλιά δὲ ὑπάρχει εἰς δύο μόνον, τὰς λ. ποταμουν καὶ Ἀμμων. Ἐπομένως, καὶ ἂν δεχθῶμεν τὰ περὶ μονοκονδυλιάς τῆς ἐπικρίσεως, ἐκ τῶν δέκα ἁτόνων λέξεων εἰς τὴν ἐκδοσιν ὁκτώ πρέπει νὰ φέρονται καὶ φέρονται ἅτονοι ἐν Π. Ἀνάλογα εἶναι τὰ πράγματα καὶ εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα, τὸ εἰλημμένον ἐκ τῆς γραφῆς τοῦ δευτέρου γραφέως, σελ. 95 (στ. 1034-1051), ὅπου ἐκ τοῦλάχιστον δέκα τεσσάρων ἁτόνων εἰς τὴν ἐκδοσιν λέξεων μόνον δύο ἔχουν μονοκονδυλιάν.

Ὡς πρὸς τὸν ἀνωτέρω περὶ « τοῦ τόνου καὶ δὴ καὶ τῆς περισπωμένης » ἀφορισμὸν τῆς ἐπικρίσεως καθ' ἑαυτόν, ἀνεξαορτήτως δὲ τοῦ ἂν εἶναι οὗτος ἢ ὄχι ὀρθός, ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς τὴν πράξιν ἐπὶ τοῦ Πρακτικοῦ ἡμῶν, τοῦ ὑπὸ δύο γραφῶν καὶ ἰδιοτύπως συνταχθέντος, δὲν ἔχει κατὰ κανόνα ἐφαρμογὴν καὶ θὰ ἦτο ἄκρως ἐπικίνδυνον, ἂν οὗτος ἐτηρεῖτο κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἐγγράφου τούτου. Τοῦτο δεικνύουν τὰ πράγματα. Ἴδου ὀλίγα παραδείγματα, καὶ ὅποια εὐκόλως δύναται νὰ καταπλασασθῶν: Ἐν στ. 951 *Βυγλῶν* ἡ μικρὰ καμπύλη, ἡ δηλοῦσα τὴν περισπωμένην ἐνοῦται μετὰ τῆς μεγαλυτέρας, τῆς δηλούσης τὴν κατάληξιν *-ων*, ἀλλ' ἐν στ. 648 *Κεραμίων*, στ. 793 *Λακκί(ων)* αἱ αὐταὶ ἀκριβῶς καμπύλαι, ἡ πρώτη δὲ τούτων, ἡ μικρὰ, οὐδὲν δύναται νὰ σημαίη, διότι εὐκρινεστάτη ὀξεῖα, διασταυρουμένη μάλιστα μετὰ τῆς μεγαλυτέρας καμπύλης, εἶναι ὑπὲρ τὴν παραλήγουσαν τῶν λέξεων ἐν στ. 354 *τῶν Ἀβασταγάτων*, αἱ αὐταὶ ἀκριβῶς καμπύλαι, εὐκρινεστάτη δὲ ὀξεῖα ὑπὲρ τὴν παραλήγουσαν, ὅμως ἐν στ. 874 *τῶν Κλησμάτων* ἡ ὡς ἀνωτέρω καμπύλη, ἡ δηλοῦσα τὴν κατάλ. *-ων*, ἡ αὐτὴ ὀξεῖα ὑπὲρ τὴν παραλήγουσαν, ἀλλ' ἐλλείπει ἡ μικρὰ καμπύλη.

Ἐφεξῆς λέγει ἡ ἐπικρίσις (σελ. 379) περὶ « σφαλμάτων τονισμοῦ », ἀνερχομένων « εἰς ἑκατοντάδας », « ἰδιαιτέρως σοβαρῶν, διότι ἐξ αὐτῶν δημιουργοῦνται ἀνύπαρκτοι τύποι ἐπωνύμων καὶ τοπωνυμίων », τὰ ἐξῆς: « Ἰδοὺ τινα, δείγματος χάριν ». Ἡ αὐτὴ πρόθεσις δημιουργίας ἐντυπώσεων ἀνεδαφικῶν καὶ ἐνταῦθα, ὡς δις προηγουμένως (ἐν σελ. 71, 75). Φοβούμεθα πάλιν ὅτι μόνον τὰ ὀλίγα ταῦτα ἡδυνήθη νὰ εὗρῃ τοιαῦτα, ὡς παριστᾷ, σφάλματα ἡ ἐπικρίσις, ἐκ τούτων δὲ ἐν μόνον εἶναι τὸ χαρακτηρισζόμενον ὑπ' αὐτῆς ὡς δημιουργοῦν ἀνύπαρκτον τύπον ἐπωνύμου.

Ἄλλ' αἷ ἴδωμεν τὰ « δείγματα », ἀφοῦ ὑπομνήσωμεν τὴν εἰς τὴν ἐκδοσιν (σελ. 25) ἀρχήν, καθ' ἣν τὰ ἅτονα κύρια ὀνόματα ἐτονίσθησαν, « ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε πλήρης βεβαιότης περὶ τοῦ ὀρθοῦ τονισμοῦ αὐτῶν, προκύπτουσα μάλιστα ἄλλοθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πρακτικοῦ ἢ τῆς Ἐπιτομῆς ».

Ἐπικρίσις: « 34: *Κανναβου* (*Κανναβον*). Ἡ αὐτὴ λέξις, ἀπαρραλλάκτως

γεγραμμένη, ἐκδίδεται ἐν 174 *Καννάβου*, ἐν δὲ 310 ὁρθῶς *Κανναβοῦ*». Ταῦτα εἶναι ἀτελῆ, καθ' ὅσον *Κανναβου* εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ ἐν στ. 442. Ἀνακρίβεια: Ἡ λέξις δὲν εἶναι «ἀπαράλλάκτως γεγραμμένη» ἐν 174 καὶ 310 ἐν Π, ἀλλ' ἐν 174 *Καννάβς*, ἐν δὲ 310 *Κανναβοῦ*, ἀντιστοίχως δὲ καὶ ἐκδίδεται. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐν Π γραφὴν, πβ. κριτ. ὑπόμν. 174 «*Κακάβου ΜΜ*» καὶ 310 «*Κακαβοῦ ΜΜ*». Ἐχομεν ἐνταῦθα ἐν Π κύμανσιν τονισμοῦ, πρὸς ἣν πβ. κ. 107 Ἀβλιχον, 289 *Αυλύχον*, 241 *Δρυάλλιον*, 685 *Δριαλλί(ον)*, 85 *Τριότων*, 322 *Τριोटῶν*, νῦν δὲ ἐν Κεφαλληνίᾳ *Ρουμανὸς κ. Ρωμᾶνος*. Ἐπόμενον δὲ ἦτο οἱ ἄττοι ἐν Π τύποι νὰ μείνουν καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν ἄττοι.

Ἐπικρίσις: «100: *Κηπριανοῦ (Κηπριάνου)*. Ἐν 489 ἀντὶ *Κηπριανου* ἀναγνωστέον *Κηπριανοῦ* (πρβλ. 1043: *Κυπριανός*)». Ἀλλ' ἐν στ. 100 *Κηπριά-νου*, ὅπου καὶ εἰς τὴν φωτοτυπίαν διακρίνεται ἡ ὀξεῖα, οὐδεμία δὲ ὑπάρχει μονοκονδυλιά. Θὰ διορθώσωμεν τὸ Πρωτότυπον, ἄνευ δὲ ἀποχρῶντος λόγου; Διὰ τὸ ἐν στ. 489 *Κηπριανου*, τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἐγγράφου, διατὶ θὰ ληφθῇ τόσον ὑπ' ὅψιν τὸ τοῦ στ. 1043, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Πρακτικοῦ καὶ ὃχι τὸ σχετικῶς γειτονικὸν ἐν στ. 100;

Ἐπικρίσις: «104: *λοετροῦ (λοετρον)*». Δύο ἴσαι σχεδὸν καμπύλαι ἐκατέρωθεν εἰς τὸ δι' οὗ παριστᾶται ἡ κατάλ. -ον, σχεδὸν ὡς κατωτέρω ἐν στ. 240 εἰς τὴν αὐτὴν κατάληξιν τῆς λ. *Δάκκον*, ὅπου εὐκρινεστάτη ὀξεῖα εἰς παραλήγουσαν. Οὐδεμία διόρθωσις ἐπιτρεπτὴ ἐνταῦθα (βλ. ἔκδοσιν, σελ. 24).

Ἐπικρίσις: «130: *ἀνατολ(ικ)οῦ (ἀνατολικον)*». Μονοκονδυλιά, περιέχουσα περισπωμένην, βραχὺ κατωτέρω, στ. 137 ἐν λ. *περιορισμοῦ*, φερομένη μετὰ τοῦ τόνου τούτου εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως. Τοιαύτη περίπτωσις δὲν εἶναι ἐν στ. 130.

Ἐπικρίσις: «168: *Μάνδ(ακος) (Μανδ(ακος))*». Τὸ ὄνομα φέρεται τριακοντάκις καὶ πλέον εἰς τὸ Πρωτότυπον, ὅτε μὲν τονιζόμενον, ὅτε δὲ ἄτονον. Ὡς γράφεται ἐν στ. 168, γράφεται ἀκριβῶς καὶ προηγουμένως λ.χ. ἐν στ. 111, 112, φέρεται δὲ καὶ ἐκεῖ ἄτονον εἰς τὴν ἔκδοσιν. Τὸ ὑπὲρ τὸ ἐν τῷ διαστήτῳ Δ σημεῖον εἶναι ὃχι τόνος, ἀλλὰ δηλωτικὸν τῆς βραχυγραφίας. Ἐνίστε, ὡς ἐν στ. 796, ἡ μὲν γραφὴ εἶναι ἀκριβῶς ἡ αὐτή, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ α τῆς πρώτης συλλαβῆς ὑπάρχει σημεῖον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ εἶναι τόνος, διὰ τοῦτο δὲ ὁ δεύτερος τ. *Μάνδ(ακος)* εἰς τὸν πίνακα (σελ. 152).

Ἐπικρίσις: «169 (καὶ 171): *Παρδοπούλλ(ον) (Παρδοπουλλ(ον))*». Ἐν Π παρέχεται *παρδοπου^{λλ}*, χωρὶς μονοκονδυλιάν, ἡ δὲ ὀξεῖα, ὡς συνηθέστατα, εἰς δήλωσιν τῆς βραχυγραφίας. Ἡ ἐπικρίσις τονίζει, ἀλλ' ἡ ἔκδοσις δὲν τονίζει τοιοῦτον κύριον ὄνομα, λαμβανομένου ὑπ' ὅψιν ὅτι δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν τοῦτο ἐφέρετο παροξυτόνως ἢ προπαροξυτόνως (πβ. κ. ἔκδοσιν, σελ. 25), τὸ πρῶτον κατὰ τὸν λόγιον, τὸ δεύτερον κατὰ τὸν δημῶδη τύπον, πβ. στ. 118 *Συροπ(ον)λ(ον)*, στ. 419 *Τζαγγαροπ(ον)λ(ον)*, στ. 439 *Τουρ-κοπ(ον)λ(ον)*.

'Επὶ κρισις : « 196 : Γεννατοῦ (Γεννατον) (Γεννατᾶ ἢ Ε) ». 'Η γραφὴ τῆς καταλήξεως ἐν Π ἐνταῦθα, ὡς ἐν στ. 174 τῆς λ. *Καννάβου*, ὅπου εὐδιάκριτος ἡ ὀξεῖα ἐπὶ τῆς παραληγουσῆς. 'Ὡς πρὸς τοῦτο βλ. κριτ. ὑπόμν. « Γενάτου Α Γωνάτου ΜΜ », ὅπερ δὲν εἶδεν ἡ ἐπὶ κρισις, παραμερίσασα τὸ κατ' αὐτὴν μεγάλην ἀξίαν ἔχον Α, λαβοῦσα δὲ ὑπ' ὄψιν τὴν κατ' αὐτὴν ἐλάχιστα συμβάλλουσαν Ε. Πῶς τονίζοντες τὸ ὄνομα θὰ ἀποκλείσωμεν τύπον *Γεννατος*, κατὰ τὰ εἰς -ατος καὶ ἐν τῷ Π λίαν συνήθη ὀνόματα εἰς Κεφαλληνίαν ;

'Επὶ κρισις : « 200 : 'Αγαλιάνου ('Αγαλιάνον, οὕτω καὶ ἐν 200, 214, 636) 'Εν 295 ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ ἐκδότου 'Αγαλιανου ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 'Αγαλιανού, ἐν δὲ τῷ πίνακι (σ. 138) τὸ γνωστὸν τοῦτο βυζαντινὸν ἐπωνύμιον φέρεται ὑπὸ τὸν ἀνύπαρχτον τύπον 'Αγαλιάνος ». 'Ανακρίβειαι : ἐν στ. 636 εἰς κείμενον ἐκδόσεως φέρεται 'Αγαλι(ά)ν(ον) καὶ ὄχι 'Αγαλιάνον' ὁ ἀρ. 200 εἰς τὴν ἐπὶ κρισιν δις περὶ τοῦ αὐτοῦ. Παραλείψεις : τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται ἐν Π δις ἐπὶ πλέον, ἥτοι ἐν στ. 201, 1090. 'Ακριβῶς δὲ εἰς τοὺς δύο τελευταίους τούτους στίχους φέρεται τὸ ὄνομα σαφέστατα μετὰ τόνου, ἥτοι στ. 201 'Αγαλιάνος, στ. 1090 'Αγαλιάνος. 'Εν δὲ στ. 201 ἡ κατάληξις -ον γράφεται ἀκριβῶς, ὡς ἐν στ. 200, ὅπου δι' ἀνύπαρχτον μονοκονδυλιάν ἡ ἐπὶ κρισις ἀναγινώσκει 'Αγαλιάνου. Τὰ εἰς -ανος δὲν σπανίζουν εἰς τὸ Πρακτικόν : 'Αλφαράνος, Κοργισιάνος, Φιλιάνος κλπ. Γενικώτερον δέ, ἂν δεχθῶμεν τὴν ἐνταῦθα ἀρχὴν τῆς ἐπὶ κρισεως, πρέπει νὰ ἀπορρίπτωμεν οἰονδήποτε τύπον ἐπωνύμιου τοῦ Πρακτικοῦ, ἂν ἄλλοθεν δὲν παραδίδεται, οὕτω δὲ ἐκμηδενίζομεν ἐν τούτῳ τὸ ἔγγραφον.

'Επὶ κρισις : « 207 : Καμπανού (Καμπάνον). Καμπανού ἐπίσης ἀντὶ Κάμπανου ἐν 211 καὶ ἀντὶ Καμπανου ἐν 215. Οὕτως ἐν τῷ πίνακι (σ. 147) οὐδόλως ἀναγράφεται ὁ μόνος ὀρθὸς τύπος Καμπανού ». 'Ανακρίβεια : τ. Καμπανού ἀναγράφεται εἰς τὸν πίνακα αὐτόθι ἐν παρενθέσει περὶ τῆς Ε, ἐπομένως δὲ αἴρεται πως τὸ « οὐδόλως » τῆς ἐπὶ κρισεως. 'Εν στ. 207 δὲν διακρίνεται ὀξεῖα ὑπὲρ τὸ α τῆς παραληγουσῆς τοῦ ἐπωνύμου τούτου εἰς τὴν φωτοτυπίαν, διεκρίνεται εἰς τὸ Πρωτότυπον ἐν Ζακύνθῳ, ἡ δὲ κατάληξις χωρὶς μονοκονδυλιάν, διὸ καὶ ἐγράψαμεν Καμπάνον, παρὰ τὸ « Καμπανού ΑΜΜ », ὅπερ σημαίνει διάφορον γραφὴν τοῦ Α. 'Εν στ. 211 εἶναι εὐκρινῆς ἡ ὀξεῖα ὑπὲρ τὸ α τῆς προπαραληγουσῆς, ἡ δὲ κατάληξις, ὡς ἡ ἐν στ. 207 σχεδόν, χωρὶς δὲ μονοκονδυλιάν. 'Εν στ. 215 οὐδένα τόνον εἶδομεν εἰς τὴν λέξιν οὐδ' ἐν Ζακύνθῳ, ἡ δὲ κατάληξις ἡ αὐτή, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρω περὶ τὸν τόνον κυμάνσεως ἐν Π ἀφήσαμεν τὴν λέξιν ἄτονον.

'Επὶ κρισις : « 210 (καὶ 211, 316) : ποταμοῦ (ποταμον) (ἀπαραλλάκτως γεγραμμένον τὸ ποταμοῦ ἐκδίδεται ὀρθῶς ἀλλαχοῦ, ὡς π.χ. ἐν 110) ». 'Ανακρίβειαι τρεῖς : ἐν στ. 211 δὲν ὑπάρχει ἡ λ. ποταμον, ἡ λέξις δὲ αὕτη φέρεται ἐν στ. 209/210 καὶ ὄχι 210, ἐξ ἄλλου δὲ ἐν στ. 110 δὲν ὑπάρχει ἡ λέξις αὕτη. 'Αν εἰς τὴν ἐπὶ κρισιν νοῆται ἐνταῦθα ὁ στ. 109, ὅπου ἡ λέξις,

αὕτη δὲν εἶναι « ἀπαρallάκτως γεγραμμένη » πρὸς τὴν ἐν στ. 209/210.

Ἐπικρίσις: « 211: *Δριμοῦ (Δρίμου)* ». Οὐσιωδὲς πως τὸ ἄρθρον ἐνταῦθα τῆς. Ἡ ἐπικρίσις δὲν εἶδε τὰ ἐν Προσθ. καὶ Διορθ. (σελ. III^a): « *Δρίμου* ὁ τόνος, φερόμενος ἀσθενῶς εἰς τὴν περγαμνὴν, δὲν ἀποδίδεται εἰς τὴν φωτοτυπίαν. Τὸ ἐν ΑΜΜ *Δρυμοῦ* παρέχει οἰκείαν λέξιν, ἀλλὰ δὲν ἀπομακρύνει τὰς δυσχερεῖας ».

Ἐπικρίσις: « 228: *Κουκουβαγιωτρύπας (Κουκουβαγιωτρύπας)* ». Ἐν Π φέρεται *κουκουβαγιωτρυπ*, τὸ δὲ σημεῖον τὸ παρὰ τὸ π δηλωτικὸν τῆς βραχυγραφίας, ὡς συνηθέστατα, ἐν Π, ὅχι τόνος. Τὸ ἐν ΑΜΜ « *Κουκαβαγιωτρύπας* » ἴσως ἐνισχύει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως, ἃν καὶ δὲν φαίνεται ὅτι παρ' αὐτοῖς κατενοήθη ἡ λέξις, ἀλλ' ἀντιτίθεται εἰς αὐτὴν τὸ ἐν Ε « *Κουκουβαγιώτριπες* », τὸ ὁποῖον οὐσιαστικῶς εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸ ἐν Π, δημοτικὸς ἤδη τότε, τύπος καὶ κατὰ τὰ δύο συνθετικά του μέρη. Καὶ νῦν εἰς Κεφαλληνίαν ἀκούεται ὁ ἐν Ε τύπος. Ἀφήσαμεν ἄτονον τὴν λέξιν, λαβόντες ὑπ' ὅψιν πάντα ταῦτα.

Ἐπικρίσις: « 229: *Κουγριανῶν (Κουγρίανων)* ». Ἡ ἐπικρίσις ἐλησμόνησε νὰ γράψῃ *Κουγριαν(ῶν)*, ἀποδίδουσα τὴν βραχυγραφίαν τῆς καταλήξεως. Σαφέστατα τόνος εἰς φωτογραφίαν καὶ φωτοτυπίαν εἰς ι, πβ. καὶ Ε στὰ *Κουγρίανα*.

Ἐπικρίσις: « 232 (καὶ πολλαχοῦ): *αὐτοῦ (αὐτου)* ». Τὸ υ φέρεται μὲ ἰσοκλινεῖς δύο κεραίας, οὐδὲν δὲ δεικνύει τόνον. Οὕτως, ἡ κατάληξις -ου φέρεται συχνότατα ἐν Π, ἀποκλειομένου τοῦ ἐπ' αὐτῆς τόνου, καθ' ὅσον τονίζεται ἀσφαλῶς ἄλλη συλλοβὴ αὐτῆς.

Ἐπικρίσις: « 233: *κακειθεν (κακειθεν)* ». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *κακειθ(εν)*. Τὸ παρὰ τὸ ἐν διαστίχῳ θ σημεῖον δηλοῖ τὴν βραχυγραφίαν ἐν Π, ὡς συνηθέστατα, δὲν εἶναι δὲ τόνος.

Ἐπικρίσις: « 320: *ἀρμάκας (ἄρμακας)* ». Δύο ἀνακρίβειαι: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *ἄρμακ(ας)*. Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἐπικρίσις ἐλησμόνησε νὰ γράψῃ *ἀρμ(άκ)(ας)*, ἀποδίδουσα τὰς δύο βραχυγραφίας ἐν Π. Δὲν εἶδεν ἡ ἐπικρίσις τὸ ἐν στ. 754 καθαρώτατα φερόμενον *ἄρμακας*, καίτοι σημειοῦται ὁ στίχος εἰς τὸν πίνακα (σελ. 132). Ἐν Π 320 ὁ τόνος εἶναι ὑπὲρ τὸ α, διὸ καὶ ἀνεγνώσαμεν, ὡς ἀνωτέρω, τύπον καὶ ἄλλοθεν ἐν Π ἀσφαλῶς βεβαιούμενον.

Ἐπικρίσις: « 385: *Σαμπάτ(ον) (Σαμπᾶτ(ον))* ». Τὸ παρὰ τὸ ἐν τῷ διαστίχῳ τ σημεῖον δηλοῖ τὴν βραχυγραφίαν, ἐτονίσαμεν δὲ ἀσφαλῶς, ὡς ἐνομίσαμεν, τὸ ἄτονον κύριον ὄνομα κατὰ τὰ προγραμματισθέντα (βλ. ἐκδοσιν, σελ. 25).

Ἐπικρίσις: « 398: *Λυμπῶν (Λυμπων)* ». Ἡ ἐπικρίσις οὕτως διὰ τὴν ὑπάρχουσαν πράγματι μικρὰν καμπύλην τῆς βραχυγραφίας, ἀλλ' ἡ καμπύλη αὕτη δὲν δηλοῖ πάντοτε περισπωμένην, βλ. ἀνωτ., σελ. 79. Δὲν ἐπρόσεξεν ἡ

ἐπίκρισις ὅτι ἐν στ. 792 ἀναγινώσκεται ἀσφαλῶς *Λίμπων* οὔτε τὸ ἀντίστοιχον ἐν Ε *στές Λύμπες* οὔτε τὸ ἐν Π 345/346 *ταῖς Λύμπαις*. Καὶ νῦν εἰς Κεφαλληνίαν τοπωνύμιον οἱ *Λύμπες*.

Ἐπίκρισις: « 414-415: *Ρωμανοῦ (Ρωμανοῦ)* ». Συνήθης ἐν Π καμπύλη εἰς τὴν κατάληξιν τῆς λέξεως, μὴ σημαίνουσα ἀναγκαίως περισπωμένην. Ἐν Ε φέρεται ἀντιστοίχως *Ρωμάνου* καὶ *Ρωμανοῦ*, νῦν δὲ ἀκούεται *Ρωμάνου* εἰς Κεφαλληνίαν καὶ μάλιστα εἰς Πάλην, ὅπου καὶ τὸ ἐν Π ἐνταῦθα.

Ἐπίκρισις: « 425: *Πλουσιανοῦ (Πλουσιανου)* ». Ἐν Π μεγαλύτερα καμπύλη εἰς κατάληξιν ἀριστερᾷ ἢ δεξιᾷ. Ὅλως ἀπίθανος ἡ περισπωμένη. Νῦν εἰς Κεφαλληνίαν ἀκούεται ἐπίθετον παροξυτόνως *πλουσιάνως*.

Ἐπίκρισις: « 484: *Βορβῶν (Βορβων)* ». Καὶ ἐνταῦθα ἐλησμόνησεν ἡ ἐπίκρισις νὰ γράψῃ *Βορβ(ῶν)*, ἀποδίδουσα τὴν ἐν Π βραχυγραφίαν τῆς καταλήξεως. Ἡ μικρὰ καὶ ἐνταῦθα καμπύλη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βραχυγραφίας δὲν εἶναι ἀναγκαίως περισπωμένη. Ὁ τόνος, ἄλλως ἀσφαλῆς, τίθεται εἰς τὸν πίνακα (σελ. 142).

Ἐπίκρισις: « 528: *περιοχ(ήν) (περιοχῆν)* ». Ἡ ὑπὲρ τὸ χ μόνη καμπύλη δύναται νὰ εἶναι περισπωμένη, ὥς πολλαχοῦ ἐν Π, λ.χ. ἐν στ. 480 *Χοῖδ(ᾶ)*. Ἡ ἐπίκρισις ἐξέλαβεν, ὥς φαίνεται, τὸ ὑπὲρ τὴν καμπύλην ταύτην σημεῖον, ὅπερ πράγματι εἶναι κόμμα, τεθὲν πρὸ τῆς λ. *μοδίων* τοῦ προηγούμενου στίχου.

Ἐπίκρισις: « 548: *Βατζῶν (Βατζ(ων))* ». Καὶ ἐνταῦθα ἐλησμόνησεν ἡ ἐπίκρισις νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἐν Π βραχυγραφίαν τῆς καταλήξεως. Ὡς πρὸς τὸν τόνον τὸ αὐτό, ὥς καὶ ἐν στ. 484, μικρὸν πρόβλημα. Πάντως, εἰς πίνακα (σελ. 142) ὁ τύπος τονίζεται ἐν σχέσει καὶ πρὸς τὰ ὁκτὼ χωρία, ὅπου ἀπαντᾷ.

Ἐπίκρισις: « 589: *αὐτῶν (αὐτων)* ». Καὶ ἐνταῦθα ἐλησμόνησεν ἡ ἐπίκρισις τὴν ἀνωτέρω βραχυγραφίαν. Εὐκρινὴς εἰς φωτογραφίαν τόνος εἰς ν, καίτοι ἡ συνήθης καμπύλη εἰς τὸ ἄκρον τῆς βραχυγραφίας. Ἰκανὰ παραδείγματα τοιοῦτου παρατονισμού ἐν Π, ὥς ἐν στ. 540 *ἀπ' αὐτου*.

Ἐπίκρισις: « 591: *πρακτικόν (πρακτικῶν)* (ἡ διπλὴ βαρεῖα, περὶ ἧς προβλ. Ν. Βέην, BNJ, ἐνθ' ἀνωτ. (= τόμ. ΙΗ'), σ. 89), ἐξελήφθη ἐνταῦθα ὡς περισπωμένη ». Ἐν Π ἐνταῦθα ὑπὲρ τὸ ο ἡ καμπύλη, ἡ συνήθης εἰς δήλων περισπωμένης. Παρὰ Βέην, ἐνθ' ἀνωτ.: « *Ἐπει'*. Τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν συχῶν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς χειρογράφοις διπλοτονουμένων μορίων ». Ἐρωτᾶται: τίς ἡ σχέσις μετὰ τῆς ἐνταῦθα καμπύλης τοῦ Πρακτικοῦ καὶ τῶν δύο βαρεῶν ἐν ἐγγράφῳ παρὰ Βέην; Πρὸς τὸ ἐνταῦθα ἐν Π 591 πβ. τὸ ἐν στ. 971 *τῶν τοῦ Καρυδ(άμι)*, ὅπου ἡ γνωστὴ καμπύλη ὑπὲρ τὸ ο τῆς λ. *τῶν*.

Ἐπίκρισις: « 656 (καὶ 658, 726, 727, 730, 737): *Περιστιάνον (Περιστιανου)*. Οὕτως ἀναγνωστέον καὶ τὸ ἐν 177 ἀντὶ *Περιστιάνου* ». Παράλει-

ψις: « 727^{1,2} » καὶ ὅχι ἀπλῶς « 727 ». Ἐλησμόνησε πάλιν ἡ ἐπίκρισις νὰ ἀποδώσῃ τὰς βραχυγραφίας τοῦ Π, γράφουσα λ.χ. ἐν στ. 727¹ *Περιστι(ά)ν(ον)*. Οὐδείς τόνος διακρίνεται εἰς ἀνωτέρω ἐν Π πλὴν ἐν στ. 177, σαφέστατα δὲ ὑπὲρ τὸ δεῦτερον ι. Ὡς ἐκ τῶν δυσχερειῶν τούτων, ἀπεδώσαμεν ἀπλῶς τὰς γραφὰς τοῦ Π.

Ἐπίκρισις: « 712: *Βάκληκος (Βακληκος)* ». Ἡ ἐπίκρισις δὲν εἶδεν ἐν Προσθ. κ. Διορθ., σελ. IVβ τῆς ἐκδόσεως: « γρ. *Βάκληκος*, οὕτω δὲ καὶ εἰς οἰκεῖον πίνακα ».

Ἐπίκρισις: « 785: *λαχιδοίων (λαχιδοίων)* ». Ἀνακρίβεια: 784 καὶ ὅχι 785. Καὶ ἐνταῦθα ἐλησμόνησεν ἡ ἐπίκρισις νὰ ἀποδώσῃ τὴν βραχυγραφίαν, γράφουσα *λαχιδοί(ων)*, οὐδ' ἔλαβε ὑπ' ὄψιν τὴν μικρὰν καμπύλην τῆς βραχυγραφίας, τὴν ὁποίαν ἀλλάχου ἀνέγνωσεν ὡς περισπωμένην, ἐπρόσεξε δὲ μόνον τὸ διὰ τῆς βραχυγραφίας σημεῖον, ὅπερ ἐδέχθη ὡς ὀξεῖαν. Δύο τόνοι ἐνταῦθα κατ' ἀβλέπημα τοῦ γραφέως, ἦτοι *λαχιδοίων*; Βεβαίως ὅχι. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπικρίσεως εἶναι κατ' ἀπάρνησιν τῶν ἀρχῶν τῆς καὶ ἀποδοχῆς τῶν ἰδικῶν μας.

Δὲν εἶναι ἀκριβὲς τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἐπίκρισιν (σελ. 380) ὅτι « παρατίθενται *pāσαι* αἱ ἐσφαλμέναι γραφαὶ τῆς ἐκδόσεως Miklosich - Müller, ἐν τῷ κριτικῷ ὑπομνήματι τῆς νέας ἐκδόσεως ». Εἰς τὴν νέαν ἐκδοσιν (σελ. 26) λέγεται ὅτι « διάφοροι γραφαὶ παρετέθησαν...αἱ *κρυώτεραι* τῆς ἐκδόσεως Miklosich et Müller ». Δὲν εἶναι ὀρθὸν τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἐπίκρισιν αὐτόθι ὅτι ἡ παράθεσις τῶν γραφῶν τούτων « εἰς οὐδὲν χρησιμεύει », καθ' ὅσον πολυάριθμα εἶναι καὶ δυσκολώτατα πολλάκις τὰ προβλήματα ἀναγνώσεως εἰς τὸ Πρωτότυπον, ἱκαναὶ δὲ γραφαὶ ἐν MM συντελοῦν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, εἰς τὴν ἀριωτέραν σπουδὴν τῶν προβλημάτων τούτων. Δὲν εἶναι ἀκριβὲς τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἐπίκρισιν αὐτόθι ὅτι αἱ παρατιθέμεναι αὐταὶ γραφαὶ « ἀνῆκουν εἰς τὸν γραφέα τοῦ ἀπογράφου, τὸ ὁποῖον οὗτοι ἐχρησιμοποίησαν ». Τὸ ἀπόγραφον τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ Α, ἦτοι τοῦ ἀντιγράφου τοῦ Π. Ἐν τούτοις, πολλαὶ τῶν ἐν MM γραφῶν τούτων δὲν ταυτίζονται πρὸς τὰς τοῦ Α, βλ. κριτ. ὑπόμν. ἐκδόσεως ἡμῶν, λ.χ. εἰς στ. 196, 245, 361, 425, 597, 704^{1,2}, 906, ἰδίᾳ δὲ βλ. εἰς στ. 871 « *συσίωρον Α σύνορον MM* », ἐν σημειώσει παρὰ MM: « in apogr. scriptum esse videtur *συσίωρον* », βλ. ἐπίσης ἐν MM, σελ. 37 διὰ φράσιν « *ἐνθα ἐστὶ καὶ φρέαρ* » σημειώσιν: « *apogr. φρέας* ».

Ἐλλιπῶς ἀκριβὲς εἶναι τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἐπίκρισιν αὐτόθι ὅτι « *πίναξ* πλήθους τυπογραφικῶν καὶ ἄλλων σφαλμάτων », διορθουμένων ὑφ' ἡμῶν, « δημοσιεύεται ἐν τέλει τοῦ βιβλίου » ἡμῶν (Προσθήκαι καὶ Διορθώσεις). Ὡς καὶ ὁ τίτλος δηλοῖ, ἐκεῖ δημοσιεύονται καὶ προσθῆκαι, ὅχι ἀνάξαι λόγου εἰς ἑκτασιν, ὁ πίναξ δὲ οὗτος καταλαμβάνει ὅχι « *ἕξ* περίπου » ἀλλ' ἕξ σχεδὸν σελίδας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι πολλαί, λαμβανομένων μάλιστα

ὑπ' ὅψιν τῶν ἀποδιδομένων ἀφθόνων ἀνορθογραφῶν, τῶν συνεχῶν καὶ εἰς τοὺς ἔκτενεῖς πίνακας ἔτι συσχετίσεων τῶν δύο κειμένων. Ὀπωσδήποτε, ἐπὶ συνόλου σελ. 183, ἔξ ὧν σελ. 101 εἶναι κειμένων (28-99 + 100-129), σχεδὸν 6 σελίδες εἶναι διορθώσεις καὶ προσθήκαι. Εἰς τὸ Λεξικὸν Liddell-Scott-Jones ἐπὶ συνόλου σελίδων 2111 αἱ 68 (2043-2111) εἶναι *addenda et corrigenda*. Ἐκτενῇ εἶναι, ἀλλὰ περιεκτικὰ καὶ εἰς κείμενα, τὰ *addenda et corrigenda* εἰς τὴν ἔσοχον κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ Καλλιμάχου ὑπὸ R. Pfeiffer (σ. 100-124, προστίθενται δὲ καὶ *add. et corr.* « *altera* » ἐν σ. 125 τοῦ Β' τόμου) εἰς τὸν Α' τόμον ἐκ σελίδων XIV καὶ 520, ὅπου ἄλλα *add. et corr.* ὄχι βραχεά (σ. 499-510). Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑλλειπουσῶν φωτογραφιῶν τοῦ Π ἀδίκως διερωτᾶται ἡ ἐπὶ κρισις (σελ. 380) « τί πράγματι συμβαίνει ἐν προκειμένῳ (γρ. ἐπὶ τοῦ προκειμένου) ». Σφῶζόμεναι φωτογραφίαι εἶναι ὅλαι αἱ δημοσιευόμεναι εἰς τὴν ἔκδοσιν, τὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων κενὰ εἶναι τρία, τρεῖς δὲ εἶναι καὶ αἱ ἑλλείπουσαι φωτογραφίαι.

* * *

Νῦν ὁ λόγος περὶ παραναγνώσεων κατὰ τὴν ἐπὶ κρισιν καὶ « τινων ἄλλων παρατηρήσεων » (σελ. 380).

Ἐπὶ κρισις : « 9 : *μοδ(ίου) τέταρτον* (δηλ. $\frac{1}{4}$) (*μοδιῶν δ ἡμ.*). Ἐνταῦθα, ὥς πολλαχοῦ περαιτέρω, ὁ ἐκδότης παρανέγνωνσε τὸν κλασματικὸν ἀριθμὸν, δηλούμενον, ὥς γνωστόν, διὰ διπλῆς ὀξείας ». Ἑλλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε, ἐν δὲ ΜΜ φέρεται ὅ,τι καὶ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν. Αἱ δύο ὀξεῖαι ἐν Π δὲν εἶναι ἀναγκαίως εἰς δῆλωσιν τοῦ ἡμίσεος. Ἡ γραφὴ ἐνταῦθα, ὥς καὶ κατωτέρω (στ. 162, 166 κ.ἀλ.), ἐνθα καὶ τὸ ἐκ τῆς Ε ἀντίστοιχον.

Ἐπὶ κρισις : « 31 (καὶ 78, 86, 180, 285, 313, 410, 418, 420, 421, 466, 475, 494, 552, 553, ἀσφαλῶς δὲ καὶ ἐν 42, 437, 438, 439, 440, 446) : *Δρογγ(ά)ρ(ι)* (*Δρόγγου*). Παρατηρητέον ὅτι οὐδαμοῦ ἐν τῷ Π σημειοῦται ὀξεῖα ὑπερθεῖν τοῦ ο τῆς λέξεως, ὥς σημειοῖ ταύτην ὁ ἐκδότης. Πρὸβλ. 464 : *Δρογγάρεν(αν)* καὶ τὰ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶντα *Ζυμώνης* - *Ζυμώναινα*, *Κολιάνδρις* - *Κολιάνδρανα*, *Καρυδάκις* - *Καρυδάκαινα*, κ.ἀ. Ὁμοίως πρὸβλ. 443 : *Δρογγαροπ(ού)λλ(ον)* ». Παράλειψις : τὸ ὄν. καὶ ἐν 451, 965 (ἐμπροσθ.), οἱ ἀριθμοὶ δὲ γράφονται εἰς τὸν πίνακα (σελ. 144). Ἀνακρίβειαι : ἐν στ. 31, 78 εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Δρόγγ(ου)*, ἐν δὲ στ. 86 *Δρόγγ[ου]*, ἐνθα σημειοῦται εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. « τὰ ἐν ἀγκύλαις γράμματα ἐξίτηλα » ἔπειτα, *Δρογγάρεν(αν)* γραπτέον - *αιν(αν)* κατὰ τὴν γραφὴν τοῦ πίνακος τῆς ἐκδόσεως, ὥς γράφεται *Ζυμώναινας* κατὰ τὴν γραφὴν τοῦ πίνακος τούτου (σελ. 145), ἐνῶ εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Ζυμόνεας* ἔπειτα πῶς « ἀσφαλῶς » περὶ τῶν ἀρ. 42...446, ἀφοῦ οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀνήκουν εἰς τμήματα τοῦ Πρακτικοῦ, τὰ ὅποια δὲν εἶδεν ἡ ἐπὶ κρισις, καθ' ὅσον δὲν σφῶνται τούτων φωτογραφίαι ; Ἡ ἐπὶ κρισις δὲν ἐπρόσβλεπε τὸ κυριώτερον ὑπὲρ τῆς

ἀναγνώσεως *Δρογγ(ά)ρ(ι)*, τὸ ἐν στ. 511 κ. 520/521, ὡς καὶ ἐν Ε, *Δρογγα-ρ(ι)κόν*. Ἀξίαι σημειώσεως εἶναι αἱ γραφαὶ διὰ στ. 31 «*Δρόγγου*» ΜΜ, διὰ δὲ στ. 86 «*Δρόσου*» ΑΜΜ, συχνότατα δὲ «*Δρόγγου*» Ε, αὗται δὲ ὑποδεικνύουσιν ὅτι τοῦλάχιστον ἐν Α ἀπίθανος εἶναι ἡ ἀνάγνωσις *Δρογγ(ά)ρ(ις)*. Ἐκτὸς τούτου, ἀφοῦ ἐν Π 31, 78 ἔχομεν *Δρογ*^γ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκόπτεται κατάληξις -*άρις*; Εἰς δὲ τοὺς πλήρεις τύπους τοῦ ὀνόματος ἐν Π ἔχομεν γραφὴν τῆς καταλήξεως ὅλως ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ -*ου* ἀλλαχοῦ ἐν Π (λ.χ. στ. 530 *Δραγα*^α), οὐδαμοῦ δὲ εἰς τὰ -*αρις* ὀνόματα ἐν Π (π.χ. *Γερακάρις*, *Σχολάρις*) φέρεται βραχυγραφία, ὡς ἡ γραφὴ τῆς καταλήξεως -*ου* ἐνταῦθα. Ὡς πρὸς τὸν τόνον παρατηρητέον ὅτι τοῦλάχιστον ἐν στ. 31, 78 εὐκρινὲς εἶναι σημεῖον, ὅπερ ἡ ἐπίκρισις πολλαχοῦ ἀνωτέρω ἀναγνωρίζει ὡς τόνον.

Ἐπίκρισις : « 69 : *κάτουθεν* (*κάτωθεν*) ». Τρεῖς ἀνακρίβειαι εἰς μίαν λέξιν : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *κατουθ(εν)*. Καὶ μία ἀπροσεξία : ἡ ἐπίκρισις δὲν ἀπέδωκε τὴν βραχυγραφίαν. Τὸ Π παρέχει *κατουθ*^θ, ἀπεδόθη δὲ ἡ βραχυγραφία, ὡς οὕσα κατ' ἀποκοπὴν, δὲν ἐτονίσθη δὲ ἡ λέξις, καθ' ὅσον ἐν Π ὑπάρχουν ἀντιστοιχοὶ πῶς τύποι ὀξύτονοι, λ.χ. στ. 35, 271, 558, 855 *κατωθέν*, στ. 276 *ἀποκατωθέν*, στ. 441 *ἀνωθέν*.

Ἐπίκρισις : « 74 (καὶ 75, 484) : *Κιλλαδί(ων)* (*Κελλαδίων*) (πρβλ. 466 : *Κιλλαδιές*) ». Ἰδίᾳ εἰς φωτογραφίαν εὐκρινὲς εἶναι τὸ ε μάλιστα ἐν στ. 484, οὕτω δὲ ἀνεγνώσαμεν ἐν Ζακύνθῳ. Ὁ τ. *Κιλλαδιές* εἶναι δημοτικώτερος.

Ἐπίκρισις : « 94 (καὶ 138, 361, 643, 818, 823, 829) : *Ἀγριλλ(ίου)* (*Ἀγριλλ(ου)*) ». Ἀνακρίβειαι : ἐν στ. 94 κείμενον καὶ κριτικὸν ὑπόμνημα ἐκδόσεως : *Ἀγρ-*, στ. 138 τὰ αὐτά : *Ἀγρ-*, εἰς δὲ τὸν πίνακα (σελ. 139) διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω ἀριθμούς : *Ἀγριλ(ου)*. Ἡ βραχυγραφία τοῦ Π δὲν ἐμποδίζει τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν δύο ἀνωτέρω ἀναγνώσεων. Ἀλλὰ τὴν ἀνάγνωσιν *Ἀγριλ(ου)* στηρίζουν πολλὰ : Ε «*στὸν Ἀγριλα*», εἰς Χανριᾶτα Πάλης, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κεφαλληνίας, νῦν *Ἀγριλος*.

Ἐπίκρισις : « 102 (καὶ 106, 115, 294, 301, 302, 529, 544, 614, 859, 957, 989) : *κυροῦ* (*κυρ*) ». Ἀνακρίβειαι : ἀντὶ 544 γρ. 543, εἰς δὲ τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως ἐν στ 989 φέρεται *κύρ*, ἥτοι μετὰ τῆς ἐν Π ὀξείας. Προσθήκη : 61, 621. Ἡ ἐπίκρισις δὲν λέγει εἰς τί στηρίζει τὴν μάλιστα ἄνευ ἀποδόσεως βραχυγραφίας γραφὴν *κυροῦ*. Οὐδαμοῦ ἐν Π πλήρης ἡ λέξις αὕτη, ὡς παριστᾶται εἰς τὴν ἐπίκρισιν. Ὅχι σπανίως ἡ γραφὴ ἐν Π, λ.χ. ἐν στ. 614, 621, 859, προσομοιάζει πῶς πρὸς τὴν εἰς χουσόβουλλον λόγον τοῦ 1275 (παρὰ Bompaire, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 93), στ. 59, ὅπου ἐκδίδεται *κῦρ*, ἢ πρὸς τὴν εἰς πρόσταγμα τοῦ 1319 (παρὰ Dölger, Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges, Textband, σελ. 59), στ. 2, ὅπου ἐκδίδεται *κῦρ*, μετὰ περισπωμένης ἐπίσης. Εἰς πολλὰ ἄλλα παραδείγματα οὐδεμία ἐνδειξις. Ἀφήσαμεν κατὰ κανόνα ἄτονον τὴν λέξιν.

Ἐπίκρισις : « 143 (καὶ 330, 353, 401, 408, 484, 493, 1084) : *Δσυ-*

τ(έ)ρ(ι) (*Ζυγ(ολοურᾱ;)*). Ὁ ἐκδότης ἐξέλαβε τὴν βραχυγραφίαν τοῦ δε ὡς ζ. Τὸ ἐπώνυμον *Δευτέρι* ἀπαντᾷ καὶ ἐν 281, 321, 328, 670, 742. Τὸ *Ζυγο-λ(ου)ρ(ᾱ)* ἢ *Ζυγολοур(ᾱ)* (οὕτω καὶ οὐχὶ *Ζυγο(λουρᾱ;)*) ἀπαντᾷ ἐν 125, 401, 441 (*Ζυγολοурάτου*· προβλ. καὶ 557), 450, 540, 557, 808 ». Ἀντίφασις: ὁ στ. 557 φέρεται διὰ τὸ *Ζυγολοур(ᾱ)*, ἐν παρενθέσει δὲ καὶ διὰ τὸ *Ζυγολοурάτου*, ἐνῶ εἶναι μόνον διὰ τὸ δεύτερον, εἰς τὴν γραφὴν δὲ *Ζυγολοур(ᾱ)τ(ου)*. Ἀνακρίβειαι: ἐν στ. 143 εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως εἶναι *Ζυγο(λουρᾱ;)*, ἐν στ. 742^{1,2} (οὕτω καὶ ὅχι ἀπλῶς 742) εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Δευτ(έ)ρ(ι)* καὶ ὅχι *Δευτέρι*. Παραλείπεται εἰς τὴν ἐπίκρισιν ὁ ἀριθμὸς, ὁ εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως Π 380 *Ζυγο(λουρᾱ;)*, ὁ ἀριθμὸς δὲ οὗτος σημειοῦται εἰς τὸν πίνακα (σελ. 145). Ἀπορία: πῶς εἶναι βεβαία ἡ ἐπίκρισις διὰ τὴν γραφὴν ἐν στ. 441, ἀφοῦ ἐλλείπει ἡ σχετικὴ φωτογραφία; Τὸ ἐν στ. 143 κλπ. πρῶτον γράμμα τοῦ ἀνωτέρω ἐπωνύμου εἶναι σαφῶς ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς ἐν στ. 10 λ. *Ζουμά*, τὸ τῆς ἐν στ. 417 λ. *Ζακινθινῶ* κλπ., ἀναγνωρίζεται δὲ καὶ γενικώτερον ὡς ζ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν V. Gardthausen, *Griechische Palaeographie*², πίν. 9, σ. 1255. Εἰς τὴν λ. *Δευτέρι* τὸ πρῶτον γράμμα εἶναι σαφέστατα δ. Ἐρωτᾶται: πῶς ὁ γραφεὺς τοῦ αὐτοῦ μάλιστα μέρους τοῦ Πρακτικοῦ θὰ ἐχρησιμοποίει τοσάκις τοσοῦτον διάφορον τρόπον, ἐὰν τὸ γράμμα τοῦτο ἦτο τὸ αὐτό; Ἔπειτα, εἰς τὰς φωτογραφίας ἡ ἀριστερὰ κεραία τῆς ἐν τῷ διαστήτῳ βραχυγραφίας εἰς τὸ *Ζυγο(λουρᾱ;)* ἐν στ. 143 κ. ἀλλαχοῦ ἐλλείπει, ἂν τὸ γράμμα δὲν εἶναι κεκλιμένον, ὥς τὸ λ, πῶς δὲ τότε τὸ γράμμα τοῦτο εἶναι τὸ τ; Ἡ Ε παρέρχει ἐκάστοτε τοῦ *Ζυγολοῦρον*, τοῦ *Ζυγοτοῦ*. Ὁ ἐκδότης ἀμφιβάλλει διὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ δεχθῇ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως.

Ἐπίκρισις: « 152: Ἀναγνωστὸν μᾶλλον *ἐτερα χωρ(άφια)* ἀντὶ *ἐτερον χωρ(άφιον)* ». Ἀνακρίβεια: στ. 151 καὶ ὅχι 152. *Χωράφιον* περιέχει τὸ Α, ἐν δὲ Π εἰς δὴλωσιν πληθυντικοῦ ἢ βραχυγραφουμένη λέξις αὕτη παρέχεται δις, ὡς ἐν στ. 984, τοῦτο δὲ δὲν συμβαίνει ἐνταῦθα. Ὡς πρὸς τὴν ἀσυνταξίαν (*ἐτερον χωρ(άφιον)*)... *τὰ τερόμενα*) ὅχι ὀλίγα τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον παράλληλα ἐν Π.

Ἐπίκρισις: « 154: δ' *ἡμίσεος* (διακρίνεται ἡ δὴλωσις τοῦ κλάσματος) (δ') ». Διὰ τὰς δύο ὁξείας ἐν Π βλ. ἀνωτέρω, σελ. 85. Ἐν ΑΜΜ δ', ὅπερ δὲ πολλῶ σπουδαιότερον Ε 15^Γ, 7 *μοδι*. 4, λέγομεν δὲ πολλῶ σπουδαιότερον, καθ' ὅσον, ἵνα δηλοῦται ἡ ἔκτασις τῶν κτημάτων τοῦ Πρακτικοῦ, ὁ συντάκτης τῆς Ε « ἀνέγραψε τὰ κτήματα ἐν εἴδει καταλόγου, σημειῶν δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν ἕναντι ἐκάστου ἐξ αὐτῶν τὴν εἰς μόδια ἔκτασιν, ἀθροίζων δὲ τὰ μόδια ταῦτα εἰς τὸ τέλος ἐκάστης σελίδος » (βλ. ἔκδοσιν, σελ. 16·17), προφανῶς δὲ ἐγένετο τοῦτο καὶ « ἵνα εὐχερανθοῦν αἱ διαπραγματεύσεις διὰ τὴν παρυχώρησιν τῶν κτημάτων (sc. εἰς τὴν Ἑνετικὴν Δημοκρατίαν), εἰδικώτερον δὲ διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς ἀξίας αὐτῶν καὶ τῆς

σχετικῆς ἀποζημιώσεως » (βλ. ἔκδοσιν, σελ. 13). 'Υπὸ τοὺς ὄρους τούτους, χρήσιμον εἶναι οἱ πίνακες τῆς Ε νὰ μὴ ἀγνοηθοῦν. Ταῦτα βεβαίως ἰσχύουν διὰ πᾶσαν ἐν Ε ἀναγραφὴν ἀριθμῶν, περὶ ἧς λόγος κατωτέρω.

'Επὶ κρισις: « 164: *χωράφιον χωράφιον (χωράφια)*. 'Η βραχυγραφία τῆς λέξεως *χωράφιον* ἐπαναλαμβάνεται τρίς ». 'Αλλὰ τότε ἡ φρ. τὰ τῆς 'Οδιγη-
τρίας *χωράφια χωράφιον τῆς 'Αβηδ(ου)* τί θὰ ἐσήμαινεν; 'Απλούστατα, τὰ δύο πρῶτα βραχυγραφούμενα τῆς λ. *χωράφιον* σημαίνουν πληθυντικόν, τὸ δὲ τρίτον εἶναι παραδρομὴ τοῦ γραφέως, πβ. στ. 951/952 *προ|προ|ρηθέν-*
τος κ.ἄλ. Τὸ πολὺ ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ ὀβελισμός, ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ γίνῃ δεκτὴ εἰς τὸ κείμενον ἡ ἄνευ νοήματος λέξις.

'Επὶ κρισις: « 162: *μοδ(ίον) τέταρτον (μοδίον δ' ἡμ.)*. » 'Εν Ε παρέχε-
ται *μοδι. 4 1/2*, περὶ τῆς σημασίας δὲ ἐν γένει τούτου βλ. ἀνωτέρω (σελ. 87). 'Ενταῦθα τὸ δ μετὰ τοῦ συνήθους ἐν Π σημείου τοῦ ἡμίσεος.

'Επὶ κρισις: « 165: *ἡμίσεος (α)*. 'Η ἀνάγνωσις εἶναι ἀσφαλὴς καὶ οὐδε-
μία ἐπιφύλαξις χωρεῖ (πρβλ. Προσθήκας, σ. II) ». 'Αλλ' εἰς Προσθ. καὶ Διορθ., σελ. IIβ γράφεται μετὰ ἄλλων: « ὥσως ἀναγνωστέον ἡμ. », οὐδὲν δὲ παρέχεται βέβαιον.

'Επὶ κρισις: « 166: *μοδ(ίον) τέταρτον (μοδίον δ' ἡμ.)*. » 'Ανακρίβειαι: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως τὸ δ ἄνευ τόνου. 'Εν Ε παρέχεται *μοδι. 4 1/2*, περὶ τῆς ἐν γένει δὲ σημασίας τούτου βλ. ἀνωτέρω (σελ. 87). 'Η ἐνταῦθα γραφὴ ἐν Π, ὡς ἡ ἐν στ. 162, περὶ ἧς βλ. τὰ ἐκεῖ γραφόμενα.

'Επὶ κρισις: « 169 (καὶ 170, 383): *Ἰσαρ(η) ('Ισα(βέρη))*. Νομίζομεν ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ...ἐπωνύμου *Ἰσαρης ('Ισαρη ἢ Ε)*, οὐχὶ περὶ τοῦ *Ἰσαβέρης* (Xaverius ἢ συσχετιστέον πρὸς τὸ Ἰσαυρος;) (πρβλ. 39, 103, 1014, 1021 καὶ 111, 184: *Σαβεράτον*) ». 'Ανακρίβειαι: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως στ. 169, 170, 383 φέρεται *Ἰσα(βερη)* ἀτόνως, εἰς δὲ κοινὸν λῆμμα τοῦ πίνακος (σελ. 146), ὅπου καὶ τέσσαρες ἄλλοι ἀριθμοὶ στίχων, *Ἰσάβερη*, ἐν δὲ Ε 13^τ, 12 (Π 169) *Ἰσαρι*, ἐν δὲ Ε 13^ν, 8 (Π 383) *Ἰσάρι*. Παραλείπεται εἰς τὴν ἐπὶ κρισιν ὁ πλήρης τύπος *Ἰσάβερι* ἐν στ. 686, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς ἰδιαιτερον λῆμμα τοῦ πίνακος (σελ. 146). 'Εν στ. 169, 170, 383 ἡ αὐτὴ βραχυγραφία, ἄτονος δέ. "Αν ἡ ἀνάγνωσις ᾗτο *Ἰσαρ(η)*, διατὶ νὰ μὴ τονίζεται ἡ λέξις; Πολλαχοῦ ὁ πλήρης τύπος, τοῦτο δέ, ᾗτο βραχυγραφούμενος καὶ πλήρης τύπος κυρίου ὀνόματος, εἶναι τὸ συνηθέστατον ἐν Π. 'Ὡς πρὸς τὸ *Ἰσάβερης* πβ. ἰδίᾳ τὸ ἐν στ. 287 τῆς *Σαβερίνας*.

'Επὶ κρισις: « 212: *Φηλιάνον (Φολιάνου)* (πρβλ. 298, 342, καὶ 309: *Φυλιανῶν*) ». 'Ανακρίβειαι: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως καὶ πίνακα (σελ. 160) ἐν στ. 309 *Φυλιαν(ᾶ)τ(ον)*. Δὲν ἐπρόσβην ἡ ἐπὶ κρισις τὸ ἐν Προσθ. καὶ Διορθ. τῆς ἐκδόσεως, σελ. IIIβ: « τὸ βραχυγραφούμενον δύναται νὰ ἀναγνω-
σθῇ *Φυλιαν(ᾶ)τ(ον)* ». Εἰς τὴν παρ' ἡμῖν φωτογραφίαν ἀναγινώσκεται σαφέ-

στατα ἐν στ. 212 *Φολιάνου*, ἦτοι μετὰ ο, ἀλλ' ἐν στ. 298 κ. 342 *Φιλιάνου*. Τοιαύτη πολυτυπία εἶναι συχνή ἐν Π.

Ἐπικρίσις : « 214 (καὶ 662) : *Βερβεράδ(ων) (Βερβηράδων)* (πρβλ. 723 καὶ τὸ ὄνομα *Βερβέρις*) ». Εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως ἐν στ. 662 καὶ τὸ κριτ. ὑπόμν. φέρεται *Βερβεράδων*, ἐν Α δὲ *Βερβηράδων*. Μόνον ἐν στ. 214 εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Βερβηράδων*, ἐν δὲ ΑΜΜ *Βερβεριάδων*, καὶ ἐν Ε στοὺς *Βορβοράδες*, τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ πίνακος (σελ. 168) προκύπτει. Ταῦτα δὲν εἶδεν ἡ ἐπικρίσις, εἶδεν δὲ μόνον ἕνα τῶν πινάκων (σελ. 142). Ἡ γραφὴ τοῦ ἐπωνύμου ἐν στ. 214 (τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Πρακτικοῦ) εἶναι οὐσιωδῶς διάφορος τῆς ἐν στ. 662 (τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ Πρακτικοῦ), ἡ δὲ διαφορὰ ἀντανακλᾷ καὶ εἰς τὸ Α. "Ἀν δεχθῇ τις τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως, τὸ ἀναγινωσκόμενον ὡς *η* θὰ ἀναγνωσθῇ ὡς *β*, κεραία δὲ τις ἀνάστροφος, ἐνουμένη μετὰ τοῦ δευτέρου *ρ*, θὰ ἀναγνωσθῇ ὡς *ε*. Ταῦτα δὲν φαίνονται οἰκτεῖα τοῦλάχιστον εἰς τὰ ἐν Π ἐνταῦθα. Ἡ συνήθης βραχυγραφία τῆς καταλήξεως *-ων* δὲν ἀπεδόθη εἰς τὴν ἐκδοσιν, κατὰ τὰ εἰρημένα. Ὡς πρὸς τὴν ἐκ τοῦ *Βερβέρις* διτυπίαν ἐν Π πρβ. ἄλλην διτυπίαν ἐν αὐτῷ : *Πτεριόνος - Πτηριόνος* (στ. 653).

Ἐπικρίσις : « 218 : *μοδ(ίον) τέταρτον (μοδίον δ' ἡμ.)* ». Ἀνακρίβεια : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως τὸ δ ἄτονον. Εἰς τὴν φωτοτυπίαν ἀμυδροτάτη ἡ ἐνταῦθα γραφὴ καὶ ἀπορεῖ τις πῶς ἡ ἀσφαλὴς ἀνάγνωσις τῆς ἐπικρίσεως. Ἡ γραφὴ αὕτη εὐκρινεστέρα εἰς τὴν φωτογραφίαν καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν Ζακύνθῳ, ὁμοία δὲ πρὸς τὴν ἐν στ. 166. Ἐλλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε, ἐν δὲ ΜΜ ἀνάγνωσις ἀντίστοιχος πρὸς τὴν ἡμετέραν.

Ἐπικρίσις : « 245 : *Μολ(ων) (Μολ(ούς))* ». Ἡ βραχυγραφία δὲν ἀποκλείει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως. Ἀλλ' ἔχομεν ἐνταῦθα ἄρθρον *τῆς*, εἶναι δὲ *τῆς Μολούς* ἐν Π, ὡς στ. 92 *τῆς Μαλακούς*, στ. 244 *τῆς Παρδοῦς*, στ. 1012 *τῆς Μαγδοῦς* κ.ἀλ. Ἐπειτα, δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἐπικρίσις τὰ εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. : « εἰς περιθώριον Π ἄλλη χεῖρ : *μολον*, εἰς περιθώριον Α ἡ χεῖρ Γεωργίου ἱερέως Μεταξᾶ : *στή Μολλού* ». Τὸ τοπωνύμιον ἀνάγεται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σάμης (βλ. πίνακας ἀντιστοιχίας, σελ. 180), ἐκεῖ δὲ περὶπου ἀκούεται οὕτως ἀκριβῶς ἡ *Μολοῦ* ὡς τοπωνύμιον σήμερον.

Ἐπικρίσις : « 246 ζ' (ξ') ». Ἀνακρίβεια : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται ξ ἀνευ τόνου. Τὸ γράμμα ζ ἐν Π ἐν στ. 244, μὴ ἀμφισβητούμενον ὑπὸ τῆς ἐπικρίσεως, εἶναι πολὺ διάφορον τοῦ ἐνταῦθα ἐν στ. 246 γράμματος, τὸ δ' ἐν στ. 246 ἐνταῦθα γράμμα ὅμοιον πρὸς τὸ ξ ἐν στ. 516. Ἡ Ε παρέχει *μοδι. δ*, ἐνδεχόμενον δ' ἐνταῦθα ἀβλέπημα ἡμῶν ἀντὶ 60· ΜΜ «*μοδίον ξ'*».

Ἐπικρίσις : « 252 (γρ. 251) : *διαφόροις (διαφόρους)* ». Εἰς τί ἐστηρίχθη ἡ ἐπικρίσις οὕτως ἀναγνώσασα; Εἰς τὴν φωτοτυπίαν οὐδὲν διακρίνεται, ἀλλ' εἰς τὴν φωτογραφίαν εὐκρινῆς εἶναι ἡ γραφὴ τοῦ *ου*, ἡ ὅλη δὲ

κατάληξις εὐκρινῆς ἦτο ἐν Ζακύνθῳ. Τὸ συντακτικῶς ἀνώμαλον διαφόρους παραβλητέον πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν γραμματικῶς ἀνώμαλον *ποικίλῃσιν*.

Ἐπὶ κρισις: «257: *καβαλ(ιέ;)(ι) (καβάλλ(ου;))*». Ἡ ἐπὶ κρισις δὲν ἐπρόσεξεν ἐνταῦθα τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως, ὅπου φέρεται *καβαλ(ου;)* ἀτόνως, οὔτε τὸν πίνακα (σελ. 134), ὅπου φέρεται *καβάλλ(ου;)* μετὰ τόνου καὶ δύο λ. Μετὰ τὸ λ βραχυγραφία τις, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲν πείθει ὅτι ὑπάρχει ρ, ὁμοία δὲ πὼς πρὸς τὴν ἐν στ. 617 (ἐν λ. *Παύλου*) καὶ τὴν ἐν στ. 1065 (ἐν λ. *Τρίκολ(ου;)*). Καὶ νῦν εἰς Κεφαλληνίαν *καβάλλος* ἐν χαρτοπαικτικῇ ἐννοίᾳ περὶ ἱππέως, ἱππότου. Ἄν ἡ ἀνάγνωσις ἦτο ἡ τῆς ἐπικρίσεως, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐνταῦθα τὸ λίαν προσφιλὲς εἰς τοὺς γραφεῖς τοῦ Πρακτικοῦ σύμπλεγμα τῶν *ερ*;

Ἐπὶ κρισις: «274: *Φλενοτόμον (Φλεβοτόμον)*». Ἀπορία: ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐννεάκις, δις δὲ πρὸ τοῦ στ. 274, διατὶ δὲ ἡ ἐπὶ κρισις ἀνέφερεν ἓνα μόνον στίχον, παρέλειψε δὲ πάντας τοὺς ἄλλους. Ὅπως δὴ ποτε, τρίς, εἰς τὸ αὐτὸ δέ, τὸ πρῶτον, μέρος τοῦ Πρακτικοῦ (στ. 52, 300, 528) ἀναγινώσκειται ἀσφαλῶς *Φλεβοτόμον*.

Ἐπὶ κρισις: «277: *Ἰλάρων (Ἰάλων)* (πρβλ. καὶ 177)». Ἡ ἐπὶ κρισις δὲν εἶδεν εἰς τὸν πίνακα (σελ. 146) «Ἰλλάροι 177, 277».

Ἐπὶ κρισις: «277: *Ἀυραμάτων (Ἀβραμάτων)*». Εἰς κοιτ. ὑπόμν.: «*ἀυραμάτων Π Ἀυράματον ΜΜ*». Σαφῆς ἀνάγνωσις, ἡ δὲ ἀπόδοσις εἰς τὸ κείμενον κατὰ διόρθωσιν ἐπιβαλλομένην, περὶ τούτου δὲ βλ. ἔκδοσιν, σελ. 24.

Ἐπὶ κρισις: «290: *Σκινέ(ως) (Σκινεον)*». Οὔτε εἰς τὴν φωτοτυπίαν οὔτε εἰς τὴν φωτογραφίαν διακρίνεται τόνος. Ἡ βραχυγραφία τῆς καταλήξεως εἶναι, τρόπον τινά, ἰσοσκελῆς, τὰ δύο δὲ σκέλη, ἰδίᾳ τὸ δεξιόν, κολποῦνται πὼς πρὸς τὰ ἔσω, ὅχι πρὸς τὰ ἔξω. Οὕτω δὲ ἡ βραχυγραφία προσομοιάζει πὼς πρὸς τὴν ἀσφαλοῦς ἀναγνώσεως -ου, οἷον στ. 182 *Δρεπάνου*. Ἀντιθέτως, ἡ βραχυγραφία τῆς καταλήξεως -ως, μάλιστα δὲ μετὰ ε προηγουμένου, ὡς ἐνταῦθα, εἶναι ἐν Π κατὰ κανόνα ἀνισοσκελῆς, κολποῦται δὲ ἰδίᾳ τὸ ἀριστερόν, τὸ καὶ μεγαλύτερον, σκέλος πρὸς τὰ ἔξω, οὔτω δὲ *Ἀστρακῆως* (στ. 237), *Θρομβῆως* (στ. 268/269), *Μελισσῆως* (στ. 209), *Τζηνῆως* (στ. 222) κ. ἄλ.

Ἐπὶ κρισις: «294: *Προε[σ]δράτον*. Τὸ σ ἐγρόφη ἐκ παραδρομῆς». Ἄλλ' Ε *Προεσδράτον*, ΜΜ *Προεσδράτον*, ἡ δὲ λ. *Πρόεδρος* συχνῇ ἐν Π.

Ἐπὶ κρισις: «297: *Αἰχμαλωτ(ά)τ(ον) (Αἰχμαλώτων)*». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως εἶναι *Αἰχμ-*. Τὰ ἐν τῷ διαστίχῳ ἐπαλλήλως ττ δυνατὸν ἐν Π νὰ σηματοῦν τὸν πληθυντικὸν (βλ. στ. 546 *γε^{ικ} = Γέλ(ων)* κ. πολλὰ ἄλλα ἐν Π), τὸ δὲ σημεῖον, τὸ ὑπὲρ τὸ πρῶτον τῶν γραμμάτων τούτων, δυνατὸν νὰ εἶναι τόνος, πβ. τὸ ἀκολουθοῦν *Αἰχμαλώτ(ον)*.

Ἐπὶ κρισις: «301: *Τυράνη (Τιράνη)*». Ὡς πρὸς τὴν ἀσημαντον ταύτην, παλαιογραφικῶς, διαφορὰν δὲν ἀναφέρει ἡ ἐπὶ κρισις ὅτι ὀρθῶς φέρεται

τὸ ὄνομα ἐν στ. 809 καὶ εἰς τὸν πίνακα (σελ. 159), ὅπου παραπομπὴ καὶ εἰς τὸν ἐνταῦθα στίχον, ἡ αὐτὴ δὲ γραφὴ καὶ εἰς τὰ δύο χωρία.

*Επὶ κρίσις: « 309 (καὶ 337, 338, 494, 556): *μοδ(ίον)* τέταρτον (*μοδιων δ' ἡμ.*). Διὰ τὸ 4¹/₄ πρβλ. 576 ». *Ανακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται τὸ δ ἄνευ τόνου. Διὰ στ. 309, 337, 338 καὶ 556 ἔλλειπει τὸ ἐκ τῆς Ε, ἐν δὲ στ. 494 ἡ Ε παρέχει *μοδι*. 4¹/₂. Πανταχοῦ ἐνταῦθα ἐν Π γραφὴ, ὡς ἡ ἐν στ. 9, 162, 166, βλ. δὲ τὰ ἐκεῖ γραφόμενα.

*Επὶ κρίσις: « 309 (καὶ 310): *Χάλδ(ου)* (*Χάλδ(α)*) ». *Ανακρίβεια: ὁ ἐν στ. 310 τύπος εἶναι ἄτινος ἐν Π ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐν στ. 309, πῶς δὲ συνδέονται διὰ τοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπὶ κρίσιν; Πάντως, ἐνταῦθα βραχυγραφία δι' ἀποκοπῆς. Καὶ αἱ δύο ἀναγνώσεις παλαιογραφικῶς δυναταί. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἐπώνυμον *Χάλδης* (βλ. Ἀ. Μηλιαράκη, Γεωγραφία Πολιτικὴ Κεφαλληνίας, σελ. 125) εἰς Κεφαλληνίαν.

*Επὶ κρίσις: « 316: *αὐτὸν* (*αὐτός*) ». *Εν τῷ διαστίχῳ εὐκρινὲς εἰς τὴν φωτογραφίαν τὸ τελικὸν σίγμα ἐντὸς σημείου, ὡς τὸ ο. Ἄν ἦτο κατάλ. -ον, τὸ ν ἀντιστοίχως θὰ ἦτο ἐντὸς τοιοῦτου σημείου, ὡς γνωστόν.

*Επὶ κρίσις: « 319: *Βαφέ(ον)* (*Βαφέ(ου)*) ». *Ενταῦθα εἶναι γενικὴ πτώσις, ὡς δηλοῖ τὸ ἄρθρον τοῦ. Βραχυγραφία, ὡς ἡ ἐν εἶδει ἀπλῆς βαρείας, δηλοῖ θεωρητικῶς -ον ἄτινον. Ἀλλὰ γεν. τοῦ *Βαφέ(ον)* φαίνεται ἄλογος, ἐκτὸς ἂν ἐβραχυγραφηθῇ ἐσφαλμένως ἐν Π -ον ἀντὶ -ον (πβ. 1087 *Γεώργιος* ὁ Σβορώνος, ἐτι δὲ προσφυέστερον στ. 30, 304, 394, 423, 439, 480 τοῦ *Κλάδον*, ὅμως εἰς πάντα ταῦτα δὲν ὑπάρχει βραχυγραφία εἰς τὴν κατάληξιν). Εἰς κριτ. ὑπόμν.: « *Βαφέον* ΑΜΜ...Ε...*Βαφαῖον* ». *Εν τινι ἀμφιβολίᾳ ἐγράψαμεν τοῦ *Βαφέ(ον)*.

*Επὶ κρίσις: « 351: τὸ *ἄνωθεν* (τὸν *ἄνωθεν*) ». *Ανακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως *ἄνωθεν* εἰς ἀπόδοσιν τῆς δι' ἀποκοπῆς βραχυγραφίας. Ἡ ἐπὶ κρίσις δὲν σημειοῖ τὴν βραχυγραφίαν οὔτε διὰ τὸν τύπον αὐτῆς οὔτε διὰ τὸν τῆς ἐκδόσεως. *Εν τούτοις, τὸ ὅλως ὀρθὸν ἐνταῦθα εἶναι τὸ *ἄνωθεν*, διότι ἐνδέχεται νὰ δευτονῇται, τοῦτο δὲ δὲν ἐπλησίασε κἂν ἡ ἐπὶ κρίσις.

*Επὶ κρίσις: « 368: εἰς τὸ (*εἰς* τ(οῦ)) ». *Εν Π « εἰς' *πρωτοβοσκοῦ* », τὸ δὲ χωρίον « *ἕτερον* (sc. *χωράφιον*) εἰς τ(οῦ) *Πρωτοβοσκοῦ* ». Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπὶ κρίσεως δὲν παρέχει νόημα.

*Επὶ κρίσις: « 371: *Ἀβλύχου* (*Ἀβλύχου*) ». Ἡ ἐπὶ κρίσις δὲν ἐπρόσεξεν ὅτι εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. παρατίθεται ὁ εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως ἀποκαθιστώμενος τύπος, ἦτοι: « *ἀβλύχου* Π ». Περὶ τοιούτων ἀπαραιτήτων καὶ ἀσφαλῶν διορθώσεων βλ. ἐκδοσιν (σελ. 24 κ. 25).

*Επὶ κρίσις: « 374: *μοδ(ίον)* β (*μοδίον* α) ». Εἰς τὴν φωτοτυπίαν δὲν ἀποδίδεται ὅ,τι εἰς τὴν φωτογραφίαν, ἦτοι τὸ καὶ ἄνωθεν κλειόμενον γράμμα, ὅπερ εἶναι τὸ α. Ἡ Ε παρέχει *μοδι*. Ι, ἐν δὲ ΜΜ φέρεται *μοδίον* α'.

*Επὶ κρίσις: « 387 (καὶ 471, 484, 486, 511): *μοδ(ίον)* ἡμισυ καὶ τέ-

ταρτον (= $\frac{3}{4}$) (μοδ(ίον) ἰδ ἡμ.) ». 'Ανακρίβειαι: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *μοδίον*, ἄνευ ἀποδόσεως βραχυγραφουμένου, ἐν στ. 387, 471, 486 καὶ 511' ἐν στ. 484 οὐδὲν εἰς αὐτὸ φέρεται. Αἱ δύο ὀξεῖαι δὲν διακρίνονται ἐν στ. 387, καλυπτόμεναι ἴσως ἀπὸ τὸ ἄκρον τοῦ ἐκεῖ περατουμένου τεμαχίου περγαμηνῆς. Ὅμως φαίνονται καλῶς αὐταὶ ἐν στ. 471 καὶ 486 καὶ (ἀμυδρότερον) ἐν στ. 511. 'Εν Ε μόνον διὰ στ. 387 φέρεται *μοδι. 3 $\frac{1}{2}$* , ὅπερ δύναται νὰ σχετισθῇ μᾶλλον πρὸς τὸ εἰς τὴν ἐπίκρισιν φερόμενον ὡς παρανάγνωσις αὐτοῦ, ἐν δὲ ΜΜ φέρεται, ὡς τὸ ἡμέτερον δ' ἡμ. 'Εν Π 387, 471, 486, 511 φέρεται πρῶτον σημεῖον, ὅπερ, διάφορον τοῦ δηλοῦντος τὸ ἡμισυ, ἀνεγνώσαμεν ὡς ι, δεύτερον δὲ σημεῖον, ὡς τὸ πρότερον (ἐν στ. 162, 166 κλπ.), ἀναγνωσθὲν διὰ πολλοὺς λόγους ὡς δ ἡμ.

'Επίκρισις: « 404: *ρνδ' ἡμίσεος καὶ τετάρτον (ρνδ' ἡμ. {δ ἡμ.})* ». 'Ανακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως καὶ τὸ πρῶτον δ ἄνευ τόνου. 'Ελλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε, ἐν δὲ ΜΜ ἀνάγνωσις, ὡς ἡ ἡμετέρα, κατὰ τὸ λαμβανόμενον ὡς ὀρθὸν μέρος τῆς. 'Η ὡς πρὸς τὸ ὀβελιζόμενον μέρος εἰς τὴν ἔκδοσιν ἡμῶν γραφὴ εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐν Π 162, 166 κλπ., τὴν ὁποίαν διὰ πολλοὺς λόγους ἐδέχθημεν ὡς δηλοῦσαν δ ἡμ.

'Επίκρισις: « 409-410: *Κανάκι (Κονάκι)* ». Εἰς τὴν φωτοτυπίαν εἶναι ἀμυδρὸν ἢ καὶ ἀμυρβόλον, ἀλλ' εἰς τὴν φωτογραφίαν εὐκρινέστατον τὸ ο τῆς πρώτης συλλαβῆς. Εἰς κοιτ. ὑπόμν. φέρεται: « *Κανάκι* ΑΜΜ, πβ. νῦν ἐν Κεφαλλήνῃ: *Κα-* », ἐντεῦθεν δὲ ὠρμήθη σιωπηρῶς ἡ ἐπίκρισις.

'Επίκρισις: « 412: *δισκόλων (δισκόλων)* ». 'Ανακρίβεια: 'Η λέξις ἐνταῦθα εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως δῖς, ἔπρεπε δὲ 412^{1,2}. 'Η ἐπίκρισις δὲν ἐπρόσεξεν ἐν Προσθ. καὶ Διορθ. (σελ. III-IV): « ἀντὶ *δισκόλων* γρ. *δυσ-*, ὡς κ. ἐν στ. 412^{1,2}, κατὰ τὰ σαφέστερα πολλαχοῦ ἐν Π καὶ τὰ παραδεδομένα ».

'Επίκρισις: « 425: *Βουκκ(έν;)δρ(ον)* πιθανῶς (πρβλ. 441, 549: *Βουκέντρον* καὶ 945: *Κενδρίον*) ἀντὶ *Βούκκ(οτου;)* (ἐκλαμβάνεται ὡς ὀξεῖα ἡ κεραία τοῦ ἐν τῷ ὑπερθεῖν ἀκριβῶς στίχῳ συμβόλου τοῦ ἡμίσεος) ». 'Απορία: διὰ στ. 441 ἐλλείπει φωτογραφία, εἰς δὲ τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Βουκεντ(ρου;)*, πόθεν δὲ ἡ ἐπίκρισις λαμβάνει τὸν εἰς τρία σημεῖα διαφέροντα τύπον *Βουκέντρον*; διὰ στ. 549 εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως *Βουκεντ(ρέως)* ποῦ στηρίζει ἡ ἐπίκρισις τὸν ἀνωτέρω τύπον; Εἶναι ἀνακριβὲς ὅτι ἡ κεραία τοῦ συμβόλου τοῦ ἡμίσεος ἐκλαμβάνεται ὡς ὀξεῖα, καθ' ὅσον ἡ κεραία αὕτη περατοῦται εὐκρινῶς εἰς τὴν φωτοτυπίαν, εὐκρινέστατα εἰς τὴν φωτογραφίαν, μετὰ κενὸν δὲ διάστημα διακρίνεται τὸνός ὑπὲρ τὴν δίφθογγον τῆς συλλ. *βου*. Τὸ ἐν στ. 945 *Κενδρίον* συσχετιστέον πρὸς τὸ πλησίον, ἐν στ. 947, 948, *Κεδρίον*. Τί ἀπομένει ὀρθὸν ἀπὸ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τῆς ἐπικρίσεως;

'Επίκρισις: « 471: *Κανά(κι) (Καν(άκι))* ». Καθ' ἡμᾶς, τὸ δεύτερον α εἶναι μέρος, ἀρχὴ τῆς βραχυγραφίας.

Ἐπικρίσις: «484: ἴσως *τρίτα* (= κατὰ τὰ $\frac{2}{3}$) (*τρίτον*)». Ἐλλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε. Παλαιογραφικῶς ἀναγνωστέον *τρίτον*, τοῦτο δ' ἐπιβάλλει τὸ νόημα, ἥτοι στ. 483/484 *ἕτερον τῶν Ρουσεγίων τὸ ἀπάνω καὶ τὸ κάτω...| ἀπὸ τὰ δύο τρίτον*, νοεῖται δὲ εἰς *χωράφιον τῶν Ρουσεγίων* δύο, τὸ ἐπάνω καὶ τὸ κάτω, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τρίτον ἀνήκει εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἐπικρίσις: «510: δ (*δ ἡμ.*)». Ἐλλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε, ἀλλὰ γραφὴ ἢ αὐτὴ, ὡς ἡ ἐν στ. 162, 166 κλπ., ἐκεῖ δὲ βλ.

Ἐπικρίσις: «513: τ(*ὦν*) *Σκινέα* (τὸν *Σκινέα*)». Εἰς τὴν φωτοτυπίαν καὶ τὴν φωτογραφίαν ἀσάφεια. Ἐκ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ πρωτοτύπου ἐγράφημεν, ὡς ἀνωτέρω, εἰς τὸ δακτυλόγραφον κείμενον τῆς διατριβῆς. Ὁπωσδήποτε, τὸ μετὰ τὸ ε τμήμα τῆς λέξεως ἐν τῷ διαστίχῳ.

Ἐπικρίσις: «516: ξδ' *ἡμίσεος καὶ τετάρτου* (= $64 \frac{3}{4}$) (*ξδ ἡμ.*)». Ἡ Ε, ὡς πρὸς τὸ ἀμφισβητούμενον, παρέχει *μοδι. 4 $\frac{1}{2}$* . Δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἐπικρίσις ὅτι τὸ μετὰ τὸ ξ γράμμα Δ εἶναι κεφαλαῖον ἐν τῷ διαστίχῳ, ἀκριβῶς ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν διαστίχῳ ἐπίσης ἐλάχιστα προηγούμενον Δ τῆς λέξεως *μοδίων*, ὅπερ συχνότατα δηλοῖ τὴν δι' ἀποκοπῆς βραχυγραφίαν τῆς λέξεως ταύτης ἐν Π, οὐδέποτε δέ, καθ' ὅσον εἶδομεν, ἀριθμόν. Θὰ ἐγράφη ἐνταῦθα ἐξ ἀβλεψίας, ὡς καὶ ἡ πρὸ τῆς λ. *χωράφια λ. μοδίων*, δβελιζομένη εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως. Τὸ ἐν Π μετὰ τὸ ξ εἶναι ἡ συνήθης ἐν Π γραφὴ τοῦ δ ἡμ., βλ. ἀνωτέρω (σελ. 88 διὰ στ. 162, 166).

Ἐπικρίσις: «531: *Σκιν(ου)* (πρβλ. 623) (*Σκιν(εου)*)». Ἡ μετὰ τὸ ν βραχυγραφία ἐν στ. 531 εἶναι κατὰ τὸ τέλος βασικῶς διάφορος τῆς ἐν στ. 623, διάφορος δὲ καὶ ἡ ἀπόδοσις. Οὕτως, εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως ἐν στ. 623 *Σκιν(ου)*, εἰς κριτ. δὲ ὑπόμν. ἐν στ. 531: «*Σκινέως* AMM -ος Ε», ἐν δὲ στ. 623: «*Σκύνου* AMM».

Ἐπικρίσις: «537: *Σκινέ(ως)* (πρβλ. 560, ὅπου ἐκδίδεται ὀρθῶς *Σκινέ(ως)*) (*Σκινεου*)». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως ἐν στ. 560 φέρεται *Σκινέως* καὶ ὄχι *Σκινέ(ως)*, ἥτοι ἀνευ ἀποδόσεως βραχυγραφίας. Ὡς πρὸς τὴν ἐν στ. 537 βραχυγραφίαν βλ. τὰ γεγραμμένα ἀνωτέρω (σελ. 90 διὰ στ. 290). Ἡ ἐν στ. 560 βραχυγραφία βασικῶς διάφορος τῆς ἐν στ. 537, ἀναγινώσκεται δὲ ἀσφαλῶς ἐκείνη μὲν -ου, αὕτη δὲ -ως. Εἰς κριτ. ὑπόμν. φέρεται «*Σκινέως* Α *Σκινέου* ΜΜ στὸ *Σκινιὰ* Ε».

Ἐπικρίσις: «540: *ἡμισυ* (*τρίτον*)». Ἐλλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε, τὸ δ' ἐν ΜΜ, ὡς τὸ τῆς ἐπικρίσεως, ἀλλὰ τὸ ἐνταῦθα σημεῖον ἱκανῶς διάφορον τοῦ ἐν βραχὺ κατωτέρω στίχῳ 555, ὅπερ ἀναμφισβητήτως ἀναγινώσκεται ὡς ἡμ. (= ἡμισυ). Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκδόσεως, γενομένη ἐν Ζακύνθῳ, ἐστιρηχθῇ καλύτερον εἰς τὴν γραφὴν τῆς περγαμνῆς.

Ἐπικρίσις: «544: Ἀσβοῦ (*Ἀσκοῦ*)». Σαφέστατα τὸ γινώριμον κ ἐν Π, ὡς πλησίον ἐν Π (549) Ἀσκολεβάτου (παρὰ τὸν τ. Ἀσχολεβάτον), στ. 495 Ἀσκομάχου, ἢ καὶ μακρότερον, ἀλλ' εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Πρακτι-

κοῦ στ. 92 Ἀσκολ(έ)β(ου). Πβ. ἐπίσης φρ. στ. 543/544 ἀμπέλιον τὸ κα|λούμενον τοῦ Ασκού τοῦ Λαγγαδίου, ἐν δὲ Ε ἀμπέλη ὅπου το λέγουν στὸ Ἀσκολάγγαδο.

Ἐπικρίσις: « 549: *μοδ(ίω)* β' ἡμίσεος (*μοδίου α ἡμ.*) ». Ἡ ἐπικρίσις δὲν ἐπρόσεξεν ὅτι εἰς τὸν στίχον τοῦτον ὑπάρχουν δύο τοιαῦται ἐκφοραὶ καὶ δὲν διασαφεῖ περὶ τίνος ἐξ αὐτῶν πρόκειται ἐνταῦθα. Ἀμυδρόν πως εἰς τὴν φωτοτυπίαν, εὐκρινέστατον εἰς τὴν φωτογραφίαν εἶναι τὸ ὅλως κλειστὸν α καὶ εἰς τὰς δύο ἐκφοράς. Ἐλλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε.

Ἐπικρίσις: « 549: τὸ *Βουκέντρ(ιων;)* (*τ(οῦ) Βουκεντρ(έως)*) ». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *τ(οῦ) Βουκεντρ(έως)*, ἀποδίδεται δηλαδὴ καὶ τὸ ρ εἰς τὰ βραχυγραφούμενα, τοῦτο δ' ἔχει σημασίαν. Ἀπορία: πῶς ἡ ἐπικρίσις ἐλησμόνησε νὰ ἀποδώσῃ τὴν δι' ἀποκοπῆς βραχυγραφίαν τοῦ ἄρθρου καὶ νὰ γράψῃ *τ(ό)*, πῶς δὲ ἐτόνισεν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν τὸ κύριον ὄνομα, ἀφοῦ τὸ ἐν εἵδει βαρείας ὑπὲρ τὴν βραχυγραφίαν σημεῖον δύναται νὰ εἶναι τόνος μόνον διὰ τὴν παραλήγουσαν ἢ τὴν λήγουσαν; Καλῶς ἐνδέχεται τὸ ἄρθρον νὰ ἀναγνώσθῃ *τ(οῦ)*, ἐκφορὰ δέ, ὡς ἡ ἐνταῦθα ἐν Π ἕτερον (sc. *ἀμπέλιον*) εἰς *τ(οῦ) Βουκεντρ(έως)*, δὲν εἶναι σπανία ἐν τῷ ἐγγράφῳ, πβ. βραχὺ ἄνωτ., στ. 516 *ἀμπέλιον* εἰς *τ(όν) Γελλ(ον)*, ὅπου εἶναι πληθυντικός, εἶναι δὲ καὶ σήμερον συνηθεστάτῃ εἰς Κεφαλληνίαν.

Ἐπικρίσις: « 548: Ἡ ἀνάπτυξις *Παλ(αιοῦ)* εἶναι λίαν ἀμφίβολος. Τὸ *Παλ(αιοῦ)* ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν 623, 625, 733, 872, 908 εἶναι ἐπώνυμον, οὐδαμοῦ δὲ ἐν τῷ Π, ὅπου ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοπωνυμίοις, βραχυγραφεῖται οὕτως. Ἡ βραχυγραφία μετὰ τὸ λ εἶναι ἢ τοῦ *ικ* (πρβλ. π.χ. 713: *Εὐλογητ(ικ)όν* καὶ ἐπίσης 215, 499: *Παλ(ικ)(ῆς)*). Ὅθεν ἀναγνώστειον *Παλ(ικ)(οῦ)*. *Παλικὸς* ἴσως ὁ ἐκ Πάλης τῆς Κεφαλληνίας καταγόμενος (πρβλ. *Κρητικὸς*) ». Ἀπροσεξία τῆς ἐπικρίσεως: ὁ ἀριθμὸς 548 ἔπρεπε νὰ προηγῇται τοῦ ἀνωτέρω ἀρ. 549. Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως ἐν στ. 625, 733 φέρεται *Παλ(αιου)* ἀτόνως, ἐν δὲ στ. 215, 499 εἰς τὸ αὐτὸ κείμενον φέρεται *Παλικῆς*, ἐνῶ ἀφίνεται νὰ νοηθῇ ὅτι κατὰ τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι αἱ γραφαὶ αὗται, οὐδαμοῦ ἐξ ἄλλου ἐν τῷ Π « ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοπωνυμίοις » (τὰ παροξύτονα εἶναι ἄσχετα), ἐλόγως δὲ αὕτη « οὐδαμοῦ βραχυγραφεῖται οὕτως » ἐν αὐτοῖς, τὸ δὲ *Εὐλογητ(ικ)όν* (εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως *Εὐλογητικόν*) βεβαίαι ἐν στ. 714 καὶ ὄχι 713. Καὶ δι' ἡμᾶς ἡ ἀνάγνωσις *Παλ(αιοῦ)* δὲν εἶναι βεβαία πλήρως, διό καὶ ἀπόδοσις τῆς βραχυγραφίας εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως. Ἐν Π 625 ἡ βραχυγραφία τοῦ *Παλ(αιου)* φαίνεται εἰς ἡμᾶς εἰς τὴν φωτογραφίαν ἱκανῶς διάφορος τῆς τοῦ ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ 626 κατὰ τὴν ἰδίαν πῶσιν *Εἰρη(ικοῦ)*. Ἐπειτα, ἐθνικὸν τῆς Πάλης κατὰ πληθ. ἀναφέρεται Πιλεῖς, Πιλιεῖς κ.ἄλ., ὄχι δὲ *Παλικοὶ* (βλ. Ἀ. Μ η λ ι α ρ ά κ η, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 221), ἀντιθέτως δ' ἐκ τοῦ *Παλαιὸς* τὸ νῦν ἐπώνυ-

μον Παλιὸς εἰς Κεφαλληνίαν, ἰδίᾳ εἰς Πάλην, ἐκεῖ δὲ πρέπει νὰ ἀναφέρεται τὸ ἐν στ. 548 πρῶτον ἀνωτέρω χωρίον.

Ἐπικρίσις: « 558: *χωράφια (χωραφίον)* ». Ἡ βραχυγραφία ἀήθης ἐν Π, ἐν ᾧ συνήθως πρὸς δήλωσιν πληθυντικοῦ γράφεται δις τὸ βραχυγραφούμενον. Τὸ *χωραφίον* *μοδιῶν* *ιε ἡμ.* εἶναι προσθήκη τοῦ Π εἰς τὸ διάστιχον εἰς δήλωσιν τῆς ἐκτάσεως, λίαν ἀναγκαίαν, πανταχοῦ, οὐχ ἥττον δ' ἐνταῦθα, συμπληροῦσα τὸ κείμενον *ετερον τῆς Συκίας τὸ κατωθ(εν)*. Διὰ τοῦ *ετερον* ἀσφαλῶς νοεῖται *ἀμπέλιον*, τί δὲ τότε θὰ σημαίη τὸ *χωράφια*; Ἡ γεν. *χωραφίον*, οὕσα εἰς ἀντιστοιχίαν καὶ πρὸς ἀμέσως ἀνωτέρω «*κατωθὲν τῆς οἰκείας*», παρέχει νόημα. Πβ. καὶ τὴν ἐν Ε ἀπόδοσιν: «*Ἐτερον (sc. ἀμπέλη) στῇ Συκία κατωθεν μοδι. 15 1/2*», ὅπου παραλείπεται ἡ λ. *χωραφίον*.

Ἐπικρίσις: « 567: *Τιμ(ό)θ(εος) (Τιμ(ο)θ(έου))* ». Ἐκ τῆς βραχυγραφίας δυνατὰ καὶ αἱ δύο ἀναγνώσεις, ΑΜΜ παρέχουν *Τιμοθέου*. Ὡς πρὸς τὴν ἐκφορὰν βλ. κ. ἄλλα καὶ ἀκριβῶς ἀντίστοιχον εἰς ἀντίστοιχον μέρος τοῦ Πρακτικοῦ στ. 1087: «*Γεώργιος ἱερεὺς ὁ Σβορόννον*», ἐνθα τὸ *Σβορόννον* = *Σβορώνων*, ἥτοι πτώσ. γεν.

Ἐπικρίσις: « 568: Δὲν κατενοήθη ὅτι ἐνταῦθα ἐγένετο διόρθωσις μεταγενεστέρως. Οὕτως, ἐκδίδεται: *συν του υιοι αὐτῆς τῶν β*, ἀντί: *σὺν τ(ῶν) (τοῦ prius) υἱ(ῶν) (υἱοῦ prius) αὐτῆς τ(ῶν) β* ». Ἀνακρίβεια: ὁ ἀριθμὸς τοῦ λήμματος εἶναι 586 καὶ ὄχι 568, οἷονεῖ κατ' ἀναγραμματισμόν. Ὁχι διόρθωσις, ἀλλὰ προσθήκη ἔγινεν εἰς τὸ διάστιχον: «*τῶν β*», ὅχι δὲ μεταγενεστέρως ἀλλ' αἰτῶς μετὰ τὴν γραφήν, ὥς ὅχι σπανίως ἐν Π. Τὰ κείμενα τῶν δύο μερῶν τοῦ Πρακτικοῦ τὰ περιλαμβάνοντα καταλόγους «*ἀρχεοπαροίκων*» κλπ. τῆς ἐκκλησίας εἶναι τὰ πλέον ἀσύντακτα καὶ γλωσσικῶς ἐν γένει ἀκατάστατα τοῦ Πρακτικοῦ, καθ' ὅσον, ὥς νομίζομεν, οἱ γραφεῖς δὲν εἶχον ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρότυπον, ἵνα ἀκολουθήσουν, οὕτω, λ.χ. στ. 564/565 *χρησ[α]...ἔχων*, στ. 1085 *Θεοφύλακτος...ἔχονσ(α)*. Εἰς τὸ ἐν στ. 586 κείμενον νοοῦνται δύο υἱοί.

Ἐπικρίσις: « 597: *Σπασάδ(ος) (Πεσάδ(ος))* ». Ἡ ἐπικρίσις ἠγνόησεν ὅτι τὸ τοπωνύμιον καὶ ἐν στ. 1089, ἀσφαλῶς δὲ ἐκεῖ *Πεσάδ(ος)*, ὅτι εἰς τὸ περιθώριον Π (βλ. κ. Προσθ. καὶ Διορθ., σελ. IVβ) παρέχεται *Πεσάδ(ος)*, ὅτι τὸ Α παρέχει ἐν στ. 597 *Πεσσάδος*, ὅτι ἐν στ. 613 φέρεται *εἰστὴν Πεσάδ(α)*. Ταῦτα πάντα ἀναγράφονται εἰς τὴν ἐκδοσιν. Δὲν ἡδύνατο ἴσως ἡ ἐπικρίσις νὰ γνώριζεν ὅτι σήμερον τὸ ἀντιστοιχοῦν χωρίον, παλαιότερον πρωτεύουσα δήμου τῆς ἐπαρχίης Κραναίας, λέγεται *Πεσσάδα* (βλ. Ἄ. Μηλιαράκη, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 257). Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν στοιχείων τούτων, θὰ ἀπεκλείετο μονομερὴς κρίσις. Ἐν Π 597 ὑπάρχει πράγματι καὶ τρίτη κεραία ἐν ἀρχῇ τοῦ τοπωνυμίου τούτου, ὥς ἡ ἐν στ. 630 *τῶν Σπηλίων*, ὅπου αὕτη ἀναγινώσκεται σ. Ἄλλ' ἐνταῦθα εἶναι ἀσφαλῶς ἀβλέπημα τοῦ γραφέως, ἐκ τῶν ἀφθονούντων ἐν Π, ἰδίᾳ εἰς τὸ δεύτερον μέρος, γινόμενον τοῦτο φωνη-

τικῶς, δηλ. κατ' ἐπίδρασιν τοῦ σ τοῦ ἄρθρου τῆς. Τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἀλλ' ἀντιθέτου ἀποτελέσματος ἔχομεν τὸ ἐν Ε 27^v, 1 στὲς (ς)καμνιές, πρὸς δ ἀντίστοιχον τὸ ἐν Π 952 *τῶν συκαμηνῶν*. 'Εξ ἐναντίας, ἀβλέπτιμα ἐν Π, κατὰ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὸ ἀρκτικὸν π λέξεως καὶ τρίτη κεραία τις, δυναμένη κάπως νὰ ἐκληφθῇ ὡς σ, εἶναι ἐν στ. 708 ἐν λ. *πλησίον*, πρὸ τῆς ὁποίας ἀναγινώσκουμεν σιγμόληκτον λέξιν *Λαμπ(ους;)*. 'Αλλ' ἐνταῦθα δὲν ἀποκλείεται νὰ πρόκειται περὶ ἀμβλύσεως τοῦ γραφικοῦ ὀργάνου.

'Επικρίσις : « 599 : τὸ (ο(ν)) ». Εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. τῆς ἐκδόσεως φέρεται « τὸ Α » , ἀλλ' εἰς Π ἐν Ζακύνθῳ καὶ εἰς φωτογραφίαν δὲν εἶδομεν τ, τοῦτο δὲ δὲν εἶναι λίαν φανερόν εἰς τὴν φωτοτυπίαν. 'Εκφορά, ὡς ἡ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως (*χωράφιον...τὸ ἔχουμεν ἀπὸ | τοῦ Κουβαλέα τὸ συγχωρήσεως*), δὲν εὗρηται ἐν Π, ἀντιθέτως δὲ συνήθης ἡ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν, βλ. τὸν πίνακα (σελ. 136), ὅπου πέντε παραδείγματα ἄνευ ἄρθρου μετὰ γεν. *συγχωρήσεως*, ἐν δέ, ὡς τὸ ἐν στ. 599, ἦτοι στ. 910 *ἀμπέλιον...συγχωρήσεως ὦν*. 'Ὡς πρὸς τὸ παραλειπόμενον πβ. στ. 980 *ἐτε- (ρον)* κλπ.

'Επικρίσις : « 601 δ' (δυο) ». 'Ενταῦθα ἡ ἐπικρίσις ἐλησμόνησε τὸ δίστιμον. 'Ελλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε, ἐν δὲ ΜΜ φέρεται δ'. Οὐδ' εἰς τὴν φωτογραφίαν φαίνεται κλειστὸν ο. 'Η γραφὴ ἀρκετὰ διάφορος τῆς ἐν στ. 703, ὅπου ἡ ἔκδοσις ἀναγινώσκει δ' ἡμ-, ἡ δ' ἐπικρίσις δ', ἀλλὰ λίαν διάφορος τῆς ἐν στ. 154, ὅπου ἡ ἔκδοσις ἀναγινώσκει δ', ἡ δ' ἐπικρίσις δ' *ἡμίσεος*. Δυσχέρεια ἐν στ. 601, ὅμως οὐδὲν φαίνεται καλύτερον τοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει.

'Επικρίσις : « 605 (γο. 604) : ἡ συμπλήρωσις (τοῦ) ἐκ περισσοῦ ». Διὰ τί ; Κατὰ κανόνα ἐν Π τὰ τοπωνύμια φέρονται ἐνάρθρως, ἐνταῦθα δὲ εἶναι : 604/605 ἀπὸ (τοῦ) *Λακκαδίου | καὶ ἀπὸ τοῦ Παύλου τὰ Χαλλέπεδα*.

'Επικρίσις : « 606 : ἔνδω (ἐνδων) ». Σαφῆς γραφὴ -ω εἰς κατάληξιν ἐν Π, εἰς τὸ αὐτὸ δὲ μέρος αὐτοῦ, (στ. 828), ἐν λ. *Βαρδονκάτω* διάφορος. Δὲν εἶναι ἀπαραίτητον ἐν Π νὰ ὑπολογισθῇ ἐν στ. 606 κεραία εἰς τὸ δ, ὅτε εὐδοῦνται πως ἀνάγνωσις -ω. Πάντως, καὶ ἂν ἐν Π ἀνεγινώσκετο ἀσφαλῶς μόνον -ω, θὰ ἔπρεπεν, καθ' ἡμᾶς, νὰ ἐκδοθῇ *ἐνδω(ν)*, ὅχι δὲ *ἐνδω*, γενομένου δεκτοῦ ἀβλεπτήματος τοῦ γραφέως εἰς στίχον τεταραγμένον καὶ ἄλλως, ἀπορριπτομένου δὲ τύπου *ἐνδο*.

'Επικρίσις : « 606 :... 'Εν τῷ ὑπομνήματι ὅμως (περιγύρου : περίτι ΑΜΜ) δίδεται ἐσφαλμένως ἡ ἐντύπωσις ὅτι παραδίδεται *περιγύρου* ». Καίτοι εἶναι αὐτονόητον ὅτι εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν., ὡς θέσις εἶναι ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου, ἐν τούτοις βλ. περὶ τούτων πολλὰ ἐν σελ. 26 τῆς ἐκδόσεως. 'Οσάκις παρατίθεται εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. γραφὴ τοῦ Π, σημειοῦται τοῦτο, οὕτω δὲ καὶ ὀλίγον πρὸ ἢ μετὰ τὸν ἀνωτέρω στίχον, ἦτοι ἐν στ. 604 *λακκαδίου Π*, στ. 611 *ἡμεροβυγ^κ Π*.

'Επικρίσις : « 607 : 'Αγναφαλέος ('Αγναφαλέως) ». Οὐδαμοῦ ἐν Π εὐρί-

σκομεν παράστασιν τοῦ -εος, οἷα ἡ ἐνταῦθα, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως. Ἐκλαμβάνεται ο κλειστόν ἐνταῦθα ὡς ἐκ τῆς βραχυγραφίας (πβ. τὴν γραφὴν τοῦ εἰς, ερ ἐν Π, ὡσεὶ ἦτο οἷ, ορ).

Ἐπικρίσις : « 612 : δ' (β) ». Ἐλλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε. Ἀσάφεια : δὲν δηλοῦται εἰς τὴν ἐπικρίσιν περὶ τίνος ἐκ τῶν δύο ἐνταῦθα β εἶναι ἡ διόρθωσις. Εἰς τὴν φωτογραφίαν μόνον τὸ πρῶτον β εἶναι δεκτικὸν ἀμφισβητήσεως, καθ' ὅσον δὲν ἐνοῦται ἡ κάτω καμπύλη μὲ τὸν κορυμνὸν τοῦ γράμματος.

Ἐπικρίσις : « 613 : Γουλλ(ο)λέων (Γουλολέων) ». Ἀντίφασις : ἐνταῦθα καὶ ἡ ἐν στ. 650 γραφὴ τῆς λέξεως ἀκριβῶς ἡ αὐτή, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἀπεδόθη ἡ βραχυγραφία τῆς καταλήξεως (βλ. κατωτ., σελ. 98), ἐνταῦθα δὲ ὄχι, εἰς τὴν ἐπικρίσιν. Τὸ ἐπὶ ὄνομα τούτου ἀπαντᾷ ἐν Π κατ' ὀνομαστικὴν ἢ κατὰ γενικὴν εἰκοσάκις καὶ πλέον, μόνον δὲ τρις (στ. 613, 650, 1051) ἡ δευτέρα συλλαβὴ ἔχει δύο λ. Ἐγράψαμεν πανταχοῦ δι' ἐνὸς λ κατὰ τὴν συνήθη ὀρθογραφίαν, πλὴν τοῦ ἐν στ. 1051, ὅπου, καθ' ἡμᾶς, δύο λ εἶναι ὄχι μόνον εἰς τὴν δευτέραν ἀλλὰ καὶ τὴν τρίτην συλλαβὴν. Ἡ ἀπόδοσις τῆς πρώτης βραχυγραφίας, καθ' ἡμᾶς, ὄχι ἀπαραίτητος καὶ δι' ἄλλα καὶ διότι ὑπάρχει ἐν Π, ὡς ἐν στ. 534 κ. ἀλλ., ὁ πλήρης τύπος Γουλολέων.

Ἐπικρίσις : « 622 (καὶ 629) : ὄσ(ων) καὶ υἰόν ». Ἡ ἐπικρίσις ἐλησμονησε νὰ παραθέσῃ τὴν ἐνταῦθα γραφὴν τῆς ἐκδόσεως, ἡ ὁποία εἶναι ὄσον καὶ ὄόν. Ἀμυδρῶς εἰς τὴν φωτοτυπίαν, εὐκρινέστατα εἰς τὴν φωτογραφίαν φαίνεται ὀξεῖα ὑπὲρ τὸ ο, σημεῖον δὲ ὑπὲρ τὸ σ τῆς πρώτης τῶν λέξεων τούτων, ὅπερ ἐνδέχεται νὰ εἶναι βραχυγραφία τοῦ ἀτόνου -ον, ὑπὲρ δὲ αὐτὸ καμπύλη, μὴ παριστῶσα κατ' ἀνάγκην ἐν Π τὸ -ων. Τὸ δὲ η τῆς δευτέρας λέξεως γράφεται ὡς πολλαχοῦ, ὅπου ἀναγινώσκουμεν η, ὄχι υι, βλ. κατωτ., σελ. 98 διὰ στ. 637 κλπ.

Ἐπικρίσις : « 628 : Ἀργ(υ)ρρίτζ(η) (Ἀργυρίτζ(η)) ». Εἰς τὴν ἐκδοσὶν εἰς περιπτώσεις, ὡς ἡ ἐνταῦθα, ἀνάλυσις βραχυγραφίας τίθεται, ὅπου ὄχι βεβαίᾳ ἀνάγνωσις. Ἐν τῷ διαστήχῳ τὸ γ μετὰ καμπύλης τινός, ὁμοίαν τῆς ὁποίας δὲν εὐρίσκομεν ἐν Π (διάφορον εἶναι τὸ σύμπλεγμα γρ καὶ ἐν λ. Γρηγορίου, λ.χ. στ. 766, 787, 799, ὅπου τοῦτο εἶναι ἐν τέλει), ἔπειτα δὲ τὸ ρ ἐπὶ τοῦ στίχου. Οὐδὲν πείθει ὅτι ἐνταῦθα εἶναι δύο ρ.

Ἐπικρίσις : « 628 : Ἀνδρ(ακ;)(έως) (Ἀνδρ(έου;)). Τὸ Ἀνδρακέως (πρβλ. καὶ 630) ἴσως ἀντὶ Ἀνθρακέως ». Μετὰ τὸ ρ βραχυγραφία τις ἀμφίβολος, ἡ ὁποία δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἡ συλλαβὴ ακ, ἀλλὰ τὸ « πρβλ. καὶ 630 » ἀτυχές, διότι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει ἡ βραχυγραφία αὕτη. Ἀνυπερβλήτος δυσχέρεια εἶναι τὸ ἀδιανόητον ὄνομα Ἀνδρακέως, ὅπερ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εὐρίσκεται δις ἐν Π, ἀντὶ τοῦ Ἀνθρακέως, μὴ ὑπάρχοντος ἐν Π, ἐνῶ φέρεται τοῦ Καρβονᾶ (524/525) καὶ Καρβουνάτου (353) ἐν αὐτῷ, ἐπίσης δὲ Καρβονῶλακκον (812).

Ἐπικρίσις : « 630 : Ἀνδρακ(έως) (Ἀνδρέου) ». Μετὰ τὸ ρ γράμμα τ



ἀποδιδόμενον εὐκρινέστερον ἐν Ζακύνθῳ καὶ εἰς τὴν φωτογραφίαν ἢ εἰς τὴν φωτοτυπίαν, ὅπερ, καθ' ἡμᾶς, εἶναι τὸ ε, ὑπὲρ δὲ τὸ γράμμα τοῦτο κεχωρισμένη ἀπὸ τούτου βραχυγραφία, ἢ συνήθης διὰ συλλαβὴν -ου ἐν Π. Ποῦ εὐρίσκει ἡ ἐπὶ κρισις τὸ ακ εἰς τὴν λέξιν ταύτην;

Ἐπὶ κρισις : « 638 : οἰδυπεριόριστον (οἰδιοπεριόριστον) ». Τὸ πνεῦμα ἐν μέσῳ λέξεως παραλείπεται, βλ. ἔκδοσιν (σελ. 24), ὅπου ὡς παράδειγμα ἡ λέξις αὔτη. Εἰς φωτογραφίαν καθαρὸν καὶ μὴ ἐνούμενον μὲ τὸ ο εἶναι τὸ ε τῆς συλλαβῆς δι.

Ἐπὶ κρισις : « 637 (638, 640 (υῖα), 643, 644, 645, 782, 859, 864, 870, 873, 878, 965 (υἱοῦ)) : υἱὸν (ῥόν) ». Ἐξ ἀνακρίβειας : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται ἐν στ. 640 οἶα, ἐν στ. 643 ῥον (τὰ ἐνταῦθα σημεῖα εἶναι σκοτεινά), ἐν στ. 782 ῥον (ἐξ ἀβλεψίας), ἐν στ. 859 ῥον (καθαρώτατον εἰς φωτογραφίαν), ἐν στ. 965 οἶον (καθαρώτατον εἰς φωτογραφίαν). Ἐν στ. 878 οὐδὲν φέρεται. Ἡ γραφή εἰς ἀνωτέρω στίχους, ὅπου ἀναγινώσκομεν η, εἶναι διάφορος τῆς ἐν στ. 575, 580 (υἱούς), 1080^{1,2} (υἱόν), ὅπου ἀναγινώσκομεν υι, ὁμοία δέ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον, πρὸς τὴν πολλαχού, ὅπου ἀναγινώσκομεν η, βλ. καὶ V. Gardthausen, ἐνθ' ἀνωτ., Taf 9 κ. 10.

Ἐπὶ κρισις : « 643 : Φουφάλ(η) (Φούφαχ(α;)). Ἡ αὕτη λέξις ἀναγινώσκεται ἐν 609 ὡς Φούφαλ(ου). Εἰς Π 643 : φούφα', εὐκρινέστατος δὲ ὁ τόνος ὑπὲρ τὸ ου καὶ τὸ χ ἐν τέλει. Εἰς Π 609 : φούφα', σχετικῶς δὲ εὐκρινής ὁ τόνος ὑπὲρ τὸ ου, εὐκρινέστατον δὲ τὸ λ ἐν τέλει. Πῶς εἶναι ἡ αὕτη λέξις; Ἡ ἐπὶ κρισις ἴσως εἶδεν εἰς κριτ. ὑπόμν., στ. 643 : « Φουφάλου Α » καὶ ἐκεῖθεν παρεσῶθη, χωρὶς να προσέξῃ αὐτόθι, στ. 609 : « Φουβάλου ΑΜΜ ».

Ἐπὶ κρισις : « 650 : Γουλλ(ο)λέ(ων) (Γουλολέων) ». Περὶ τούτου βλ. ἀνωτέρω, σελ. 97 διὰ στ. 613.

Ἐπὶ κρισις : « 654 : τοῦν εὐκρινῶς (οὐχὶ τοῶν, ὡς ἐν τῷ ὑπομνήματι) ἐκ παραδρομῆς ἀντὶ τῶν ». Ἀμελὴς γραφή ὡς πρὸς τὸ ο, ἀλλ' ὅχι ὡς πρὸς κεραίαν τοῦ ν, τὸ δεύτερον δὲ τοῦτο καὶ ἀλλαχού ἐν Π.

Ἐπὶ κρισις : « 703 : δ' (δ ἡμ.) ». Ἡ Ε παρῆχει μοδι. 4¹/₂, ἀντιστοιχῶς δὲ εἶναι ἐν ΜΜ. Ἡ γραφή ἐν Π, σαφῶς, ὅχι ἀπλῶς δ, καίτοι ἐλλείπουν αἱ δύο δ-εῖται, ἀλλ' ὑπάρχει ὑπὲρ αὐτὴν ὀριζοντία τις γραμμὴ.

Ἐπὶ κρισις : « 704 : Δρεντινοῦ (Δραγντινοῦ). Τὸ Δρεντινοῦ πιθανῶς ἀντὶ Ὑδρουντηνοῦ (περὶ τῆς παραστάσεως τοῦ εν τῆς λέξεως, πρβλ. 599 (ἐνός), 600 (ἐν), 711 (ἐν)) ». Ἀνακρίβεια : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως καὶ τὸ κριτ. ὑπόμν. φέρεται Δραγντινοῦ. Ἄνευ δὲ τῆς στιγμῆς ἡ λέξις φέρεται εἰς τὸν ἀντίστοιχον πίνακα (σελ. 144). Ταῦτα δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἐπὶ κρισις. Αὕτη ἀφορμᾶται, ὡς φαίνεται, ἐκ γραφῆς εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. « Δριντινοῦ Α », ἣν ἀποσιωπᾷ. Τὰ ἐν στ. 599, 600 καὶ 711 δύνανται νὰ εἶναι διάφορα, διότι ἐκεῖ πρὸ τοῦ εν οὐδὲν ὑπάρχει, ἐν ᾧ ἐνταῦθα πρὸ τοῦ εν εἶναι τὸ ε, ὅπερ ἐνούται πρὸς πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν φωνήεν. Ἄν πράγματι ἐνταῦθα γραφὴ τοῦ Π εἶναι

Δρεντινοῦ, τοῦτο θὰ προῆλθεν, κατὰ μετὰθεσιν τοῦ ρ, ἐκ τοῦ Δεντρινός, ἐπωνύμου, τὸ ὅποιον εἶναι σύνηθες καὶ σήμερον εἰς Κεφαλληνίαν.

Ἐπικρίσις: « 704: Μεσ(ά)ρ(ι) (Μεσσαρ(ι)) ». Εἰς τὴν φωτογραφίαν, ὀλιγωτέρον δὲ εἰς τὴν φωτοτυπίαν, διακρίνονται τὸ α ἄνευ τόνου, ἐπίσης δὲ τὰ δύο σ, τὸ πρῶτον ἀνοικτόν, τὸ δεύτερον κλειστόν, πβ. καὶ κριτ. ὑπόμν.: « μεσσάρου Α Μεσάρου ΜΜ, κατὰ σαφῇ παρανάγνωσιν τοῦ ἀνοικτοῦ δευτέρου σ », ὅπου τὸ ἀντίθετον ὡς πρὸς τὸ ἀνοικτόν σ.

Ἐπικρίσις: « 707: δ' (δ ἡμ) ». Ἐλλείπει τὸ ἐν Ε, ἀλλ' ἡ γραφή, ὡς ἡ ἀνωτέρω, ἐν στ. 703.

Ἐπικρίσις: « 708: Πιθανώτατα Λάμπ(ης) (πρβλ. καὶ Ε), ἀντὶ Λαμπ(ους;) ». Ἐν Π: λαμ^π, ἔνθα τὸ ὑπὲρ τὸ π σημεῖον εἰς δήλωσιν τῆς βραχυγραφίας, ἂν δὲ ἦτο τόνος εἰς τὴν συλλαβὴν λα, θὰ εὗρίσκετο ὑπὲρ αὐτὴν. Συχνὰ ἐν Π τὰ θηλ. εἰς -οῦ γεν. -οῦς, βλ. ἀνωτ., σελ. 89 διὰ στ. 245.

Ἐπικρίσις: « 713: Πανθ(ή)ρ(ι) (Πανθ(έως)). Πανθ(ή)ρ(ι) πιθανῶς καὶ ἐν 695, 697, 698... Τί θὰ ἐσήμεαινε τὸ Πανθεύς;... » Οἱ τρεῖς οὗτοι ἀοιθμοὶ ἀνήκουν εἰς ἑλλείπουσαν φωτογραφίαν. Πῶς λοιπὸν τὸ « πιθανῶς »; Εἶναι δὲ δυνατὸν νὰ ἀποσκορακίζωμεν τὰ κύρια ἀνόματα τῶν κειμένων, διότι ταῦτα εἶναι ἀγνώστου ἐτύμου; Ἡ ἐπικρίσις οὐδὲν παλαιογραφικὸν προσάγει. Ἄν εἰς τὴν μετὰ τὸ θ βραχυγραφίαν ὑπάρχῃ ρ, ὅπερ δὲν ὑποδεικνύεται, τότε θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναγνωσθῇ Πανθ(άρι), πρὸς δ πβ. τὸ ἐν στ. 998 Πανθαρκῆς.

Ἐπικρίσις: « 716: ἡμισυ (τρίτον) ». Ἐν Ε φέρεται το μισώ, ἀντιστοιχῶς δ' ἐν ΜΜ. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκδόσεως, γενομένη ἐν Ζακύνθῳ, παραβλητέα πρὸς τὴν ἐν στ. 540, περὶ ἧς βλ. ἀνωτ., σελ. 93.

Ἐπικρίσις: « 721: μολ(ίον) τέταρτον (μολίων δ) ». Ὑπὸ τὸ δ τῆς ἐκδόσεως δὲν ἀπεδόθη ἡ εἰς τὸ κείμενον αὐτῆς ὑπάρχουσα καθαρὰ σιγμή. Καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἡ ἀνάγνωσις ἦτο ἀμφίβολος, αἱ δὲ δύο ὀξεῖαι εἶναι μᾶλλον ὑποθετικάι, ἄλλως δὲ δὲν συνιστοῦν ἀποχρῶντα λόγον ἐν Π, καὶ μάλιστα εἰς τὸ δεύτερον μέρος, δι' ἀνάγνωσιν τέταρτον.

Ἐπικρίσις: « 747: Ἀπλω[ράβδη;] (πρβλ. 804, 830: Ἀπλορράβδαινα) (Ἀ[.]λο[....]) ». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως, στ. 804 φέρεται τῆς Ἀπλωράβδενας, ἐν δὲ στ. 830 ἡ Ἀπλωράβδενα, ὅχι δὲ Ἀπλορράβδαινα, εἰς δὲ τὸν πίνακα (σελ. 140) μόνον ἡ συνήθης δορυγραφία κατὰ τὰ προγραμματισθέντα (σελ. 131). Ἐνταῦθα συμπλήρωσις τῆς ἐπικρίσεως. Ἀπορίαί: ἂν ἡ ἐπικρίσις δέχεται χάσμα [.] , πῶς εἰς τὴν συμπλήρωσίν τῆς δὲν εἶναι Ἀ[π]λω[ράβδη;]; Ἐπρόσεξεν ἡ ἐπικρίσις ὅτι τὰ σημειούμενα ὡς ἑλλείποντα γράμματα ἐφεξῆς εἶναι ἔξι, τὰ δὲ τῆς συμπληρώσεως εἶναι πέντε; Ὅ,τι δὲ ἀσυγκρίτως σπουδαιότερον: εἰς τὸ ἐκδοθὲν κείμενον φέρεται (στ. 747/748): « ἕτερον χωράφιον τῶν Ἀ[.]λο[....]|φοράδων », πῶς δὲ ἡ συμπλήρωσις τῆς θὰ ἐνταχθῇ εἰς τοιοῦτον κείμενον;

Ἑπίκρισις : « 748 : ἀγί(ας) Μαρίν(ας) (πρβλ. 735) (ἀγίου Μαρίνου). Πιθανῶς γραπτέον : τοῦ (χωράφιον) Ἀγί(ας) Μαρίν(ας) ». Δύο μικροὶ ἀντιφάσεις τῆς ἐπικρίσεως, εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ κεφαλαῖον γράμμα ἀγί(ας) καὶ Ἀγί(ας). Ἡ ἐπίκρισις παραλείπει τὸ σαφέστατον ἄρθρον τοῦ, ἀναγινώσκει δὲ Μαρίν(ας), ἐνῶ εὐκρινέστατον εἶναι τὸ υ τῆς καταλήξεως -ου. Μόνον ἡ βραχυγραφία τῆς καταλήξεως τῆς προηγουμένης λέξεως ἐνδέχεται νὰ σημαίνει -ας. Ἄν εἶναι ἀβλέπημα τοῦ γραφέως, διατὶ νὰ δεχθῶμεν τοῦτο εἰς δύο, τὰς κυριωτέρας, λέξεις, τὸ ἄρθρον καὶ τὸ οὐσιαστικόν, καὶ ὅχι εἰς τὸ ἐπίθετον ; Ὡς πρὸς τὸ νόημα ἐνταῦθα ἀπλούστατα νοεῖται ἡ λ. ναοῦ κατ' ἐκφοράν, ὅχι ἀσυνήθην ἐν Π, συνηθεστάτην δὲ σήμερον εἰς Κεφαλληνίαν καὶ πολλαχοῦ.

Ἑπίκρισις : « 766 : Σκύνου (Σκήνου) ». Ἀναγινώσκουμεν ἡ πρὸ τοῦ ν ἐνταῦθα, ὡς πολλαχοῦ ἐν Π (οἶον στ. 998), κατὰ γραφὴν καὶ γενικώτερον ὅχι ἀήθη, βλ. V. Gardthausen, ἐνθ' ἄνωτ., Taf. 9 καὶ 10, ἰδίᾳ περὶ τοῦ η.

Ἑπίκρισις : « 776 : Δρεπάνω (Δρεπάνου) ». Παρυλείπεται εἰς τὴν ἐπίκρισιν τὸ ἄρθρον τοῦ. Δὲν φαίνεται εἰς τὴν φωτοτυπίαν τὸ κλεῖον τὸ ο τμήμα. Ὁ τύπος Δρεπάνου τριακοντάκις κατὰ κανόνα εὐκρινῶς ἐν Π, εὐκρινέστατα δὲ ἐλάχιστα πρὸς (στ. 751, 758) καὶ ὀλίγον μετὰ τὸν ἐνταῦθα (στ. 818 κλπ.), ὁμοίως δ' ἐν Ε, νῦν δὲ εἰς Κεφαλληνίαν Δραπάνου.

Ἑπίκρισις : « 793 : Λακκί(ων) (Λακκίων) ». Δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἐπίκρισις τὴν μικρὰν ἔντονον καμπύλην τοῦ βραχυγραφουμένου, τὴν ὁποίαν συνήθως θέλει δηλωτικὴν περισπωμένης ; Ἄν τὴν ἐπρόσεξεν, πῶς δὲν ἀνέγνωσεν : Λακκί(ων) ; Ἐπρόσεξε μόνον ἀσήμαντον παρόραμα, διορθούμενον εἰς τὸν πίνακα (σελ. 150).

Ἑπίκρισις : « 804 : παραλείπονται μετὰ τὴν λέξιν χωράφιον αἱ λέξεις τὸ πλη(σίον) ». Ἡ ἐπίκρισις διὰ πολλοστήν φορὰν δὲν ἐπρόσεξε τὰς Προσθήκας καὶ Διορθώσεις, ὅπου (σελ. V^α) φέρεται : « στ. 804 πρὸς λ. τῶν γο. τὸ πλησίον ». Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ μυριολέκτου ἐν Π πλη εἶναι παντοῦ πλησίον.

Ἑπίκρισις : « 805 : μετὰ τὸ τούτου παρελείφθη νὰ σημειωθῇ : [δ] ». Δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἐπίκρισις τὴν δι' ἀποκοπῆς βραχυγραφίαν του' καὶ δὲν ἀπέδωκεν, ὡς συνήθως θέλει, τού(ου). Δὲν ἐπρόσεξεν ἐπίσης αὐτὴ ὅτι τὸ [] εἶναι διὰ διαγραφὴν λέξεως ὑπὸ τοῦ γράφοντος ἐν Π (βλ. ἐκδοσιν, σελ. 23). Ἐνταῦθα ἔπρεπεν : {δ}.

Ἑπίκρισις : « 808 : Ἀποκλείεται παντάπασιν ἡ ἀνάγνωσις : Περδ(ι-κάρι);. Ἀναγνωστέον : Περδ(ικ)(έως); ». Ἄλλ' ἐνταῦθα τέρμα βραχυγραφουμένου, ὡς τὸ πολλάκις -αρι ἢ -ερι ἐν Π, ἀναγινωσκόμενον δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἐπικρίσεως. Ἐπειτα, ἐκφορὰ χωράφιον τὸ Περδ(ικ)(έως);, ὡς κατὰ τὴν ἐπίκρισιν, θὰ ἦτο ὅλως ἀήθης ἐν Π, πβ. καὶ Ε στὸ Περαιδί.

Ἑπίκρισις : « 810 : μεσημβρία (μεσημβρίαν) ». Δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἐπίκρι-

σις ὅτι ἐνταῦθα ἐν Π ἀναγινώσκειται εὐκρινῶς -σν-, ὅχι δὲ -ση-. Ἐν Π εἶναι *μεσμβρι*^α. Διὰ τὴν ἐτέθη τὸ α εἰς τὸ διάστιχον; Καὶ διὰ τὴν μὴ ἀναγνώστειον, μάλιστα μετὰ τῆς προθέσεως, ὡς *κατα μεσμβρίαν*;

Ἐπὶ κρισίς: « 812: *δύο* (*δυό*) ». Εἰς τὴν ἐπὶ κρισίαν ἐξελήφθη τὸ ἐν τῷ διαστίχῳ σημεῖον + ὡς τόνος. Τόνος διακρίνεται ὑπὲρ τὸ ο ἀμυδροτέρων εἰς τὴν φωτοτυπίαν, εὐκρινῶς εἰς τὴν φωτογραφίαν.

Ἐπὶ κρισίς: « 821: *ῥηδοπεριόριστ(ον)* (*ῥηδοπεριόριστον*) ». Ἡ ἐπὶ κρισίς ἀποδίδει διὰ παρενθέσεως τὸ βραχυγραφούμενον, ἀσφαλῶς δ' ἐκ τῶν συμφραζομένων ἀναγινωσκόμενον συνηθέστατα ἐν Π -ον, δὲν ἀπέδωκεν ὅμως τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως πνεῦμα, ὅπως ἔπραξε ἀνωτέρω περὶ τῆς αὐτῆς λέξεως. Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν συλλαβὴν τῆς λέξεως ταύτης ἐν στ. 877 εἶναι ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς γραφή, τὴν ὁποίαν φαίνεται δεχομένη ἡ ἐπὶ κρισίς, τοῦτο δὲ εἶναι δευτέρα ἀντίφασις αὐτῆς. Ἡ ἀνάγνωσις εἶναι ἐν στ. 821 -δη-.

Ἐπὶ κρισίς: « 828-829: Δὲν ἔπρεπε νὰ διορθωθῇ ἐνταῦθα τὸ *Εβολον* (ὅπως ἐπίσης καὶ ἐν 737 τὸ *Εὐόλου*) εἰς *Ε(μ)βόλου*. Παρ' ὅτι ἀπαντᾷ ὁ ἀλώβητος τύπος *Εμβόλου* (628, 798), τὸ *Εβόλου* πιθανώτατα ἐλέγχει δημωδωτέραν προφορὰν ». Ἀνακρίβειαι: ὅχι « διορθωθῇ » ἀλλὰ « συμπληρωθῇ », ἐν δὲ στ. 628 εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως *Εμβόλ(ου)*, ὅχι *Εμβόλου* κατ' ἀτόδοσιν βραχυγραφίας δι' ἀποκοπῆς, τέλος δὲ αὐτόθι ἐν στ. 737 φέρεται *Ε(μ)βόλου* καὶ στ. 828/829 *Ε(μ)|βόλ(ου)*, ὅχι δέ, ὡς θέλει ἡ ἐπὶ κρισίς. Παλαιογραφικῶς ἡ συμπλήρωσις ἡμῶν εὐσταθεῖ, καθ' ὅσον συχνὴ ἡ παραλείψις γραμμάτων ἐν Π (π.χ. στ. 601 *γλυ(κο)ξυλ(έ)α*, 1084 *ἐχουσ(α)*). Γλωσσικῶς νῦν πῶς ἐκ τοῦ *μβ* δὲν θὰ προκύψῃ « δημωδωτέρα » προφορὰ *μπ*; Ὡς πρὸς τοῦτο πβ. Ε διὰ στ. 628 *στὸν Εμμπολον*, πβ. ἐπίσης Π 1027 τῆς *Ἐνπολῆς* (ἐνθα Ε *στὸν Εμπωλα*), Π 391 *Ἐμπόλια* κ.ά.

Ἐπὶ κρισίς: « 829: *Λαζαριώτ(ικ) (ον)* (*Λαζαριάτικον*) ». Ἀμυδρὸς εἰς τὴν φωτοτυπίαν, εὐκρινὴς εἰς τὴν φωτογραφίαν, ἔτι δὲ μάλλον ἐν Ζακύνθῳ, ὁ κλειστός κορμὸς τοῦ α, ἡ δὲ λιαν ἐξέχουσα, τόσον συνήθης καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν Π, κεραία τοῦ α ἐξελήφθη ὡς τὸ β' σκέλος ἀνυπάρχον ω. Ὡς πρὸς τὸν τύπον πβ. Ε *Λαζαριάτικον*.

Ἐπὶ κρισίς: « 831: *Δαμουτζήν(ον)* (πρβλ. ἀμέσως κατωτέρω ἐν 832: *Μαρουλιάνν(ον)*) (*Δαμουτζη(α)ν(ᾱ)τ(ον)*) ». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως, στ. 832: *Μαρουλλιάνου* καὶ ὅχι *Μαρουλιάνν(ον)*. Ἀπορία: πῶς ἡ ἐπὶ κρισίς δὲν ἀπέδωκε καὶ τὰς δύο βραχυγραφίας τοῦ Π *μαρουλλ'*, ὡς κατὰ κανόνα θέλει, οὐδὲ ἀντιστοιχῶς ἐν Π 831 διὰ τὸ λῆμμα; Ἡ ὑπὲρ τὸ ν βραχυγραφία καὶ εἰς τὰς δύο λέξεις δι' ἀποκοπῆς, οὕτω δέ, παλαιογραφικῶς τοιῦτάχιστον, πολλὰ ἀναγνώσεις καταλήξεως εἶναι ἐνδεχόμεναι. Ὅμως ἐν Π 831 *ἀμπέλιον* τὸ λεγόμενον *Δαμουτζη(α)ν(ᾱ)τ(ον)*, ἐν δὲ Π 831/832 *ἐτερον...*, τὸ πλησίον *ἀμπελίου* | τοῦ *Μαρουλλιάνου*, ἦτοι ὅλως διάφορος ἐκφορὰ, ἐξ ἄλλου δὲ δὲν εὐρίσκομεν ἐν Π ἐκφορὰν, ὡς ἡ τὸ λεγόμενον *Δαμουτζηά-*

ν/ου), κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως. Ἐξ ἄλλου ἐπίσης πβ. Ε Δα-
μουτζιανάτο.

Ἐπίκρισις: « 837: ἐπιλαγχάνοντα (ἐπιλαγχάνοντα) ». Ἀνακρίβεια: εἰς
τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται ἐπιλαγχάνον(α). Ἐν Π φέρεται ἀσφαλῶς
ω, ὡς εἰς τὴν ἐπίκρισιν.

Ἐπίκρισις: « 837: εἰστεῖν (εἰστήν) ». Ἀντίστοιχος βραχυγραφία μετὰ
τὸ τ ὀλίγον κατωτέρω ἐν Π 874 εἰς τὴν αὐτὴν ἐκφοράν, ἐκεῖ δὲ εἰς τὴν ἐκδο-
σιν ἐπίσης εἰστήν τοποθεσίαν. Διὰ τὴν ἐπίκρισιν δὲν διορθῶναι καὶ ἐκεῖ,
διὰ τὴν δὲ ἀποδίδει τὴν βραχυγραφίαν; Ὅπως δὲ ποτε, ἐν στ. 837 καὶ εἰς
τὴν φωτογραφίαν ὅχι ἐπαρκῶς εὐκρινεῖς σημεῖον ὑπὲρ τὸ τ, ὅπερ, κατὰ παράλ-
ληλα, ἀνεγνώσαμεν ὡς η. Ὡς πρὸς τὸν τόνον παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ἐκληφθὲν
ὑπὸ τῆς ἐπικρίσεως ὡς περισπωμένη καλῶς ἐνδέχεται νὰ δηλοῖ τὴν βρα-
χυγραφίαν.

Ἐπίκρισις: « 840: Γρέζει (πρβλ. 866: Νευφρεζέρι) (Γρόζει) ». Ὅ, τι
καθιστᾷ πιθανὴν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπικρίσεως ἐνταῦθα δὲν εἶναι τὸ Νευ-
φρεζέρι, ὅπερ δὲν ἀποδεικνύεται ὡς ὁρθὸν ἄλλως τε καὶ ἐνταῦθα μόνον ἀπαν-
τῶν, ἀλλὰ τινα ἄλλα ἀσφαλῶς ἀναγινωσκόμενα, εἰς τὸ αὐτὸ δὲ μέρος τοῦ
Πρακτικοῦ, οἷον στ. 981 τῶν Πεξουλ(ων), ὅπου καθ' ὅμοιον τρόπον κλει-
στὸν ο πρὸ τοῦ ζ. Πάντως, ΑΜΜ παρέχουν Γρέξι, ἐπώνυμον δὲ νῦν εἰς
Κεφαλληνίαν Γροζής (βλ. Ἀ. Μηλιράκη, ἐνδ' ἀνωτ., σελ. 115).

Ἐπίκρισις: « 846: κόγχ(ην) (κόχην) ». Ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐνταῦθα
Π κοζ' σαφέστατα χωρὶς γ, οὕτω δὲ ἐν στ. 617 κοζ', ὅπερ ἀνεγνώσθη εἰς τὸ
κείμενον τῆς ἐκδόσεως Κόχης, δὲν ἐθεώρησε δὲ τοῦτο ὡς παρανάγνωσιν ἢ
ἐπίκρισις. Ἐν Π φέρεται ἀλλαχοῦ ὁ τύπος κόγχης.

Ἐπίκρισις: « 847 (καὶ 1060): εἰσὸν (εἰσίν) ». Ἀνακρίβεια: στ. 846
καὶ ὅχι 847. Γραπτέον καὶ ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐκδοσιν κατὰ τὸ πολλαχοῦ ἀντί-
στοιχον εἰς αὐτήν.

Ἐπίκρισις: « 859: Ἀπίθανος ἢ διόρθωσις Βο(ηθη)νοῦ, δεδομένου μάλι-
στα ὅτι ἡ λέξις ἀπαντᾷ οὕτω τρις (καὶ 867, 905). Ἀναγινωστέον Βονοῦ.
Πιθανώτατα πρόκειται περὶ τῆς λέξεως Βονοῦ μὲ ἀνοικτοτέραν προφορὰν
τῆς παραληγουσῆς (πρβλ. 1070: Βο(ν)ν(ακί)ον, ὅπου ἡ συμπλήρωσις ἐπερίτ-
τευσεν) ». Ἀνακρίβεια: ἐν στ. 905 εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται
Βο(ηθη)ν(οῦ). Ἀντίφασις: εἰς τὴν ἐπίκρισιν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος αἱ
λέξεις « διόρθωσις » καὶ « συμπλήρωσις ». Παραλείψεις γραμμάτων ἢ συλλυβῶν
συχναὶ ἐν Π, ἰδίως εἰς τὸ β' μέρος αὐτοῦ. Κατὰ συμπλήρωσιν ἡμῶν, ἔχομεν:
στ. 859 ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ Βο(ηθη)νοῦ, στ. 905 χωράφιον τοῦ Βο(ηθη)-
ν(οῦ), ἀμφότερα πιθανώτατα εἰς Κρανίαν (Ε Κρανιά), ὅπου, καθ' ὅσον γνω-
ρίζομεν, δὲν ὑπάρχει βονόν, ἔχομεν δὲ ἐν στ. 867 χωράφιον τοῦ Βο(ηθη)-
νοῦ εἰσὶν Κοργιάνα, ἡ δὲ ἐπίκρισις, διὰ νὰ ἐπιβάλῃ ἐνταῦθα τὴν ἀνάγνω-
σιν Βονοῦ (« πιθανώτατα » = « Βονοῦ »), πρέπει νὰ κατασκευάσῃ βονόν

ἐνταῦθα. Τὸ χωρίον Κοργιάνα σφύζεται καὶ σήμερον, εἰς τὴν πεδινην δὲ περιοχὴν του δὲν ὑπάρχει *βουνόν*. *Βουνών* φέρεται ἐν Π 438, 457 εἰς *Δεματωρὰ καὶ Καμιναρατά* καὶ Ἐξωή, ἐν Π 985 πιθανώτατα εἰς *Κορωνούς*, ὅπου καὶ ὁρεῖνὰ συγκροτήματα. Ἀντιθέτως, τὸ ἐν Π 834/835 ἐν τῇ πε|ριοχῇ τοῦ *Βοηθίγνου* πιθανώτατα εἰς *Κρανίαν*, ὅπου τὰ δύο εἰς τὴν ἑκδοσιν συμπληρούμενα.

Ἐπίκρισις: « 865 : ἀναγνωστέον α(ὐ)λόποτ(ον) (= αὐλότοπον), γραφὲν οὕτως ἐκ παραδρομῆς ». Εἰς τὸ κείμενον περὶ τῆς αὐτῆς λέξεως δύο ἐπάλληλοι τύποι: Εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως ἡμῶν φέρεται α(ὐ)λοτοπ(ον)(;), εἰς δὲ τὸ κριτ. ὑπόμν. « ἀλοποτ Π ». Ἡ ἐπίκρισις δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸ ἄτονον καὶ τὸ ἐρωτηματικὸν τῆς ἀναγνώσεως ἡμῶν. Ἐν τούτοις, ἀπὸ τὴν γραφὴν τοῦ Π εἶναι δυνατὴ ἀνάγνωσις καὶ α(ὐ)λοτοπ(ιον), πβ. στ. 852 *ρυποτοπίον* κ.ἄ. Ἐνταῦθα δὲ δὲν εἶναι ἐκ παραδρομῆς, ἀλλὰ κατ' ἐναλλαγὴν, σύνηθες γλωσσικὸν φαινόμενον, πβ. Π 622 τῆς *Καλανάδας*, πβ. ἐπίσης στ. 1017/1018 *Με|σωτοποπ(ι);*

Ἐπίκρισις: « 867 : *Κοργιάν(ον)* (*Κοργιάνα*) (πρβλ. 610, 634, ὅπου ἡ αὐτὴ λέξις, ἀπαράλλακτως γεγραμμένη, ἀναγινώσκεται *Κοργι(ά)ν(ον)*) ». Ἡ ἐπίκρισις ἐλησμόνησεν εἰς τὴν ἀνάγνωσίν της τὰ ἀποδόση τὴν πρῶτην βραχυγραφίαν. Ἡμεῖς ἐν στ. 867 (*εἰστὰ Κοργιάνα*), θεωροῦντες ἀσφαλῆ, ὥς ἐκ τοῦ ἄρθρου *τά*, τὴν ἀνάγνωσιν, δὲν ἀπεδώσαμεν βραχυγραφίας διὰ τὸ γνωστὸν καὶ σήμερον χωρίον *Κοριάνα*, ἀλλ' ἐν στ. 610, 634 (ἀντιστοιχῶς: *χωρφίον τοῦ Κοργι(ά)ν(ον)*· *ἀνωθεν* *του Κοργι(ά)ν(ον)*) ἕνεκα τοῦ ἄρθρου τοῦ εἰς ἥθες κύριον ὄνομα ἀπεδώσαμεν τὰς βραχυγραφίας, ὥς μὴ ἀναγινωσκομένης ἀσφαλῶς (βλ. ἑκδοσιν, σελ. 24, 25). Ἐπὶ τούτοις δὲ πβ. καὶ τὸ εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. εἰς στ. 634 « *Κοργίνου* AMM ».

Ἐπίκρισις: « 874-875 : ἀποκλείεται ἡ ἀνάγνωσις *Συνα|τὸ μέσον* (τὰ *εσον* ἀμφίβολα). Τί θὰ ἐσήμαινεν ἄλλως τε τὸ «*μέσον καὶ πλησίον*» τόπου τινός; Πιθανὴ ἡ ἀνάγνωσις: *Συναπυ(έ;)(ως)* (τὸ *ως* βέβαιον) ». Εἰς τὴν φωτογραφίαν καὶ ἐν Ζακύνθῳ εὐκρινῇ τὰ γράμματα τὸ *μ*, τὰ δὲ ἄλλα ἀμφίβολα. Οὐδόλῳ βέβαια εἶναι *πυ* καὶ *ως*. Ὡς πρὸς τὸ νόημα ἔχομεν *ἕτερον* (sc. *ἀρμάκιν*) . . . *εἰστήν τοποθεσίαν τοῦ Συνα | τὸ μέσον καὶ πλησίον χωρφίον τοῦ Ἀλημμάτῃ*, ἥτοι ἀρμάκιν, εὐρισκόμενον εἰς τὴν τοποθεσίαν... καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς, πλησίον δὲ χωρφίου κλπ. Τὸ *μέσον* ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον, τὸ *πλησίον* εἰς τὸ ἐπόμενον, δὲν εἶναι δὲ ἑκφορὰ τὸ «*μέσον καὶ πλησίον*» τινός, ὥς ἐνόμισεν ἡ ἐπίκρισις.

Ἐπίκρισις: « 884 : *Χαλ(ικ)(έως)* (πρβλ. 7, 139, 298, 410) (*Χαλ(κέως)*) ». Παραλείψεις: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως *Χαλ(κέως)* καὶ ἐν στ. 1033, 1061, ἐκεῖ δὲ ἡ αὐτὴ, ὥς καὶ ἐν στ. 884, βραχυγραφία. Εἰς τὸ αὐτὸ κείμενον ἐν στ. 7, 139, 298, 410 φέρεται *Χαλικέως*, ὅπου ὅλως διάφορος γραφὴ, ἥτοι εὐκρινῇ τὰ γράμματα *Χαλικε*, βραχυγραφία δὲ ἀσφαλῶς ἀναγι-

νωσκομένη -ως. Διατὶ ἡ ἐπίκρισις παρέλειψε τὰς δύο ὁμοίας γραφάς, ἀνέφερε δὲ τὰς τέσσαρας ὅλως διαφόρους; Γενικώτερον δὲ πῶς εἶναι πιθανὴ τὴση διαφορὰ γραφῆς, ἂν εἶναι ἡ αὐτὴ λέξις;

'Επίκρισις: « 888: 'Αδηλην(οῦ) ('Αδηλην(η)). Πιθανώτατα γραπτέον καὶ ἐν 1099, 1100 'Αδηλ(η)ν(ος) ἀντὶ Αδηλ(ή)ν(ης) (ἡ φωτογραφία εἶναι δυσανάγνωστος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο) ». 'Ανακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως, στ. 1100 'Αδηλ(ή)ν(ης) μετὰ πνεύματος. 'Απορία: πῶς « πιθανώτατα », ἀφοῦ « ἡ φωτογραφία εἶναι δυσανάγνωστος »; Τὸ ἐν στ. 888 παρὰ τὸ ν σημεῖον ἐνδέχεται νὰ εἶναι ὄχι περισπωμένη, ἀλλὰ δηλωτικὸν τῆς δι' ἀποκοπῆς βραχυγραφίας, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Π. ἰδία εἰς τὸ δεύτερον μέρος αὐτοῦ. 'Εν ΑΜΜ 'Αδηληροῦ, ἐξ οὗ σιωπηρῶς ἀφορμαῖται ἡ ἐπίκρισις. Νῦν εἰς Κεφαλληνίαν 'Αδηλήνης (βλ. 'Α. Μηλιάράκη, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 113).

'Επίκρισις: « 891: Στρυπ(τ)οῦ (Στρυπτοῦ) ». Τρεῖς κεραῖαι κάθετοι ἐνταῦθα, ἐνούμεναι ἄνω δι' ὀριζοντίας εὐθείας εἰς δήλωσιν τῶν γραμμάτων πτ, τοῦτο δὲ εὐκρινέστερον εἰς τὴν φωτογραφίαν ἢ τὴν φωτοτυπίαν. 'Η αὐτὴ ἀκριβῶς τῶν γραμμάτων τούτων γραφὴ ἐν στ. 632, 719 Στρυπ(οῦ), ἣν δὲν ἐπρόσεξεν ἡ ἀποδέχεται ἡ ἐπίκρισις. 'Εξ ἄλλου, δὲν εἶδεν ἡ ἐπίκρισις τὸ εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. « εἰς περιθώριον Π ἄλλη χεῖρ: στρυπ' ». 'Αφοῦ ἡ ἐκδοσις ἡμῶν εἶναι κριτική, πῶς κατόπιν καὶ τοῦ τελευταίου μόνον τούτου δύναται νὰ χωρῇ συμπληρώσις;

'Επίκρισις: « 891: τὸ δις φερόμενον ἀγί(ων) ἐγράφη πιθανῶς πρὸς δήλωσιν τοῦ πληθυντικοῦ (οὕτω πολλαχοῦ δις γράφεται τὸ χωρ(άφια)· πρβλ. καὶ 953: μ(αρτύ)ρ(ων) δις) ». 'Η ἐπίκρισις δὲν εἶδεν τὰς Προσθ. καὶ Διορθ. (σελ. Vα): « κατ' ἐπανάληψιν, ἐξ ὅλως προδήλου ἀβλειᾶς ». Τοιαῦται ἀβλειᾶι ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, π.χ. στ. 216/217 {τὸ κα} | τὸ καλούμενον, στ. 1102, ὅπου ἐπαναλαμβάνονται δις αἱ λέξεις καὶ διαπερσάντες. Τὸν πληθυντικὸν ἐν στ. 891 δηλοῖ τὸ ἄρθρον τῶν, πρὸς τί δὲ ἡ ἐπανάληψις, ἡ δὲ ἐπανάληψις τοῦ χωρ εἶναι διάφορόν τι, καθ' ὅσον ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει ἄρθρον πρὸς δήλωσιν τοῦ πληθυντικοῦ. 'Εν στ. 953 εὐκρινῶς: μεγαλομαρτύρων, ὑπάρχει δ' ἐπίσης ἄρθρον τῶν, τὰ δὲ ἐν τῷ διαστίχῳ δύο ρ ἐν συνηθεστάτῃ βραχυγραφίᾳ ἐν Π εἰς δήλωσιν πληθυντικοῦ.

'Επίκρισις: « 913: δ' (β') ». 'Ανακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως τὸ β ἄνευ τόνου. 'Ελλείπει τὸ ἐν Ε, ἡ δὲ ΜΜ παρέχει β'. 'Η ἐπίκρισις δὲν εἶδεν εἰς τὴν φωτοτυπίαν ὅ,τι φαίνεται καλύτερον εἰς τὴν φωτογραφίαν. 'Υπὸ τὸν στίχον δύο καμπύλαι τοῦ γράμματος συγκλίνουν σχεδὸν ἐνούμεναι.

'Επίκρισις: « 914: δ' (δ ἡμ.) ». 'Ελλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε. Γραφὴ ἐν Π, ὡς ἡ ἐν στ. 703, βλ. δὲ τὰ ἐκεῖ γραφόμενα.

'Επίκρισις: « 939: Σκνέ(ως) (Σκηνέον) (πρβλ. καὶ 537, 560) ». 'Ὡς πρὸς τὴν ἐνταῦθα βραχυγραφίαν βλ. τὰ ἀνωτέρω γραφόμενα (σελ. 90 διὰ

στ. 290). Προστίθεται ὅτι τὰ χαρακτηριστικά τῆς καταλ. -ου εἶναι ἐνταῦθα ὀλιγώτερον ἔντονα.

Ἐπίκρισις: « 946 (καὶ 960, 1041): 'Ανοιροῖ ('Ανοιροῦ) ». Δὲν εἶδεν ἡ ἐπίκρισις ὅτι εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. φέρεται ἐν στ. 946 καὶ 1041: « τοῦ ανοιροῖ Π », ἐν δὲ στ. 960 « ανοιροῖ Π », περὶ οὗ εἰς Προσθ. καὶ Διορθ. (σελ. Vα): « κριτ. ὑπόμν. 960 γρ. ανοιροῖ Π ». Διώρθωσεν ὁ ἐκδότης καὶ ἀνέφερεν εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν., κατὰ τὰ εἰωθότα (βλ. κ. σελ. 24). Ἐν στ. 946 «ἐξαμ-πέλου τοῦ 'Ανοιροῦ», πρὸς δὲ τὸν περισπώμενον τύπον τοῦ ἐπωνύμου πβ. τὸ ἐν στ. 495 'Ανοι(ου), καὶ πληθ. στ. 1044 'Ανοιάδες, στ. 945 'Ανοιάδων. Εἶναι ἐνταῦθα τὸ καὶ νῦν εἰς Κεφαλληνίαν 'Ανοιρος, ὅπερ ἐκ τοῦ 'Αοιρος, ἀπαντῶντος ἐν Π 414. Τὸ τοῦ 'Ανοιροῖ τί θὰ ἐσήμαινεν;

Ἐπίκρισις: « 954: προλεγχθεις (προλεχθεις) ». Δὲν ἀποκλείεται, ἀλλ' οὐδόλως βέβαιον εἶναι τὸ γ ἐν Π, καθ' ὅσον τὸ ἀμέσως προηγούμενον ε σχηματίζεται ἐκ καμπύλης, φερούσης εἰς τὸ μέσον κεραίαν, ἐνουμένην μετὰ τοῦ ἐπομένου γράμματος, ἡ ἔνωσις δὲ αὕτη δίδει, σφαλερὰν καθ' ἡμᾶς, ἐντύπωσιν γ. Ἡ παλαιογραφικὴ, οὕτως εἰπεῖν, ἀμφιβολία αὕτη ἐπανξάνεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ γραφεὺς τοῦ β' μέρους τοῦ Πρακτικοῦ οὐδὲ κανονικῶς δύναται νὰ ἀποδώσῃ τὸ γ, πβ. στ. 1078 (κ. πολλαχοῦ) *συνγύναικος*. Πάντως, ἂν πράγματι ἔγραψεν οὗτος ἐν στ. 954 τὸ γ, θὰ πρόκειται περὶ ἀβλεπτήματος αὐτοῦ, ὅποτε ὀβελιστέον τὸ γράμμα τοῦτο.

Ἐπίκρισις: « 955: Δομετίου (Δομητίου) ». Παραλείψει: ἡ λέξις αὕτη κατὰ τὴν αὐτὴν γραφὴν ἐν Π καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόδοσιν εἰς τὴν ἑκδοσιν φέρεται καὶ ἐν στ. 958. Σιφῆς ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκδόσεως, πβ. δὲ καὶ Ε *Δομητίου*.

Ἐπίκρισις: « 965: 'Αποδρογγ(ά)ρ(ι) (ἀπὸ Δρόγγου) ». Κενὸν διὰστημα μεταξὺ προθέσεως ἀπὸ καὶ τοῦ ὀνόματος ἐν Π, πρᾶγμα ἀήθες, ἂν ἡ λέξις εἶναι σύνθετος. Διὰ τὸ Δρόγγου, βλ. ἀνωτέρω (σελ. 85 κ.ἑξ.). Διὰ τὴν ἐκφορὰν ἀπὸ Δρόγγου πβ. τὸ ἀπὸ ἐπάρχων, ἀπὸ ὑπάτων, ἔτι δὲ σύνθετα, ὡς ἀποστράτης κ.ἄλλ. (βλ. καὶ ἄλλα καὶ Κ. Ἀμάντου, Γλωσσικὰ Μελετήματα, 420 κ.ἑξ.).

Ἐπίκρισις: « 965: Μουρδ(ή)λ(ου;) πιθανώτερον ἀντὶ Μουρδ(ου)-λ(η);. Κατὰ τοῦτο διορθωτέον καὶ τὸ ἐν 885: Μουρδ(ου)λ(ά)τ(ου) εἰς Μουρδ(η)λ(ά)τ(ου). Ἡ λέξις συσχετιστέα πρὸς τὸ Μουρήλου (395, 508) ». Παλαιογραφικῶς καὶ αἱ δύο ἀποδόσεις δυναταί. Ἡ ἀπόδοσις ἡμῶν προσφέρει δημῶδη τύπον ἐκ παρωνυμίου, τρόπον τινά, σκωπτικοῦ, κατὰ χρῆσιν συνηρὲς εἰς τὸ Πρακτικόν, πβ. στ. 602 *Βοῦχηλα*, στ. 743 *Σπληνηάρι κλπ.*

Ἐπίκρισις: « 971: Θε(οδῶ)ρ(ου) Π(ρο)φ(ήτου) (Θεό(δωρον) Π(ρο)-φ(ήτην)) ». Ἀνακρίβεια: εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Θεόδ(ωρον)*. Τὸ κύριον ἐνταῦθα εἶναι ἡ πτώσις. Ἐν στ. 962, ὀλίγον δηλ. ἀνωτέρω, φέρεται σαφῶς ἡ γενικὴ περὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως, ἀλλ' ἐνταῦθα «*χωράφιον τὸ ἀπὸ Θεόδ(ωρον) Π(ρο)φ(ήτην) τῶν τοῦ...*». Τὸ ἄρθρον τῶν ἐπιβάλλει σύνταξιν

ἀπὸ + αἰτ., περὶ τῆς τοιαύτης δὲ διπλώτου συντάξεως πβ. βραχὺ κατωτέρω : στ. 1019/1020 *δπερ* (sc. *χωράφιον*) *ἔχο|μεν* ἀπὸ *Μιχαήλ* τοῦ *Πλαστοφάνου*, ἀλλὰ στ. 1021/1022 *δπερ* (sc. *χωράφιον*) *ἔχωμεν* | ἀπὸ....τὸν *Πλαστοφάνου*.

'Επίκρισις : « 974 : *κόγχης* (*κόχης*) ». Εἰς τὴν φωτογραφίαν καὶ ἐν Ζακύνθῳ οὐδόλως εὐκρινὲς γ. Πβ. κ. ἀνωτ., σελ. 102 διὰ στ. 846.

'Επίκρισις : « 983 : *Πλαταν(έως)* (*Πλατανίου*) ». Μετὰ τὸ ν εἰς τὴν φωτογραφίαν καὶ ἐν Ζακύνθῳ σαφὲς τὸ ι, ἡ δὲ βραχυγραφία τῆς καταλήξεως μᾶλλον -ου. 'Ενταῦθα ἀμπέλιον τοῦ *Πλατανίου*, ὡς ἀμέσως πρὶν ἀμπέλιν τῆς *Καρέας*. Διὰ τύπον *Πλατανίου* πβ. στ. 981 τῶν *Πλατανίων*. Τύπος *Πλατανέως* εἶναι ἀνύπαρκτος εἰς τὸ Πρακτικόν.

'Επίκρισις : « 986 : *Βουτ(ά)τ(ου)* (*Βούττ(α:)*) ». 'Ανακρίβεια : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Βουττ(α:)* ἄνευ τόνου. 'Εν Π *βουτ'*, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποκλείει ἀνάγνωσιν ἡμῶν, πβ. Π 169 κ. 171 *παρδοπουλ'*, ὅπερ εἶναι *Παρδοπουλλ(ου)*.

'Επίκρισις : « 998 : *Σισύνη* (*Σισήνη*) ». Βλ. ἀνωτέρω ἀντίστοιχα, σελ. 100 διὰ στ. 766.

'Επίκρισις : « 1001 : *Καρπ(α)σιότ(η)* (*Καρπασι(ώ)τ(η)*) ». Παράλειψις : ἡ λέξις καὶ βραχὺ προηγουμένως, τρεῖς δέ, ἥτοι 924, 925 καὶ 938/939, ὑπὸ διάφορον δέ, ἀλλὰ σταθερὰν γραφὴν : *Καρπασι'*. 'Εν στ. 1001 παρέχεται *καρπσι'*, ὑπὸ δὲ τὸ τ φαίνεται ἀμυδρότερον εἰς τὴν φωτοτυπίαν, εὐκρινέστερον εἰς τὴν φωτογραφίαν τὸ πρῶτον, ἀνοικτὸν δὲ μέρος τοῦ ω, ὅχι δὲ δλόκληρον ο. Προσθετέον τὸ εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. ἐνταῦθα « *Καρπασιώτη* ΑΜΜ ». 'Εθεωρήσαμεν ἀσφαλὲς τὸ δεύτερον α τῆς λέξεως, ὅχι ὅμως ἐξ ἴσου ἀσφαλὲς τὸ ω, ἐγράψαμεν δέ, ὡς ἀνωτέρω, κατὰ τὰ εἰωθότα (βλ. ἐκδοσιν, σελ. 24, 25).

'Επίκρισις : « 1017 : β' (ζ) (τὸ αὐτὸ γράμμα ἀναγινώσκεται ὀρθῶς ὡς β ἐν 1027, 1046) ». 'Ανακρίβεια : τὸ γράμμα τοῦτο δὲν ὑπάρχει ἐν στ. 1017' ἐν στ. 1027 τῆς ἐκδόσεως φέρεται β' μετὰ τόνου.

'Επίκρισις : « 1033 : *ἡμ(ᾶς)* (*ἡμῶν*) (διὰ τὴν σύνταξιν : τὰ *δωθέντα...* *ἡμᾶς* πρβλ. 1054 : τὸ *δωθεν...τὸν Δεκαδιότη*) ». 'Ανακρίβεια : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *δωθὲν* μετὰ τόνου. Διὰ τὴν σύνταξιν ἡ ἐπίκρισις δὲν εἶδε τὸν πίνακα (σελ. 137, ἐν λ. *ψυχικόν*). 'Η ἐπίκρισις παραλείπει τὰς καίριας λέξεις εἰς τὸ νομιζόμενον ὡς παράλληλον χωρίον, πληρέστερον δὲ ἔχομεν ἐκεῖ : τὸ *δωθὲν* (sc. *χωράφιον*) *π(αρά) Βασιλ(είου) ψυχικόν τὸν Δεκαδιότη*, ἥτοι *χωράφιον* *δοθὲν* ὡς *ψυχικόν* (νοεῖται εἰς τὴν ἐκκλησίαν) *παρὰ Βασιλ(είου) τὸν Δεκαδιότη*. Οὕτως, ἐρμηνεύεται ἡ λ. *ψυχικόν*, περὶ ἧς βλ. τὸν ἀνωτέρω πίνακα (ἐν λ. *ψυχικόν*, πβ. δὲ καὶ λ. *ἐνταφιαστικόν* αὐτόθι). Εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ χωρίου ἡμῶν δὲν χρειάζεται τὸ *ἡμᾶς*, τοῦ προσώπου ὄντος εὐνόητου, νοουμένου δὲ καὶ ἐκ τοῦ *ἔχομεν* καὶ τοῦ *ψυχικόν*, βλ. δὲ ἀμέσως

κατωτέρω πλήθος ὁμοίων ἐκφορῶν μετὰ τοῦ ρ. δίδωμι, μάλιστα δὲ ἄνευ τοῦ ἔχομεν καὶ τοῦ *ψυχικόν*, ὡς στ. 1044/1045 *ἀμπέλιον | τὸ δέδωκεν ὁ μοναχὸς Κουβουκλίσιος*, στ. 1047, 1048. Τὸ *ἡμῶν* συναπτέον μετὰ τοῦ *αἰθέντου* κατὰ πολλαπλῶς οἰκείαν χρῆσιν.

Ἐπικρίσις : « 1042 : *μ(ά)ρτ(υρος) (μεγαλομάρτυρος)* ». Παλαιογραφικῶς δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκδόσεως, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν βραχυγραφίαν φέρονται τὸ ἀρκτικὸν καὶ ἐνδιάμεσα γράμματα τῆς λέξεως (πβ. στ. 971 *Π(ρο)φ(ήτην)*). Ἡ λ. *μεγαλομάρτυς* φέρεται ἀσφαλῶς ἐν Π πλησίον ἐνταῦθα, ἥτοι ἐν στ. 915 περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐν στ. 953 (κατὰ πληθ.) περὶ τῶν ἁγίων Θεοδώρων, περὶ τοῦ τελευταίου δὲ βλ. κ. ἀνωτ., σελ. 104 διὰ στ. 891.

Ἐπικρίσις : « 1044 : *Κορίνθ(ιος) (Κορίνθ(ης);)* ». Ἀνακρίβεια : εἰς τὸ κεείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Κορίνθ(ης;)* ἄνευ τόνου. Καὶ αἱ δύο ἀναγνώσεις παλαιογραφικῶς δὲν ἀποκλείονται, οὐδετέρα δὲ τούτων δύναται νὰ θεωρηθῇ βεβαία. Ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν πβ. καὶ Ε *Κορίνθ(ης;)*.

Ἐπικρίσις : « 1051 : *Γουλλ(ο)λέ(ων) (Γουλλολλέων)* ». Περὶ τούτου βλ. ἀνωτέρω, σελ. 97 διὰ στ. 613.

Ἐπικρίσις : « 1066 : *τέταρτον (δυσ(ικ)όν)* ». Ἐλλείπει τὸ ἐκ τῆς Ε, ἀλλ' εἰς τὸ κριτ. ὑπόμν. φέρεται « *δυσ'* Α *τέταρτον* ΜΜ », ἐκ τοῦ τελευταίου δὲ τούτου ἀφορμᾶται ἡ ἐπικρίσις σιωπηρῶς. Οἱ ἐν στ. 1066 δύο τόνοι εἶναι πολλαχοῦ ἀντιστοιχῶς καὶ ἐν στ. 962, ὅπου εἰς τὸ κεείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται τὸ μὴ ὑπὸ τῆς ἐπικρίσεως ἀμφισβητούμενον *δυσικόν*. Εἰς τὴν φωτογραφίαν πολλῶ μᾶλλον ἢ εἰς τὴν φωτοτυπίαν φαίνεται τὸ *υ* καὶ ὑπὲρ αὐτὸ τὸ σ. Ἐπὶ τούτοις, τὸ κλάσμα ἐν Π κατὰ κανόνα δὲν ἐκφέρεται μετὰ τῆς λ. *μέρος*, ἀντιθέτως δὲ ἐπίθετον, δηλοῦν σημεῖον ὀρίζοντος, οἷον στ. 962 *εἰς τὸ δυσικὸν μέρος*. Ὁμοίως καὶ εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Πρακτικοῦ, ὡς στ. 112 *πρὸς δὲ τὸ δυσικὸν μέρος*, στ. 420 *κατὰ τὸ δυσικὸν μέρος*, στ. 531 *εἰς τὸ δυσικὸν μέρος*.

Ἐπικρίσις : « 1069 : *Μανδ(ακά)τ(ον) (πρβλ. 147) (Μάνδ(ακος))* ». Ἀνακρίβεια : ὁ ἀριθμὸς τοῦ λήμματος εἶναι 1067 καὶ ὄχι 1069¹, εἰς δὲ τὸ κεείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *Μανδ(ακος)* ἄνευ τόνου. Παλαιογραφικῶς δὲν εἶναι παράλληλον τὸ ἐν στ. 147, ὅπου τὸ κεείμενον τῆς ἐκδόσεως, κατὰ τὸ Π, παρέχει *Μανδ(ακά)τον*. Πάντως, ἐν Π 1067 διακρίνεται ὑπὲρ τὴν μετὰ τὸ δ βραχυγραφίαν ἐν τῷ διαστήχῳ τὸ τ'. Βασικῇ, καθ' ἡμᾶς, εἶναι ἡ διαφορὰ σημασίας τῆς λέξεως εἰς τὰ δύο χωρία ταῦτα, ἥτοι ἐν στ. 147 *ἀνέρχ(ον)τ(αι) ἀπὸ το λαγγαδ(ιν) ἀπὸ τοῦ Μανδ(ακά)τον*, ὅπου δηλοῦται κτῆμα, καὶ στ. 1067 τοῦ *Μανδ(ακος)* τὸ *χωράριον*, ὅπου πρέπει νὰ νοῆται πρόσω-

1. Πρέπει νὰ εἶναι τοῦτο τυπογραφικὸν σφάλμα τῆς ἐπικρίσεως, διότι εἰς τὸ ἀμέσως ἀκολουθοῦν λῆμμα αὐτῆς εἶναι ὁ ἀρ. 1069.

πον, τοιοῦτόν τι δὲ δὲν προκύπτει, ἐὰν ἀναγνώσωμεν ἐνταῦθα *Μαρδ(ακά)-τ(ου)*, ὡς ἐπιθυμεῖ ἡ ἐπικρίσις.

Ἐπικρίσις : « 1069 : *μέ(σον)* (*μέσ(ον)*) (πρβλ. π.χ. 848) ». Ἄλλ' ἀκριβῶς εἰς ἀντίστοιχον ἔκφοράν ἀλλοχού, λ.χ. στ. 848, εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως φέρεται *μέ(σον)* *ἐπιλαγχάνωντ(α)*, διότι ἐκεῖ εἶναι διάφορος βραχυγραφία. Ἐν στ. 1069 εἰς τὴν φωτογραφίαν περισσότερον, εἰς τὴν φωτοτυπίαν ὀλιγώτερον εὐκρινὲς εἶναι τὸ σ, ἡ δὲ γραφὴ τοῦ ἐπι, ὁμοίως, ὡς ἐν στ. 848, τῆς ἀκολουθοῦσης λέξεως *ἐπιλαγχάνωντ(α)*.

Ἐπικρίσις : « 1074 : Ὑπολ(ᾶς) (*Ὑπολοῦς*) ». Ἀναγρίβεια : εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως καὶ τὸν πίνακα (σελ. 160) φέρεται Ὑπολ(οῦς;) καὶ ὄχι Ὑπολοῦς. Καὶ εἰς τὴν φωτοτυπίαν σαφῶς, εἰς τὴν φωτογραφίαν σαφέστερον φαίνεται ὑπὲρ τὸ λ ἐν τῷ διαστήχῳ τὸ υ, ὑπὲρ δ' αὐτὸ φαίνεται σημεῖον, δηλοῦν συνήθως τὴν περισπωμένην, ἐνίοτε δ' ἐν Π βραχυγραφίαν. Δὲν ὑπάρχει βραχυγραφία τοῦ -ας, ὡς θέλει ἡ ἐπικρίσις. Ἡ ἀνάγνωσις ἡμῶν ἀβεβαία καὶ δι' ἄλλα : πβ. 1041/1042 *εἰστήν τοποθεσίαν τῶν* | Ὑπολῶν διὰ τὴν περιοχὴν τῶν « Κορωνῶν » καὶ ἐνταῦθα 1074 *ἐν τοποθεσίᾳ τῆς Ὑπολ(οῦς;)* πιθανώτατα διὰ τὴν αὐτὴν περιοχὴν, ἃν δὲ ἐνταῦθα εἶναι τὸ αὐτὸ τοπωνύμιον, ὡς φαίνεται, πῶς ἡ γεν. πληθ. δὲν θὰ εἶναι τῶν Ὑπολούδων;

Ἐπικρίσις : « 1074 : *ῥσ(ων)* (*ῥσον*) ». Τὸ ὑπὲρ τὸ σ ἐν τῷ διαστήχῳ σημεῖον δὲν εἶναι βραχυγραφία τοῦ -ων, εἶναι λίαν συγκεκλιμένη καμπύλη οἶονεῖ ο, πλήρως φερόμενον ἐν βραχυγραφίᾳ τοῦ *ον* ἀλλοχού ἐν Π.

Ἐπικρίσις : « 1092 : *τορν(έ)σ(ια)* : *γορν(ας;)* (γ καὶ ν ἀμφίβολα) ». Τὸ πρῶτον γράμμα διὰ τὴν κεραίαν δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι τ, ἂν καὶ ἐνίοτε ἐν Π εἶναι γ, εἰς δὲ τὸ μετὰ τὸ ρ βραχυγραφούμενον δὲν φαίνεται βέβαιον τὸ γράμμα ν. Ἡ ὅλη γραφὴ ἐνταῦθα διάφορος τῆς ἐν στ. 163 *Γοῦρνας*. Οὕτω δὲ ἡμεῖς ἀμφιβάλλοντες πολλαπλῶς διὰ τὴν ἀνάγνωσιν, δὲν ἀποκλείομεν τὴν ἀνάγνωσιν *τορν(έ)σ(ια)*, ἐφ' ὅσον μάλιστα δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ μονάδος χωρητικότητος.

Γράφει ἡ ἐπικρίσις (σελ. 384) περὶ ἐρμηνευτικοῦ ὑπομνήματος : « Ἐπρεπε τὸ κείμενον νὰ συνοδεύεται ἀπαραιτήτως ὑπὸ (γρ. διὰ) ὑπομνήματος... », ἀναλύουσα δὲ τὸ περιεχόμενον τοιοῦτου ὑπομνήματος ἐπάγει : « τοιαύτη διεξοδικὴ μελέτη, ὡς ἔγραφεν ὁ καθ. κ. Ζακυθινὸς (ἐνθ' ἀν., σ. 332), θὰ ἡδύνато « νὰ διαφωτίσῃ ἐπαρκῶς τὴν μεσαιωνικὴν γεωγραφίαν τῆς νήσου, τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν αὐτῇ πόλεων, χωρίων καὶ μικροτέρων συνοικισμῶν καὶ νὰ συμβάλῃ ἐξόχως εἰς τὴν γνῶσιν τῶν μοναστηριακῶν ἰδρυμάτων, τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας, τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς οὐμοτομίας », ἔτι δὲ καὶ τῆς ἐθνολογικῆς συστάσεως τοῦ πληθυσμοῦ ». Ἄν συγκρίνῃ τις τὸ ἀνωτέρω κείμενον πρὸς τὸ πραγματικὸν κείμενον τοῦ καθ. κ. Ζακυθινοῦ, θὰ εὔρη δύο παραλείψεις, ὧν ἡ μία : « κοντέει, πάροιχοι κλ. », καὶ τέσσαρας ἀνακριβείας. Δύναται τις νὰ παρέλθῃ ταῦτα, ὅμως δὲν δύ-

ναται νὰ παρέλθῃ τὸ λεγόμενον : « τοιαύτη διεξοδικὴ μελέτη, ὡς ἔγραφεν ὁ καθ. κ. Ζακυθινός », καθ' ὅσον ὁ καθ. κ. Ζακυθινός ἔγραφεν : « *Μία λεπτομερὴς καὶ διεξοδικὴ μελέτη θὰ διαφωτίσῃ* » κλπ., ἥτοι δὲν ἀνεφέρετο οὗτος εἰς ἐρμηνευτικὸν ὑπόμνημα τῆς ἐκδόσεως, ἀλλ' ἀπλῶς ἀνέλυε τὴν ἀξίαν τοῦ ἔγγραφου, τοῦτο δὲ ἀποδεικνύουν καὶ ἄλλα καὶ ὅσα λέγει εἰσαγωγικῶς : « ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀξίας τοῦ ἔγγραφου ». Εἶναι ἀνακριβὲς περαιτέρω τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἐπίκρισιν ὅτι ὁ ἐκδότης « δὲν ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἔκδοσίν του μὲ τὸ ἀπαραιτήτον ἐρμηνευτικὸν ὑπόμνημα, ἀλλ' ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ πράξῃ τοῦτο « ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἐκδόσεως καὶ ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως μὴ διογκωθῇ αὕτη ὑπὲρ τοῦ δέον » (σ. γ') ». 'Αντιθέτως, λέγεται αὐτόθι εἰς τὴν ἔκδοσιν ὅτι διὰ τὰ δύο ταῦτα « παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀποκλεισθῇ » τὸ ὑπόμνημα, ἐντεῦθεν δὲ νοεῖται σαφῶς ὅτι ἀπεκλείσθη τὸ ὑπόμνημα ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅχι διότι οὕτως ἠθέλησεν ὁ ἐκδότης. 'Επὶ τούτοις, σαφέστερα εἶναι τὰ περαιτέρω εἰς τὴν ἔκδοσιν λεγόμενα (σελ. 22), τὰ ὁποῖα ἐνταῦθα ἀπεσιώπησεν ἡ ἐπίκρισις, κατὰ ταῦτα δὲ ἐρμηνευτικὸν ὑπόμνημα « καταντιᾷ, ὡς παρετηρήθη ἤδη (βλ. Θ. Σ. Τζαννετάτου, Τὸ Πρακτικὸν κλπ., Πλάτων, ἔτ. ΙΓ', 1961, σελ. 163), πρακτικῶς σχεδὸν ἀδύνατον, ἐφ' ὅσον πρόκειται νὰ γίνῃ τοῦτο ἄρτιον, διὸ καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν παρούσαν ἔκδοσιν ». 'Ὡς πρὸς τὰ πράγματα περιοριζόμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς τὸ ἔγγραφον ἡμῶν μεγίστη εἶναι ὄχι μόνον ἡ ἔκτασις, ἀλλὰ καὶ ἡ ποικιλία τοῦ περιεχομένου, μόνον δὲ τὰ εἰς τὸ Πρακτικὸν κύρια ὀνόματα, ὡς καταγράφονται εἰς τὸν πίνακα (σελ. 138 - 161), ὑπερβαίνουν τὰ χίλια. Εἶναι ἀνακριβὲς ἐπίσης τὸ φερόμενον εἰς τὴν ἐπίκρισιν (αὐτόθι) ὅτι ὁ ἐκδότης « ὑπόσχεται (sic) ὅτι « πρόκειται νὰ γίνῃ τοῦτο ἄρτιον ». Αἱ λέξεις αὗται ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ἀνωτέρω παρατεθείσης φράσεως ἡμῶν, διὰ τῆς ὁποίας παριστᾶται τὸ « πρακτικῶς σχεδὸν ἀδύνατον » ἄρτιον ἐρμηνευτικοῦ ὑπομνήματος, οὐδεμία δὲ δίδεται ὑπόσχεσις περὶ συντάξεως ὑφ' ἡμῶν τοιοῦτου ὑπομνήματος μεταγενεστέρως.

Τοιαύτη ἡ ἔκδοσις. 'Εκ τῶν πραγμάτων δεικνύεται, ὡς νομίζομεν, καλῶς πόσον αὕτη ἔχει νὰ κερδίσῃ, διότι τὰ ἐκάστοτε προβλήματα ἐξετάζονται ὄχι ἀπὸ μίας ἀλλ' ἀπὸ πασῶν, εἰ δυνατόν, τῶν πλευρῶν αὐτῶν, προσέτι δὲ διότι ἡ μονομερὴς ἐν ἀνάγκῃ ἐξέτασις στηρίζεται ὄχι τόσον ἐπὶ ἀδίκως γενικευμένης θεωρίας ὅσον ἐπὶ τῆς συγκεκριμένης πράξεως, τῆς ὁποίας πλήρης ἐπιδιώκεται γνωριμία, ὄχι δὲ μονολιθική, τρόπον τινά, ἀλλὰ συγκριτικὴ σπουδή. Ταῦτα πάντα μετὰ τῆς κατ' ἀνθρώπον ἐνημερώσεως καὶ ἀκριβολογίας, διότι οὐδεὶς ποτε διενοήθη τὸ ἀλάθητον. Τοιαύτη ἐξ ἄλλου ἡ ἐπίκρισις. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐξεφράσαμεν τοὺς φόβους ἡμῶν διὰ τὸν χαρακτήρα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπικρίσεως, ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι τώρα, ὅτε ἔχομεν φθάσει εἰς τὸ τέλος, δὲν ἔχομεν ἀποβάλλει τοὺς φόβους τούτους. Παραμερίζονται ταῦτα, ἐξ ἀντιθέτου δὲ ἀναγνωρίζεται προθύμως ὑπὲρ τῆς ἐπικρίσεως σπουδαία φύσει μειονε-

ξία τις, καθ' ὅσον αὕτη δὲν ἔχει οἰκείωσιν πρὸς τὴν ζῶσαν εἰς Κεφαλληνίαν παράδοσιν, δὲν εἶδε τὸ Πρωτότυπον εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἐχρησιμοποίησε δὲ ὄχι τὰς φωτογραφίας ἀλλὰ μόνον τὰς φωτοτυπίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οὕτω λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπικρίσεως ἀπλῶς καθ' ἑαυτὸ καὶ ὁ πλέον συγκαταβατικὸς ἀναγνώστης πολλὰ θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσῃ δι' ἄλλα καὶ τὴν ἀτελεύτητον σειρὰν τῶν ἀνακριβειῶν. Οὐδὲν ἡμεῖς θὰ παρατηρήσωμεν. Ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς νὰ ἐρωτήσωμεν πῶς εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἡ ἐπικρίσις αὕτη.

ΘΗΣΕΥΣ ΣΤ. ΤΖΑΝΝΕΤΑΤΟΣ